

**T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**ALEKSANDR SOLJENİTSİN'İN “İVAN DENİSOVİÇ'İN BİR
GÜNÜ” VE “KANSER KOĞUŞU” ADLI ESERLERİNDE
KİŞİLİK ÇATIŞMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Nuray ŞAHİNKAYA**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ayla KAŞOĞLU**

Ankara-2013

**T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**ALEKSANDR SOLJENİTSİN'İN “İVAN DENİSOVİÇ'İN BİR
GÜNÜ” VE “KANSER KOĞUŞU” ADLI ESERLERİNDE KİŞİLİK
ÇATIŞMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Nuray ŞAHİNKAYA**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ayla KAŞOĞLU**

Ankara-2013

ONAY

Nuray ŞAHİNKAYA tarafından hazırlanan "Aleksandr Soljenitsın'ın "İvan Denisoviç'in Bir Günü" ve "Kanser Koğuşu" Adlı Eserlerinde Kişilik Çatışması" başlıklı bu çalışma, 25/12/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ayla KAŞOĞLU**Prof. Dr. E. Zeynep GÜNAL****Prof. Dr. Hüseyin MEVSİM**

ÖZET

ŞAHİNKAYA, Nuray. Aleksandr Soljenitsın'ın "İvan Denisoviç' in Bir Günü" ve "Kanser Koğuşu" Adlı Eserlerinde Kişilik Çatışması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

"Aleksandr Soljenitsın'ın "İvan Denisoviç'in Bir Günü" ve "Kanser Koğuşu" Adlı Eserlerinde Kişilik Çatışması" başlıklı çalışmamızdaki amaç, yaşadığı dönemde Rusya'nın siyasi değişim sürecinden etkilenen A. Soljenitsın'ın yaşamını ve psikolojik çatışmanın yansıdığı çalışmalarını incelemenin yanı sıra, Türkiye'de çok fazla tanınmayan yazarın kişilik yapısını ön plana çıkarmak ve ülkemizde tanınmasını sağlamaktır.

Tezin hazırlanış evresinde psikolojide çatışma kavramı, tanımı, çatışmanın türleri araştırılmış ve tezin konusunu oluşturan eserler Rusça ve Türkçe okunarak kişilik çatışmasının görüldüğü yerler eserlerde tespit edilip yorumlanmıştır. Eserlerden alınan kısımlar ait olduğu çatışma türüne uygun olarak teze yerleştirilmiştir. Ayrıca eserler dil yapısı bakımından da incelenerek, eserlerde kullanılan üslup ve anlatım teknikleri üzerinde durulmuştur.

Bugüne kadar A. Soljenitsın'ın eserleri üzerine psikolojik boyutlu bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma, yazarı yakından tanımamızı ve psikoloji dalıyla iç içe geçmiş A. Soljenitsın'ın eserlerinde kahramanların yaşadığı kişilik çatışmalarının daha rahat anlaşılmasını sağlamıştır.

Anahtar Sözcükler

1. Aleksandr Soljenitsın
2. İvan Denisoviç' in Bir Günü
3. Kanser Koğuşu
4. Kişilik Çatışması
5. Çalışma Kampları

ABSTRACT

SAHİNKAYA, Nuray. Personality Conflict in the Works of Aleksandr Soljenitsyn “One Day In The Life of Ivan Denisovich” and “Cancer Ward”, Master’s Thesis, Ankara, 2013.

The aim of our study of Personality Conflict in the Works of Aleksandr Soljenitsyn “One Day In The Life of Ivan Denisovich” and “Cancer Ward” is to analyze the works, which reflected the personality conflict, of A. Soljenitsyn who was affected by the political change in Russia during his lifetime and to thrust the writer's personality structure to forefront and to promote him as he is not very popular in Turkey.

During the preparation of the thesis, the conflict concept, its definition and types are studied and the works which constitute the subject of the thesis were read both in Russian and Turkish so that the personality conflicts were determined and interpreted.

There has been no psychological aspected study on the works of Aleksandr Soljenitsyn. This study enabled us to get to know the writer closely and to understand the personality conflicts of pratagonists in Aleksandr Soljenitsyn works where psycology and literature collide.

Key Words

1. Aleksandr Soljenitsyn
2. One Day in the Life of Ivan Denisovich
3. Cancer Ward
4. Personality Conflict
5. Working Camps

ÖNSÖZ

Yirminci yüzyılın Nobel ödölüne layık görülen, toplumun yaşadığı sıkıntıları tüm çıplaklığıyla eserlerine yansıttığı için geniş bir okuyucu kitlesi kazanmanın yanı sıra suçlamalara ve eleştirilere de maruz kalan A. Soljenitsın'ın, dönemine ışık tuttuğu eserlerinde insan psikolojisini anlamada tanık olarak veya öğrenerek edindiği tecrübeler, bu çalışmanın psikolojik açıdan incelenmesinde etkili olmuştur.

Aleksandr Soljenitsın'ın Türkçe'ye çevrilmiş olan eserleri elbette vardır, ancak dilimize kazandırılmış olan eserlerin basım yılları oldukça eskidir. Bu nedenle çalışmamızı sürdürürken ağırlıklı olarak Rusça internet adreslerinden faydalandık. Özellikle A. Soljenitsın adına kurulmuş olan internet siteleri sayesinde yazarla ilgili ayrıntılı ve güncel bilgilere ulaştık.

Bu çalışmanın, A. Soljenitsın'ın kişilik yapısını daha yakından tanımak, Rusya tarihindeki yerini ve rolünü, ayrıca yazarın insan psikolojisini yakından incelediği eserlerine kişilik çatışmalarının nasıl yansıdığını anlamak isteyenlere faydalı olacağını düşünüyoruz.

Tez çalışmam boyunca değerli bilgilerini benimle paylaşan, çalışmalarımda bana ışık tutan ve yön veren, her türlü destek ve ilgiyi bana gösteren danışmanım Prof. Dr. Ayla Kaşoğlu' na teşekkürü bir borç bilirim. Tezimin üçüncü bölümünde bana sunduğu yardımlardan dolayı değerli arkadaşım Anna Lozovska'ya ve manevi desteğini benden esirgemeyen aileme teşekkürlerimi arz ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALEKSANDR SOLJENİTSİN'İN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. ALEKSANDR SOLJENİTSİN'İN HAYATI	3
1.2. ALEKSANDR SOLJENİTSİN'İN ESERLERİ	19
1.2.1. Gulag Takımadaları	19
1.2.2. İlk Çember	23
1.2.3. Matryona'nın Evi	29
1.2.4. Dava Uğruna	31

İKİNCİ BÖLÜM

ALEKSANDR SOLJENİTSİN'İN "İVAN DENİSOVİÇ'İN BİR GÜNÜ" VE "KANSER KOĞUŞU" ADLI ESERLERİNDE KİŞİLİK ÇATIŞMASI

2.1. KANSER KOĞUŞU	35
2.1.1. Yazılış Evresi	36
2.1.2. Konusu	38
2.1.3. "Kanser Koğuşu" Adlı Eserde Kişilik Çatışmaları	42
2.1.3.1. Bireysel Çatışma	43
2.1.3.2. Bireyler Arası Çatışma	58
2.1.3.3. Birey-Sosyal Sistem Çatışması	59
2.1.3.4. Kıt Kaynaklar	60
2.1.3.5. Öfke ve İsyan	61
2.1.3.6. Uygun Eylem Seçmede Güçlkle Karşılaşma	62

2.1.3.7. Çözüm Yöntemleri	64
2.1.3.7.1. Davranış Değiştirme.....	64
2.1.3.7.2. Kadercilik	65
2.1.3.7.3. Kaçınma.....	66
2.1.3.7.4. Kabullenme	72
2.2. İVAN DENİSOVİÇ'İN BİR GÜNÜ	77
2.2.1. Yazılış Evresi.....	78
2.2.2. Konusu	51
2.2.3. “İvan Denisoviç’in Bir Günü” Adlı Eserde Kişilik Çatışmaları	86
2.2.3.1. Bireysel Çatışma.....	87
2.2.3.2. Bireyler Arası Çatışma	88
2.2.3.3. Birey-Sosyal Sistem Çatışması.....	89
2.2.3.4. Dikey Çatışma	95
2.2.3.5. Kıt Kaynaklar	98
2.2.3.6. Öfke ve İsyan.....	107
2.2.3.7. Uygun Eylem Seçmede Güçlkle Karşılaşma.....	107
2.2.3.8. Çözüm Yöntemleri	109
2.2.3.8.1. Davranış Değiştirme.....	109
2.2.3.8.2. Kadercilik	112
2.2.3.8.3. Kaçınma.....	113
2.2.3.8.4. Kabullenme	114
2.2.3.8.5. Yatıştırma (Yumuşatma)	116

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

“KANSER KOĞUŞU” VE “İVAN DENİSOVİÇ'İN BİR GÜNÜ” ADLI ESERLERDE ÜSLUP VE ANLATIM TEKNİĞİ

3.1. ÜSLUP	119
3.1.1. “Kanser Koğuşu” Adlı Eserde Üslup.....	119
3.1.1.1. Yabancı Kelimeler (Иностранные Слова)	122
3.1.1.2. Bilimsel – Mesleki Terimler (Научные – Профессиональные Термины)	122

3.1.1.3. Türemiş Kelimeler (Производные Слова)	123
3.1.1.4. Halk Diline Özgü Kelimeler (Фольклорные Слова)	125
3.1.1.5. Resmi Konuşma Tarzı (Официальный Стил).....	127
3.1.1.6. Atasözleri ve Deyimler (Пословицы и Фразеологизмы)	127
3.1.1.7. Alışılmamış Kelime Sırası (Нетрадиционный Порядок Слов)	129
3.1.1.8. Kopuk Cümleler (Оборванные Предложения).....	129
3.1.1.9. Birleşik/Bileşik Cümleler (Сложные Предложения).....	130
3.1.1.10. Kelime ve Ses Tekrarı (Повторение Слов и Звуков) .	131
3.1.1.11. Mecazi Anlam (Переносный Смысл).....	131
3.1.1.12. Ünlem Kelimeleri (Восклицательные Слова).....	133
3.1.1.13. Yaşa Göre Konuşma Tarzı (Разговор по Возрасту)...	134
3.1.1.14. Takma Adlar (Клички)	135
3.1.1.15. Sıfatlar (Прилагательные)	136
3.1.1.16. Karşılaştırma Cümleleri (Сравнение).....	138
3.1.1.17. İroni (Ирония).....	138
3.1.1.18. Cansızlara Özgü Kelimelerin Canlılar İçin Kullanılması (Неодушевлённые Слова с Одушевлёнными)	139
3.1.1.19. Yazarın Dış Görünüş veya Karakter Tasviri Yapması (Писатель Описывает Внешность или Характер)	140
3.1.2. "İvan Denisoviç'in Bir Günü" Adlı Eserde Üslup	141
3.1.2.1. Halk Diline Özgü Kelimeler (Фольклорные Слова).....	141
3.1.2.2. Bilimsel – Mesleki Terimler (Научные – Профессиональные Термины)	144
3.1.2.3. Türemiş Kelimeler (Производные Слова).....	146
3.1.2.4. Atasözleri ve Deyimler (Пословицы и Фразеологизмы)	149
3.1.2.5. Alışılmamış Kelime Sırası (Нетрадиционный Порядок Слов)	149
3.1.2.6. Kopuk Cümleler (Оборванные Предложения)	150
3.1.2.7. Birleşik/Bileşik Cümleler (Сложные Предложения)	151

3.1.2.8. Fonetik Tekrarlar (Фонетические Повторения)	151
3.1.2.9. Kelime veya Ses Tekrarı (Повторение Слов или Звуков)	152
3.1.2.10. Mecaz Anlam (Переносный Смысл)	153
3.1.2.11. Yaşa Göre Konuşma Tarzı (Разговор по Возрасту)	153
3.1.2.12. Takma Adlar (Клички)	154
3.1.2.13. Sıfatlar (Прилагательные)	154
3.1.2.14. Karşılaştırma Cümleleri (Сравнение)	155
3.1.2.15. İroni (Ирония)	156
3.1.2.16. Canlılara Özgü Kelimelerin Cansızlar İçin Kullanılması (Одушевлённые с Неодушевлёнными)	156
3.1.2.17. Cansızlara Özgü Kelimelerin Canlılar İçin Kullanılması (Неодушевлённые с Одушевлёнными)	158
3.1.2.18. Yazarın Yaptığı Dış Görünüş Veya Karakter Tasviri (Писатель Описывает Внешность или Характер)	158
3.2. ANLATIM TEKNİĞİ	160
3.2.1. Anlatma – Gösterme Tekniği	165
3.2.2. Tasvir (Betimleme) Tekniği	167
3.2.3. Mektup Tekniği	170
3.2.4. Özetleme Tekniği	172
3.2.5. Geriye Dönüş Tekniği	174
3.2.6. İç Çözümleme Tekniği	176
3.2.7. İç Monolog Tekniği	179
SONUÇ	184
KAYNAKÇA	187

GİRİŞ

Rusya’da, hayatta kalabilmenin tek yolunun susmak olduğu dönemlerde bile susamayan insanlar her zaman olmuştur. Bu insanlardan birisi de Aleksandr İsayeviç Soljenitsın’dır. Rus okuyucusu onu altmışlı yılların başında “Noviy Mir” dergisinde yayımlanan “İvan Denisoviç’in Bir Günü” adlı eseriyle tanır. Bu eser, Rus edebiyatına yeni bir tema olan kamp temasını getirmiştir.

Soljenitsın için hayatın anlamı ve hayatın amacı yazarlıktır. Öyle ki, daha çocukluk yıllarında devrim tarihi yazmayı kendisine amaç edinir ve nitekim bu amacına ulaşır. Doktorların kendisine kanser olduğunu söylediklerinde bile A.Soljenitsın’ın aklında tek bir düşünce vardır; ölene kadar yazmak.

Tek amacı ölene kadar yazmak olan Soljenitsın’ın Rus edebiyatına kazandırmış olduğu eserlerden ikisinin incelenmiş olduğu bu tezin ilk bölümünde; A.Soljenitsın’ın hayatı ve eserleri incelenmiştir. Yazarın çocukluk, gençlik ve olgunluk dönemi anlatılırken edebiyat hayatına giriş yılları, bu yıllarda ülkenin maruz kaldığı siyasi değişim sürecinin yazarın hayatına da yansması, yazarın eserlerini yayınlamada çektiği güçlükler ve sıkıntılar ortaya konmuştur. Ayrıca yazarın yurt dışında bulunduğu yıllarda Rusya’nın yazara bakış açısına, yazarın Batı’yı eleştirisine ve Batı ile ilgili düşüncelerine de değinilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde A. Soljenitsın’ın “İvan Denisoviç’in Bir Günü” ve “Kanser Koğuşu” adlı eserlerinde görülen kişilik çatışması konusu ele alınmıştır. Psikolojide çatışma kavramı tanımlanarak, çatışmanın türleri eserler üzerinden örneklendirilmiştir. Her iki eser farklı ortamların anlatımı olduğu için, bu durum çatışma türlerinin zengin bir şekilde eserlerde görülmesini sağlamıştır. “İvan Denisoviç’in Bir Günü” adlı eserde roman

kahramanlarının hayatı bir çalışma kampında geçtiği için, burada daha çok çatışma türlerinden biri olan birey-sosyal sistem çatışması görülür. “Kanser Koğuşu” adlı eserde ise olaylar kanser hastalarının tedavi görmekte olduğu bir hastanede geçtiği için, kanser hastalarının yaşamakta olduğu iç çatışmanın dışarıya yansması şeklinde görülen bireysel çatışma, ağırlıklı olarak eserde yer alan çatışma türüdür.

Tezin üçüncü bölümünde, her iki eserin üslup ve anlatım tekniği incelenmiştir. Yazarın eserlerinde yer verdiği, toplumun farklı kesimlerine ait kişileri anlatırken kullandığı cümle yapıları ve kelime seçimleri, incelenen eserler üzerinden örneklendirilerek aktarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALEKSANDR SOLJENİTSİN'İN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. ALEKSANDR SOLJENİTSİN'İN HAYATI

1918 yılında Kislovodsk'ta doğan yazar Aleksandr İsayeviç Soljenitsın, baba tarafından köklü köylü bir aileden gelir. Baba İsaakiy Semyonoviç Harkov'da, daha sonra ise Moskova'da öğrenim görür. Ancak 1914 yılında gönüllü olarak askere gitmesi nedeniyle, üniversiteyi bitiremez. Topçu subayı olarak Birinci Dünya Savaşı süresince Almanlara karşı savaşır.¹ Cesaret ödülüne layık görülür. 1917 yılının yazında Taisiya Zaharovna Şçerbak ile evlenir.² Baba İsaakiy, Yahudilikten Hristiyanlığa geçer. Nitekim Soljenitsın, "Ağustos 1914" romanında, Yahudilikten Hristiyanlığa geçen öğrenci İsaakiy Laşenitsin'in şahsında babasını anlatacaktır.³

Anne ve baba varlıklı çiftlik sahibi ailelerden gelmelerine rağmen, devrimle birlikte varlıkları ellerinden alınır. Baba İsaakiy, oğlunun doğumuna altı ay kala bir kaza sonucu ölünce, Aleksandr Soljenitsın'ı annesi büyütür.⁴

Anne Taisiya ise mükemmel bir eğitim almıştır; İngilizce ve Fransızca bilmektedir. 1924'te Rostov'dan Don şehrine göç eder. Orada arzuhalci (daktilocu) olarak çalışmaya başlar.⁵

Babasının ölümünden altı ay sonra, 11 Aralık 1918'de doğan Aleksandr Soljenitsın'ı annesi büyütür. Çocukluğu, yaşitlarının

¹ Nebioğlu, Osman; **Soljenitsın'ın Hayatı**, İstanbul, 1974, s. 63.

² http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 04.01.2012)

³ Soljenitsın, Aleksandr; **Soljenitsın ve Batı**, Derleyen: Ferda Koray, Baylan Matbaası, Ankara, 1997, s. 9.

⁴ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 64.

⁵ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 64.

çocukluğundan pek farklı sayılmaz: küçükken annesiyle kiliseye gider, sıradan bir Sovyet ilkokul çocuğunun yaşamındaki zorlukları ve sevinçleri yaşar, Komsomol'a girer. Komsomol sınıf mümessili olan Genç Soljenitsın, futbolu sever ve tiyatro hayranıdır.

1924 yılında aile, Don kıyısında bulunan Rostov şehrine taşınır.⁶ 1936'da Aleksandr, Don'da liseyi bitirir. Bu, edebi kariyeri için önem taşıyan bir yıldır. "Ağustos 1914" romanının son sözünde de belirttiği gibi, Rusya'nın son yıllarının tarihini, toplumsal ve siyasal gelişmelerini yansıtacak bir eser yazmayı daha o zaman aklına koyar.⁷

Edebiyata karşı olan tutkusuna uyarak öğrenimini o yolda devam ettirmek, on sekiz yaşındaki Aleksandr'a nasip olmaz. Çünkü Rostov'da buna imkân yoktur, annesinin maddi durumu ise Moskova'ya gitmesine uygun değildir. Üstelik Soljenitsın, hastalıklı annesini yalnız bırakmak da istemez.⁸

Bilgiye eğilimini babadan miras alarak 1936 yılında Rostov Üniversitesinin Fizik-Matematik Fakültesine girer.⁹ Yazar, bu konuyla ilgili şöyle der: "Matematiğe karşı istidadım vardı, okumakta hiçbir zahmet çekmiyordum, ama hayatımın mesleği olarak onu göremezdim. Bununla beraber matematiğin kaderime etkisi azımsanacak gibi değildir. Matematik en azından iki defa hayatımı kurtardı. Eğer onun sayesinde sürenin yarısını Şaraşka'da* geçirmemiş olsaydım, sekiz yıllık kamp hayatına herhalde dayanamayacaktım. Matematiğin ikinci kez hayatımı kurtarışı ise sürgünde

⁶ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 05.01.2012).

⁷ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 69.

⁸ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 71.

⁹ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 05.01.2012).

* Bilgin ve teknisyenlerin toplandığı özel kamp. Şaraşka'daki yaşam koşulları diğer kamplara oranla daha iyidir. Burada bilim adamları, sanatçı ve edebiyatçılar bulunmaktadır. Şaraşka'nın en büyük özelliği, devletin burada bulunan tutuklu ve hükümlülerin bilgi birikimleri ve tecrübelerinden yararlanarak, devlet yararına bilimsel çalışmaların yapılmasını sağlamaktır. Soljenitsın'ın sekiz yıllık cezasının yaklaşık dört yılını geçirmiş olduğu, çok ağır koşulları bulunan kamp hayatından kurtularak Şaraşka'ya geçmesi, O'nun bu cezaya katlanmasını bir parça kolaylaştırmıştır.

oldu: Matematik ve fizik dersi vermeme izin çıkınca, sayesinde kazandığım parayla hem hayatımı düzelttim, hem de yazarlığımı devam ettirebildim.”¹⁰

Soljenitsın kendi hayat yolunu matematikle ilgili olarak görmemesine rağmen, gösterdiği başarı karşılığında Stalin bursunu kazanır.¹¹

1939’dan itibaren aynı zamanda MİFLİ**’nin sınavlarına girer. Moskova Felsefe, Edebiyat ve Tarih Enstitüsü’nün mektupla yürüttüğü derslerin hararetli bir öğrencisi olur. 1941 yılında Soljenitsın, Rostov’da üniversiteyi bitirir. İlk aşkını da Rostov Üniversitesi’ndeysken yaşar ve sevdiği kız Natalya ile hayatını birleştirir. Sürgündeyken onun öldüğü haberini alan Natalya başkasıyla evlenir, ama sürgünden dönüp hayatta olduğu anlaşıncı Natalya hayatını onunla yeniden birleştirir.

Soljenitsın’ın askerlik hayatı 18 Ekim 1941’de başlar. Sıradan bir er olarak Kostnom’da subay okulunu bitirdikten sonra teğmen rütbesiyle cepheye gider. 1943’te Vatan Savaşı İkinci Aşama Nişanını (Орден отечественной войны второй степени), daha sonra yüzbaşı olarak Kızıl Yıldız Nişanını (Орден красной звезды) alır. 1943-1945 yılları arasında topçu bataryasını kumanda eder.¹² Soljenitsın, zaferle neticelenen savaşta 1941 sonundan 1945 Şubatına kadar vazifelerinde birinci derecede başarılı bir subay olarak savaşır ve bu arada yaralanır. Bu hizmetlerin karşılığı olarak 1945 yılında yüzbaşılığa terfi ettirilir ve iki madalya ile ödüllendirilir.¹³

¹⁰ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 71.

¹¹ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 71-72.

**МИФЛИ: Московский Институт Философии, Литературы и Истории (Moskova Felsefe, Edebiyat ve Tarih Enstitüsü)

¹² http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi;05.01.2012)

¹³ Telif ve Tercüme: Vecdi Bürün, **Sovyet Rusya’da Hürriyet Mücadelesi**, İstanbul, Yağmur Yayınevi, 1977, s. 54-55.

1945’de çocukluk arkadaşı Nikolay Vitkeviç ile yazışması, savaş karşıtı casusluk örgütünün gözetimi altına girmesine neden olur.¹⁴

1941 yılından beri Rusya’da mektupların sansürden geçtiği bilinir, ama Soljenitsın bu sansürün yalnız askeri konuları kapsadığı gibi saf bir inanca kapılır. İşte bu saflık tutuklanmasına yol açar. Bu tutuklamadan sonra evi arandığında, yazarın odasında üç yüz tarihi resim bulunur. Bunlardan biri de Troçki’nin resmidir. “Vatan hainlerini koruduğu, sevdiği ve yücelttiği” gerekçesiyle Soljenitsın, 27 Temmuz 1945’te, Ceza Kanununun 58. Maddesinin 10. ve 11. Paragrafı gereğince sekiz yıl çalışma kampına mahkûm edilir. Bunu üç yıllık Kazakistan’a sürgün izler. Yazarın “özel kamplardaki” mahkûmiyetinden “İvan Denisoviç’in Bir Günü” (Один день Ивана Денисовича) adlı ilk romanı doğar.¹⁵

Soljenitsın, tutuklanmasına dair şunları anlatır: “1944-1945 yıllarında bir okul arkadaşım ile yazıştık. Her şey mektuplarımızın sansürün eline geçmesiyle başladı. Stalin’i saygısızca anmamız suçlanmanın ağırlığı oluyordu. Adının yerine parola kullanmamız para etmedi. “Suçlama” için ilave belgeler benim harita çantasında bulunan hikâye taslaklarımda ve notlarımda bulundu.”¹⁶ Soljenitsın bu mektuplarında, Stalin’i, Lenin’in davasına ihanet etmekle suçlar ve savaşın başında uğranılan yenilginin sorumluluğunu da Stalin’e yükler.¹⁷

Soljenitsın’ın tutuklanması, birliğinin başında Almanları Doğu Prusya’da takip ettiği sırada gerçekleşir. Suçlamanın başka bir gerekçesi olarak da 1940 yılından beri arkadaşları arasında rejim karşıtı propaganda yapmak ve anti-Sovyet bir teşkilat kurma hazırlığında bulunmak gösterilir.

¹⁴ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi;05.01.2012)

¹⁵ Suver, Akkan; **Soljenitsın**, 2.Baskı, İstanbul, Su Yayınları, 1976, s.19.

¹⁶ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 75.

¹⁷ Soljenitsın, **a.g.e.**, s. 12.

Aslında Soljenitsın, anti-Sovyet bir teşkilat kurma eğiliminde bulunmamış, ancak Stalin'i şahsi idare anlayışından ötürü eleştirmiştir.¹⁸

Nitekim “Yeni Kudüs” (Новый Иерусалим) kampındaki ve ardından Moskova'daki tutukluların Kalujskiy bölgesini inşa ederken bu işte edindikleri izlenimleri, yazarın “Emek Cumhuriyeti” (Республика труда) (ilk adı “Geyik ve Saygılı Kadın- 1954” (Олень и шалашовка) adlı piyesini oluşturur. Ayrıca bu yılları yaşarken yazar “Yol” (Дороженька), “İlk Çember” (В круге первом) ve “Gulag Takımadaları” (Архипелаг ГУЛАГ) eserlerini yaratacaktır.

Soljenitsın, 1947'den 1950 yılına kadar yaşadığı, bilimsel araştırma enstitüsü olan Marfinskiy Şaraşkası'na getirilir. Daha sonraları bu Şaraşka “İlk Çember” romanında betimlenecektir. 1950 yılından itibaren Ekipastuz kampında yer alır. Ortak işlerden edindiği tecrübe “İvan Denisoviç'in Bir Günü” romanında canlandırılır. Soljenitsın, kamplarda vasıfsız işçi, duvarcı ve dökümcü olarak çalışacaktır.

1952 yılında Soljenitsın, Ekibastuz karmaşasına katıldıktan sonra, kasığındaki kötü huylu tümör nedeniyle kamp hastanesinde ameliyat olur. İki hafta sonra da hastaneden taburcu edilir.¹⁹

Soljenitsın, ilk sakladığı eserini kampta yazar. Bu, satirik bir şiir olan “Galiplerin Ziyafeti” (Пир победителей) dir.²⁰

Stalin'in ölümünden sonra Soljenitsın kamptan ayrılır ve ömür boyu sürgün yeri olan Kok-Terek*** köyüne gider. Soljenitsın, burada kerpiç köy evlerinden kömür çıkarmaktadır. Kendisi gibi sürgün olan Doktor Zubovlar

¹⁸ Bütün, a.g.e., s. 55-56.

¹⁹ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 11.01.2012).

²⁰ http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/SOLZHENITSIN_ALEKSANDR_IS_AEVICH.html?page=0,0, (Erişim Tarihi; 10.01.2012).

*** Cambul bölgesi-Kazakistan.

çiftiyle tanışır. Bu doktor çift, “Kanser Koğuşu” (Раковый корпус) adlı eserde Kadminler adıyla yer alacak, onların asıl hikâyeleri ise “Gulag Takımadaları” eserinde anlatılacaktır.

Soljenitsın’ın hastalığı sonbaharda yeniden başlar. İktidar, tedavi olması için onun Taşkent’e gitmesine izin verir. Daha sonraları Soljenitsın arkadaşlarına itirafta bulunduğunda, iktidarın “Bırakın yazsın şimdilik, o bir sürgün.” diye düşüneceklerini tahmin ettiğini, Taşkent’e yazmak, yalnızca yazmak ve ölmek için gittiğini söyler.²¹

“O kış Taşkent’e neredeyse ölü bir vaziyette geldim. Nitekim buraya ölmeye gelmiştim. Ancak beni hayata döndürdüler.”

“В ту зиму я приехал в Ташкент почти уже мертвецом. Я так и приехал сюда умирать. А меня вернули пожить ещё.”²²

Taşkent’te iki kere kanser tedavisi görür. Hastaneden çıktığı gün, illet hastalık üzerine yazacağı “Kanser Koğuşu” romanını kurgular.²³

1953’te sekiz yıllık cezasını tamamlamış olmasına rağmen, geçici tutuklama kamplarının birinden diğerine nakledilerek geçirdiği bir aylık süre içerisinde akıl almaz olaylar meydana gelir ve bunların sonunda Soljenitsın müebbet sürgün cezasına çarptırılır. Sekiz yıllık mahkûmiyeti gerektiren suç, bu müddet zarfında ağırlaştırıcı yeni bir nitelik kazanır. Soljenitsın, bu ömür boyu sürgün cezasını Kazakistan’da tamamlar.²⁴

²¹ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 04.01.2012).

²² Жорж Нива, **Солженицын**, Переводчики с французского: Жорж Нива, Симон Маркиш, Москва, Художественная Литература, 1992, стр:9.

²³ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 04.01.2012).

²⁴ Бүрүн, **a.g.e.**, s. 56-57.

Stalin'in ölümü ve Beria'nın iktidardan düşmesiyle değişen siyasi havanın yumuşamasıyla, Soljenitsın 1956'da "ebedi sürgünden" döner. Parti kongresinde N. S. Kruşçev'in Şubat 1956'da yapmış olduğu ünlü konuşma, daha on binlerce tutuklunun hapisten ve sürgünden dönmelerine yol açar.²⁵

Kruşçev, 1956'da iktidara geldiği zaman bilhassa Stalin zamanında idam ve mahkûm edilenlerin itibarlarını mahkemeler vasıtasıyla iade ettirmiştir. 1964 yılında Kruşçev emekliye ayrılır. Bu sekiz yılı içine alan Kruşçev iktidarı devresinde bilhassa edebiyatçılar eserlerini içeride ve dışarıda yayınlama imkânını bulurlar.²⁶

1956 yılında Soljenitsın, SSCB Yüce Divanı kararıyla itibarını yeniden kazanır ve ilerleyen yıllarda Ryazan'da yaşar ve şu eserlerini yazar:

Üç haftada yazdığı "Ş-854, Tutuklunun Bir Günü - 1959" (Щ-854, Один день одного зэка), "İçindeki Işık-1960" (Свет, который в себе), "Kreçetovka İstasyonunda Olay-1962" (Случай на станции Кречетовка) ve "Matryona'nın Evi -1963" (Матрёнин двор).

"Tutuklunun Bir Günü" adlı eser 1961 yılında Marfinskiy Şarışkası'ndan tanıdığı yazınbilimci arkadaşı L. Z. Kopelev aracılığıyla "Noviy Mir" dergisine verilir. Burada A. T. Tvardovskiy eserle tanışır ve A. T. Tvardovskiy, öykünün yayınlanması için Kruşçev'den izin almaya çalışır. Eser "İvan Denisoviç'in Bir Günü" ("Noviy Mir", 1962, Sayı:11) adını alır ve bu eser Soljenitsın'a büyük bir ün kazandırır.

Soljenitsın, matematik öğretmenliğine devam ederken, eşi benzeri görülmez sanatsal bir yükseliş gösterir: "Gulag Takımadaları", "Kanser Koğuşu" ve "İlk Çember" eserlerini yazar. "Matryona'nın Evi", "Kreçetovka İstasyonunda Olay" (her ikisi de "Noviy Mir", 1963, Sayı:1) ve "Dava Uğruna"

²⁵ Nebioğlu, a.g.e., s. 87.

²⁶ Bürün, a.g.e., s. 59.

("Noviy Mir, 1963, Sayı:7), Soljenitsın'ın ününü artırır. Eski tutukluların mektupları ve tutuklularla görüşmeler (iki yüz yirmi yedi tanık) "Gulag Takımadaları" eserinin çalışmalarına hizmet eder. Bu arada "Kanser Koğuşu"nu yazar. Bu eserde devrim konusu kitabın ana temasını oluşturur. Seksen yedi başlıktan oluşan "İlk Çember"in sansürlü redaksiyonu derlenir.

"İvan Denisoviç'in Bir Günü", Lenin ödülüne layık görülür, ancak Soljenitsın bu ödülü almaz. Yavaş yavaş iftira kampanyaları başlar. Kruşçev'in iktidardan düşmesinin ardından yazarla olan mücadele yoğunlaşır. 1965 yılının Eylül ayında KGB, Soljenitsın'ın arşivini ele geçirir ve eserlerinin yayınlanma olasılığı biter.

1967'de Soljenitsın, Dördüncü Kongre Temsilcileri'ne yazdığı açık mektubunda sansürün kaldırılmasını talep eder. Açılıştta Soljenitsın temsilcilere açık bir mektupla seslenir ve bu mektubunda sansürün zararlarını gösterir: "Talepleri kabul etmeyi ve sanatsal eserler üzerindeki her türlü açık veya gizli sansürleri ortadan kaldırmaya çalışmayı, yayın evlerini basılan her sayfa için izin alma yükümlülüğünden kurtarmayı öneriyorum."der. Bu konuşma çoğu kimsenin hoşuna gitmez ve "Kanser Koğuşu"nun yayınlanma yasağı devam eder. Özellikle 1967 yılının Mayıs ayından itibaren, yazar Soljenitsın'ın Sovyet iktidarına karşı açık ve acımasız mücadelesi başlar.

Yazarın edebi yaşamı ve bu süreç içerisinde yaşadığı sıkıntılar kronolojik olarak şöyledir:

1968 yılında "Gulag Takımadaları" tamamlanır. Aynı yıl "İlk Çember" ve "Kanser Koğuşu" yurt dışında yayınlanır. Yazarlar Birliği ile mücadelesi devam etmektedir. Soljenitsın, Batı ile iletişime geçme imkânlarını arar.

1969 yılında Soljenitsın, Yazarlar Birliği'nden çıkarılır.

1970 yılında Soljenitsın'a Nobel Edebiyat Ödülü verilir.²⁷

1971 yılında Soljenitsın'ın "Ağustos 14" romanı İngilizce basılır. Soljenitsın bu eseri yaşamındaki en büyük zorluk olarak görür. Soljenitsın'ın sözlerine göre bu eser:

"Ruslar'ın kendi geçmişlerini ve geleceklerini nasıl kendilerinin yok ettiğini konu alan trajik bir hikayedir."

"Трагическая история о том, как сами русские уничтожили свое прошлое и свое будущее."

Soljenitsın bu eseri, KGB, "Gulag Takımadaları" nın el yazmalarını topladıktan sonra Fransa'da yayınlar.²⁸

1973'te KGB, "Gulag Takımadaları" nın el yazmalarından eserin sırrına ulaşır. Bundan sonra Soljenitsın "İMKA – Press" e eserin yayınlanma sinyallerini verir ve eserin ilk cildi aralık ayı sonunda Paris'te çıkar.

1974'te, Soljenitsın karşıtı kampanya baskıda en üst seviyeye ulaşır. "Литературная Газета", "Soljenitsın'ın İhanet Eylemi" (Спираль измены Солженицына) makalesini yayınlar. Yazar, etkinliklerini kısıtlamaz: "Liderlere Mektup" (Письмо вождям)'u yazar.²⁹

Rusça'dan çevirisi "Liderlere Mektup" olan, ancak Türkçe'ye "Sovyet Liderlerine Açık Mektup" olarak çevrilmiş olan yazıda Soljenitsın, yaşamış olduğu ülkesinin geleceği hakkında kaygılar taşıdığını belirtmiştir. Bu kaygılarının özellikle de gelecek on-otuz yıllık bir süreç içerisinde

²⁷ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html (Erişim Tarihi; 10.01.2012).

²⁸ http://www.hrono.ru/biograf/bio_s/solzhenicyn.php(Erişim Tarihi; 11.01.2012).

²⁹ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html(Erişim Tarihi; 11.01.2012).

gerçekleşeceğini düşünür. Bu nedenle yazısında ülkesini ve insanlarını bekleyen tehlikeler konusunda görüşlerini dile getirmiştir. Soljenitsın bu yazısında şöyle der:

“Burada son altmış yılın korkunç yarasını deşecek değilim. Tarihimizin ne olduğunu, nereden gelip nereye gittiğini sizin okumadığınız ve belki hiçbir zaman okumayacağınız benim kitaplarımdan çıkarmaya çalışıyorum, ama bu mektubu özellikle size yöneltiyor ve gelecek hakkında doğru olduğuna inandığım anlayışımı dile getirerek sizi ikna etmeye çalışıyorum. Amacım, önümüzdeki on-otuz yıl içinde memleketimizi bekleyen felaketlerden kurtulmak için henüz vaktimizin bulunduğunu ve bunlardan çıkış yolunun bugün bile var olduğunu sizlere göstermektir.”³⁰

1974 yılında Soljenitsın, Rus Toplum Vakfı’nı kurar ve “Gulag Takımadaları”nın tüm gelirini bu vakfa adar.

Şubat 1974’te yayınlanan “Yalanla Yaşamayın” (Жить не по лыжи) adlı yazısında yazar, ülkede uygulanan seçim yöntemini ele alarak eleştirisini yapar. Sözde seçim yoluyla yöneticilerin nasıl iktidara geldikleri konusuna dikkat çekmeye çalışır:

“En normal olan onları yeniden seçmemektir. Oysa memleketimizde yeniden seçmeme imkânını veren seçimler de yoktur.”³¹

Yazar, mücadele etmekten yorgun düşen halkı yeniden canlandırmaya teşvik eder. Bunu yaparken vataniyle Batı’yı kıyaslar:

³⁰ Nebioğlu, Osman; **Sovyet Liderlerine Açık Mektup, Yalanla Yaşamayın**, Çeviren: Prof. Dr. İsmet Giritli, 1. Baskı, Nebioğlu Yayınevi, 1974, s. 8.

³¹ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 69.

“Batıda insanlar grevlere, gösterilere, protestolara katılmakta, oysa bizler yıldırılmış ve işi bırakmak veya sokağa çıkmak olanağını kaybedecek kadar sindirilmiş bulunmaktayız.”³²

13 Şubat'ta Soljenitsın tutuklanır ve Lefortovsk hapishanesine kapatılır. O andan itibaren Sovyet vatandaşlığından mahrum bırakılır ve sürgüne mahkûm edilir. Özel bir uçakla Batı Avrupa'ya götürülür. Batı Avrupa'da Soljenitsın, avukatının yaşadığı yer olan ve ayrıca göç ettiği zamanlarda Lenin'in izlerini bulduğu Zürih'e yerleşir. Zürih'te yaşadığı dönemde, 1975 yılının Aralık ayında Stokholm Nobel Ödülü'nü alır.

1976 yılının Ekim ayında Soljenitsın, ailesiyle (eşi N.D.Soljenitsına, onun annesi E.F.Svetlova, yazarın üç oğlu ve ilk eşinden olan oğlu ile birlikte) Amerika'ya, Kavendiş kasabasının yakınında bulunan Vermont eyaletinde bir çiftliğe yerleşir. Bu bölgede yaklaşık yirmi hektar büyüklüğünde bir arsa satın alır. Rusya'ya adadığı el yazmalarını ve basılmış dokümanlarını saklamak için, yaşadığı evin dışında bir kütüphane oluşturur. Burada “Sovyetler Birliği'nde, 1969-1974” (В Советском союзе) ve “Batıda, 1974 -1980” (На западе) adlı makaleleri ile “Büyük Parçanın Altından-1974” (Из-под глыб) adlı makalelerden oluşan bir derleme kitabı çıkar.

1977 yılında “Rusya Hatıra Kütüphanesi” (Всероссийская мемуарная библиотека) ve “Yeni Rus Tarihi Araştırmaları”(Исследования новейшей русской истории) adlı kitap serilerini yazar.

1978 yılından itibaren, 1988 yılına kadar yazmış olduğu 18 ciltten oluşan derlemelerini çıkarmaya başlar.³³

³² Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 69.

³³ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 11.01.2012).

Soljenitsın dikkatleri üzerine çekmemeye çalışarak Rus arşivlerine sahip olan Amerika'nın farklı kütüphanelerini ziyaret eder ve ısrarla "Kızıl Tekerlek" (Красное колесо) üzerine çalışır. Bu eseri, on ciltte yer alan dört kitaptan oluşur: "Ağustos 14,1982" (Август 14), "Ekim 16,1982" (Октябрь 16), "Mart 17, 1986-87" (Март 17) ve "Nisan 17, 1991" (Апрель 17).³⁴

Bu arada, Sovyet yazarı Aleksandr Soljenitsın aleyhine Moskova basınında sürdürülmekte olan karalama kampanyasının, yazarın vatana ihanetle suçlanarak vatandaşlıktan çıkarılması ve sınır dışı edilmesinden sonra hızını kaybetmeye başladığı görülür.

"Правда" gazetesinde yer verilen diğer mektuplarda da, Soljenitsın'ı halkın gözünden düşürmek ve sınır dışı edilmesini haklı göstermek için yazarın soğuk savaş taraftarı olduğu ileri sürülür.

Moskova'daki gözlemcilere göre hükümet, basında Soljenitsın aleyhine bir gözden düşürme kampanyası düzenlemekle, yazarın Sovyet yönetimine karşı yurtdışından gelmesi muhtemel eleştirilerin etkisini azaltmayı ümit etmektedir.

Bu arada Sovyet gazetelerine Soljenitsın'ın sınır dışı edilmesini onaylayan mektuplar gelmeye devam etmekteyse de Moskova'da aydınlar çevresinde bu kararı esefle karşılayan kesimler de bulunur. Soljenitsın'ın dostu olmayan ve hükümet politikasına meydan okuyuşunu hayretle karşılamış olan bazı yazarların bile vatandaşlıktan çıkarılmanın sosyalist bir yönetimde haklı görülmeyecek kadar ağır bir ceza olduğu inancına vardıkları görülür.³⁵

³⁴ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 11.01.2012).

³⁵ Suver, **a.g.e.**, s. 9 -10

Seksenli yılların sonuna doğru, Rus toplum düşüncesi Soljenitsın'ın yaşamını ve sanatını yeni bir bakış açısıyla değerlendirir. 1988 yılının Temmuz ayında ressam İlya Glazunov "XX. Yy. Ayini" (Мистерия XX. века) tablosunu sergiler. Bu tabloda sıradan insanların arasında Soljenitsın da tasvir edilir. Yazar Viktor Astafyev, bir televizyon programında Aleksandr Soljenitsın'ı anar ve bir gün Soljenitsın'ın torununun, büyük yazarın mezarını ziyaret edeceğini ve ondan vatani adına özür dileyeceğini söyler.

11 Aralık 1988'de Moskova'da, Merkez Sinema Evi'nde Soljenitsın'ın yetmişinci yaş gününe adanmış bir kabul günü düzenlenir. Bu kabul gününde, açılış konuşmasında A. Smirnov, Yu. Karyakin ve Yu. Afanasyev konuşma yapar. Yazarlar grubu, SSCB Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu Sekreterliğinden, Soljenitsın'ın yeniden yazarlar birliğine alınmasını ister.³⁶

Soljenitsın bir gün Rusya'ya döneceğinden her zaman emindir. Hatta 1983 yılında SSCB'de sosyo-politik durumun değişim düşüncesi mümkün değilken, batılı gazetecinin Soljenitsın'ın Rusya'ya dönme umuduyla ilgili sorduğu soruya yazarın cevabı şöyledir:

"Biliyorsunuz gariptir ki sadece ummakla kalmıyorum, buna içten inanıyorum. Sadece bu duyguyla yaşıyorum. Hayattayken mutlaka döneceğim. Bu hususta söylemeye çalıştığım; yaşayan bir insan olarak döneceğim, kitaplarımla değil. Kitaplarım da elbette dönecek. Bu, her tür mantıksal çıkarımla çelişiyor. Objektif bir gerekçe ile bunun olabileceğini söyleyemem, zira artık genç değilim, ama tarih ansızın öyle bir noktaya ulaşıyor ki en basit şeyleri bile öngöremiyoruz."

³⁶ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 12.01.2012).

“Знаете, странным образом, я не только надеюсь, я внутренне в этом убежден. Я просто живу в этом ощущении: что обязательно я вернусь при жизни. При этом я имею в виду возвращение живым человеком, а не книгами, книги-то, конечно, вернуться. Это противоречит всяким разумным рассуждениям, я не могу сказать: по каким объективным причинам это может быть, раз я уже не молодой человек. Но ведь и часто история идет до такой степени неожиданно, что мы самых простых вещей не можем предвидеть.”³⁷

Soljenitsın, Papaz Gleb Yakunin'e mektubunda ise şunları yazar:

“Şu bir gerçektir ki sürgün yıllarım boyunca düşüncelerimle ve çalışmalarımla ben sadece vatanımdaydım ve hayattayken yurduma dönme umudumu kaybetmiyorum, ama bu, benim belli başlı kitaplarım SSCB'de yayınlanmadığı sürece hiçbir şekilde mümkün olmayacak: Hiçbir şey söylemeden, dilsiz gibi dönemem vatanıma, o zaman elli yıllık çalışmamı saklamanın telafisine başlamak nasıl olacak? Gazete makaleleriyle mi?”

“Это правда: все годы изгнания, всеми помыслами и всей работой я – только на родине. И не теряю надежды при жизни вернуться. Но это будет никак не возможно до напечатания в СССР моих главных книг: я не могу вернуться как бы немой, еще ничего не сказавшим – и тогда начать

³⁷ <http://www.neuch.ru/referat/36615.html>, (Erişim Tarihi; 18.01.2012).

*восполнять сокрытие 50 лет моей работы – как же?
газетными статьями?”³⁸*

Soljenitsın, hiçbir zaman basında sosyo-politik konulu yazılarının sanatından daha fazla yankı uyandırmasından şikâyetçi olmadı:

“Görüyorsunuz, sosyo – politik yazıları mecburen yazıyorum. Eğer yurttaşlara radyodan seslenebilme imkânım olsaydı, radyodan onlara kendi kitaplarımı okurdum. Çünkü sosyo-politik yazılarımda ve demeçlerimde, kitaplarımda olanların yüzde birlik kısmını bile yansıtamam.”

“Видите, публицистика вообще... я ею занимаюсь поневоле. Если бы я имел возможность обращаться к соотечественникам по радио - я бы читал свои книги, ибо в моей публицистике и в моих интервью я не могу выразить и одной сотой части того, что есть в моих книгах”.

Yazar Mariya Schneerson “Aleksandr Soljenitsın” (Александр Солженицын) adlı kitabında şöyle der:

“Yazar, gerçekten büyük bir yazarsa, sosyo-politik konuları işleyen bir yazardan daima daha önemlidir, daha derindir ve çok yönlüdür. Birisi günün öfkesiyle yaşar, diğeri insanlığın daimi çıkarları için yaşar.”

“Писатель, если он действительно велик, всегда значительнее, глубже, многограннее публициста. Ведь один живет только злобой дня, другой - вечными интересами человечества.”

Rus sosyo-politik konuları işleyen yazarlar da ezelden beri “insanlığın daimi çıkarları”na (вечные интересы человечества) yabancı değildir.

³⁸ Жорж Нива, a.g.e., стр. 16.

Modern, özgür Rus sosyo-politik yazarı çoğu zaman insanlık için önem taşıyan sorunlarla meşgul olur. Soljenitsın'ın sosyo-politik yazıları da böyledir. Sosyo-politik yazılarında, yazarın inançları doğrultusunda ahlaki, sosyo-politik, tarihi, felsefi sorular çözüme kavuşur.³⁹

1989 yılında “Noviy Mir”'in yazı işleri müdürü S. P. Zaligin, uzun süren bir mücadele sonunda “Nobel Konuşması” (Нобелевская лекция) ardından da “Gulag Takımadaları”nın yazar tarafından seçilmiş olan baş kısmının (“Noviy Mir”, Sayı: 7-11) yayınlanmasını sağlar. 1990 yılından itibaren Soljenitsın'ın yazıları yaygın bir şekilde vatanında yayınlanır. “Литературная Газета” ve “Комсомольская Правда”, Soljenitsın'ın sosyo-ekonomik ve politik reformları uygulama seçeneklerini belirttiği, aslında orijinali “Rusya’yu Nasıl Yeniden Yapılandırabiliriz?” (Как нам обустроить Россию?) olan, Türkçeye “Rusya Nasıl Kurtulur?” şeklinde çevrilen kitabın broşürünü yayınlar. Aynı yıl yazara “Gulag Takımadaları” kitabı için RSFSR**** devlet ödülü verilir.⁴⁰ Yazar:

“Bu kitap milyonların acısını anlatır. Onun üzerinden saygınlık elde edemem.”

*“Эта книга – о страданиях миллионов, и я не могу собирать на ней почет.”*⁴¹

diye açıklama yaparak ödülü reddeder. Soljenitsın'ın öngörüsü gerçek olur ve yazara SSCB Başkanının kararnamesiyle yurttaşlığı geri verilir.

³⁹ <http://www.litmir.net/br/?b=40132>, (Erişim Tarihi; 12.01.2012).

**** РСФСР (Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика :Rusya Sovyet Federal Sosyalist Cumhuriyeti.

⁴⁰ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 21.01.2012).

⁴¹ Жорж Нива, **a.g.e.**, стр.17.

1994 yılında Soljenitsın, Rusya'ya döner. Uzak Doğu'dan Moskova'ya gelip aktif olarak halk yaşamına katılır. Eskiden olduğu gibi komünistlerle işbirliğini bırakmadan Soljenitsın, başkan B.N.Yeltsin'in reformlarını uygun bulmaz ve sürekli iktidarı eleştirir. (1995 yılının Eylül ayında Soljenitsın'ın ORT kanalındaki televizyon programının yayınlanması engellenir.) Bu yıllarda "Sürgün Denemeleri" (Очерки изгнания) kitabı üzerinde çalışır. ("Noviy Mir", 1995-97)⁴²

Büyük yazar, hayatının son yıllarını Moskova yakınlarındaki müstakil evinde geçirir. Oradan hemen hemen hiç çıkmaz ve halka karışmaz. Kitaplarının yayımıyla ilgili tüm soruların, dış dünyayla ilgili bağlantıların ve işlerinin yürütülmesiyle eşi ilgilenir.⁴³

Soljenitsın'ın eserleri birçok dile çevrilir. Sinemaya uyarlanan, çeşitli dünya tiyatrolarında sahnelenen çok sayıda eseri vardır. "Galiplerin Ziyafeti" adlı komedinin Moskova'da "Малый театр"da sahnelenmesi özel bir ilgi uyandırır.⁴⁴

Aleksandr Soljenitsın 3 Ağustos 2008'de, doksan yaşında, kalp yetmezliği sebebiyle Moskova'da ölür.⁴⁵

1.2. ALEKSANDR SOLJENİTSIN'IN ESERLERİ

1.2.1. Gulag Takımadaları

1973 yılının son günlerinde Aleksandr Soljenitsın, Avrupa'da, hayatının en önemli eserlerinden biri olarak adlandırdığı yeni kitabını

⁴² http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 21.01.2012).

⁴³ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 12.01.2012).

⁴⁴ http://magazines.russ.ru/novyi_mi/redkol/sol/sol.html, (Erişim Tarihi; 12.01.2012).

⁴⁵ <http://lenta.ru/news/2008/08/04/solzhenitsyn>, (Erişim Tarihi; 12.01.2012).

yayınlar. Kitabın adı, “Gulag Takımadaları” dır.⁴⁶ Bu eser sanatsal araştırmaların tecrübesidir. Devlet sisteminin, SSCB’deki insanların yok edilişinin bir göstergesidir. Uluslararası yankı uyandıran bir eserdir. Batı da dâhil olmak üzere toplumsal bilincin değişimine etki eder. 19. yy Rus klasiklerinin geleneklerini devam ettiren Aleksandr Soljenitsın’ın sanatında, kahramanlarının trajik kaderleri, Hıristiyanlığın ve ahlaki ideolojinin ışığında ele alınır.⁴⁷

Hayranlarından biri olan ve aynı zamanda dostu olan Matislav Rostropoviç, ona şehir dışında, sükûnet içinde çalışabileceği bir yer bulur. Burada yazar durmadan çalışır.⁴⁸ Soljenitsın, günde uykuya hiç denebilecek kadar az zaman bırakan bu çalışmaları sırasında Gulag Takımadaları’nı tamamlar. Bu eseriyle yazar, Stalinci temerküz kamplarının gerçek faciasını resmeder. Ağustos 1914 adlı romanı da bu çalışmaları sırasında şekillenmeye başlar.⁴⁹

Büyük Rus yazarı Soljenitsın, 1917 Sovyet İhtilalinin Rusya’yı hükmü altına alıp, kasıp kavurduğu günden beri var olmuş ve zamanla Rusya hudutları içine yayılmış, içinde birçok günahsızın kavranması imkânsız işkence ve eziyetlere maruz kaldığı, insanlık için utanç verici sayısız toplama kamplarını ve orada yaşayanların hayatını yansıtan eserine ad takarken, geniş hudutları içinde Sovyet Rusya’yı uçsuz bucaksız bir denize ve toplama kamplarını da bu uçsuz bucaksız denize yayılmış “takımadalara” benzeter.⁵⁰

Soljenitsın Gulag Takımadaları’nı, resmi arşivlere erişebilmek imkânsızlığı içinde, kendi gibi eski tutuklu iki yüz yetmiş kişiyi dinleyerek kaleme alır.⁵¹

⁴⁶ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 141.

⁴⁷ http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html, (Erişim Tarihi; 12.01.2012).

⁴⁸ Bürün, **a.g.e.**, s. 65.

⁴⁹ Bürün, **a.g.e.**, s. 66.

⁵⁰ Suver, **a.g.e.**, s. 63.

⁵¹ Suver, **a.g.e.**, s. 65-66.

Rus olmayan milletin ileri gelenleri ile eskiden imtiyazlı sayılan sınıf temsilcileri, zaman zaman tutuklanmış ve bu takımadalara sürülmüşlerdir: Öğrenciler, sürgündeki kişinin yakınları, mühendisler, teknisyenler...⁵² Gulag Takımadaları'nın sakinlerinin birçoğunu sosyal anlamda koruma gerekçesiyle oraya sürerler. Aslında sebebi, bu kişilerin ortada görünmelerini istememeleridir.⁵³

Yazar, bu eseri ile ilgili şunları söyler:

“Gulag Takımadaları”nı ele alalım. “İvan Denisoviç” yayınlanmasaydı, o da yazılamazdı. Niçin, dersiniz? Anlatayım: Aslında “Gulag Takımadaları”nı yazmayı daha önceleri düşünmüştüm. Konunun düzenli bir şekilde, tarihleriyle, olaylarıyla, genel şemasıyla anlatılması gerekiyordu. Ancak ister şahsen benim, ister dost ve arkadaşlarımla kamp izlenimleri, böyle bir eserin meydana çıkarılmasına yetmiyordu.⁵⁴

Kitabı 1968’de bitirdiysem de, gençliğimde yüklendiğim başka bir ödevim vardı: Rus devrim tarihini yazmak istiyordum. Devrimin tarihi, önem bakımından “Gulag Takımadaları”nın gerisinde kalmaz, birbirine sımsıkı bağlıdır onlar. Biri olmasaydı, öbürü de olmazdı. “Gulag Takımadaları”nı doğuran “Ekim Devrimi”dir.⁵⁵

Soljenitsın bu eserinde toplama kamplarını, dünyanın bilinmeyen yönlerini belirtmekle kalmamakta, meselenin başka bir yönünü daha incelemektedir. “İvan Denisoviç’in Bir Günü” nde bir toplama kampını, dikenli telleri veya zindanların duvarları arasında kalmış bir dünyayı incelerken, “Gulag Takımadaları”nda, toplama kamplarını aşarak Sovyet Rusya’da baskı ve şiddet rejimini zaman ve yer itibarıyla en geniş bir şekilde araştırmaktadır.

⁵² Suver, **a.g.e.**, s. 67.

⁵³ Suver, **a.g.e.**, s. 67.

⁵⁴ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 29.

⁵⁵ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 31.

Yazar: “Bu kitabı, her şeyi görmeye, her şeyi belirtmeye, her şeyi bulup çözmeye muktedir olamadığımdan dolayı, kendilerinden af dileyecek kadar yaşayamamış olanlara adıyorum” der.⁵⁶

Soljenitsin’in bu esere ait müsveddelerinin Sovyet Rusya hudutlarını aşarak Fransa’ya gelebilmesi ve orada Rusça basılarak kitabın, her türlü karşı koymaya rağmen Sovyet Rusya içinde yayılacağı kaçınılmaz olgusu, rejimin başındakileri çileden çıkarır.⁵⁷

Sovyetler Birliği içinde Soljenitsin’in adı çevresinde dolaşıp duran münakaşalar, “Gulag Takımadaları”nın ortaya çıkmasıyla canlanır. Soljenitsin’in bu eserinde Stalin dönemi kötülüklerinin yalnız o devreye değil de, genellikle sosyalist topluma mal edilmek istendiği belirtilir. “Правда”nın görüşünü açıklamasından iki gün sonra “Литературная Газета” şunları yazar: “Gulag Takımadalarında” gösterilen 1918-1956 arası tarih, göz boyamak için konur. Aslında Soljenitsin, tüm Sovyet sistemine çamur atmak istegindedir.” Soljenitsin’in iftiracılıkla suçlanması, işte bu iddiadan doğmaktadır.⁵⁸

“Gulag Takımadaları” kitabının piyasaya çıkış zamanı ve şekli, Moskova tarafından kasıtlı bir davranış olarak nitelendirilir. Tepki de ona göre olur. Soljenitsin’i eski toprak ağası çocuğu ve çar taraflısı olduğu, devrimin her getirdiğine kin beslediği, ikinci Dünya Savaşında Almanların Rusya’da uyguladığı siyaseti beğenmediği ve General Vlasov’u tuttuğu için suçlarlar.⁵⁹

“Gulag Takımadaları”nın Paris’te basılmasına izin verilmesi, Sovyetlere son ve dayanılmaz bir meydan okuma anlamına gelir. Lenin ve Stalin yönetimlerinin terör havasını belgelerle ortaya koyan, Sovyet

⁵⁶ Suver, **a.g.e.**, s. 65-66.

⁵⁷ Suver, **a.g.e.**, s. 64.

⁵⁸ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 142-143.

⁵⁹ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 143.

yönetiminin korkulu rüyası haline gelen kitap, aynı zamanda Sovyet halkının özgürlüklerinden ne denli mahrum olduğunu da ortaya koyar.⁶⁰

Soljenitsın'ın da içinde bulunduğu muhalif aydın grubundan ve yazarın yakın dostu olan Yelisaveta Voronjaska adındaki kadın, 1973 Ağustosunda Rus Gizli Polisi tarafından sorguya çekilir. İnsanlık dışı baskılar karşısında konuşan kadın, Gulag'ın müsveddelerinin yerini söyler ve evine döndükten sonra intihar eder. Ardından Soljenitsın'ın yakın çevresinden bazıları ortadan kaybolur, bazıları da tutuklanır. Soljenitsın, batılı gazetecilere; "Eğer birdenbire öldürülecek olursam, güvenlik teşkilatı tarafından öldürüldüğümde emin olabilirsiniz." der.

Gulag'ın bedeli; yurt dışına gönderiliş, yakın çevreden, sevdiklerinden, alışkanlıklardan kopuş olur.⁶¹

1.2.2. İlk Çember

Stalin'in ölümünden bir yıl sonra, 5 Mart 1953'te Soljenitsın cezasını tamamlar. Cezasının bir bölümünü Moskova'da özel bir hapishanede geçirir. Cezaevinde edindiği tecrübeler "İlk Çember" adlı eserinin malzemesi olur.⁶² Bu özel hapishane, Rusya'daki seçkin entelektüellerin toplandığı bir yerdir. İşte "İlk Çember", Stalin döneminin entelektüel zümre üzerindeki yansımalarını verir. Kişiler hırslarıyla, ümitleriyle, zaaflarıyla ve aydın tutkularıyla İlk Çember'de yer alır. Hapishane bir çemberdir, bir imtihandır, bir süzgeçtir.⁶³

⁶⁰ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 181.

⁶¹ Soljenitsın, Aleksandr; **Batıyı Uyarıyorum**, Hazırlayan: Yakup Sezer, İstanbul, Otağ Yayınları, 1976, s.16.

⁶² Soljenitsın, **a.g.e.**, s. 6.

⁶³ Soljenitsın, **a.g.e.**, s. 7.

İlk Çember’de, düşüncesinden dolayı insanlara yapılan maddi ve manevi işkence anlatılır. Soljenitsın, rejime karşı “yazdım ki yeniden yaşanmasın Stalin dönemi” diye savunmuştur kendini.⁶⁴

Aleksandr Soljenitsın’ın seksen yedi bölümden oluşan “İlk Çember” adlı romanı, Dışişleri Bakanlığında görevli bir memur şefi, ikinci sınıf bir müşavir olan İnnokenti Volodin’in, aile doktorları olan Doktor Dobroumof’un başının derde gireceğini öğrendikten sonra yaptığı telefon konuşmasıyla başlar. Gergin sesi ve doktora ulaşamamanın verdiği üzüntüyle birkaç dakika süren telefon konuşması, Volodin’e çok daha uzun bir süre gibi gelir. İçinde bulunduğu çaresizlik, onu bu telefon görüşmesini yapmaya mecbur kılar. Yaptığı işin ne kadar tehlikeli olduğunun farkındadır. İnsanların sorgusuz sualsiz cezaevlerine kapatıldıkları bir dönemde, telefon konuşmasının ilgili kişilerin eline geçeceğini bile bile, bunu insanlığın bir gereği olarak düşündüğü için doktoru arar.

Romanın ilerleyen sayfalarında da anlaşılabacağı üzere, Volodin haklı çıkar. Yetkililer, Doktor Dobroumof’un kendi buluşunu (ilaç) Fransa’ya göndererek Rusya’daki buluşların önceliğini düşünmediği için cezalandırılmasını isterler. Görevini yerine getirmenin verdiği rahatlıkla üzerinden büyük bir yükün kalktığını hisseden Volodin, insani değerlerini ancak bu şekilde koruyabileceğini düşünmektedir. Bu doktor, annesinin hastalığında hep onunla yakından ilgilenmiş, elinden geleni yapmıştır. Böylece doktora olan minnet borcunu ödediğini düşünür.

Fikirlerini dile getirmedikleri halde rejimin yok etmeye çalıştığı aydın insanlar, tutuklanarak Şaraşka’nın odalarına hapsedilirler ve burada telefon görüşmelerinin sırrını çözmek için çalışmalar yaparlar.

⁶⁴ Suver, a.g.e., s. 20

Roman, daha ziyade Şaraşka'daki tutukluların yaşamını konu alır. Zaman zaman bu tutukluların yakınlarının sürdüğü hayat mücadelesi canlı bir atmosferle anlatılır. Kimi zaman da bürokratların eğlence geceleri, aralarında uçurum bulunan hayatlar gözler önüne serilir.

Şaraşka'daki yaşam koşulları diğer kamplara oranla daha iyidir. Burada bilim adamları, sanatçı ve edebiyatçılar bulunmaktadır. Şaraşka'nın en büyük özelliği, devletin burada bulunan tutuklu ve hükümlülerin bilgi birikimleri ve tecrübelerinden yararlanarak, devlet yararına bilimsel çalışmaların yapılmasını sağlamaktır. Soljenitsin'in 8 yıllık cezasının yaklaşık dört yılını geçirmiş olduğu, çok ağır koşulları bulunan kamp hayatından kurtularak Şaraşka'ya geçmesi, bu cezaya katlanmasını biraz olsun kolaylaştırmıştır.

Sosyal yaşamlarından mahrum edilmiş, dış dünyayla bağlantısı kopmuş olan, Şaraşka'daki iki yüz seksen Zek'in* çoğu koşullardan memnundur ve Şaraşka'da yaşamak konusunda hiçbir şikâyetleri yoktur. Kamplardan sonra Şaraşka şartları oldukça rahat gelir.

Şaraşka'daki tutukluların çoğu, belirtmedikleri düşüncelerinden ötürü yargılanmaktadır. 58. maddenin 10. fıkrası gereğince birçoğu on yıllık mahkûmiyet cezasına çarptırılmıştır. Şaraşka'daki Zek'ler, bozuk düzenin yavaş yavaş yok etmekte olduğu bir toplumun açık bir tasviridir.

Şaraşka'da görevli Binbaşı Şişkin, tutuklulara bir sürüngen gözüyle bakar ve bulunduğu konumun tüm haklarını sonuna kadar kullanır. Burada çalışan memur kızlar Mariya ve Tanya, ayrıca tutuklular arasından seçtiği, maaşlı olarak çalıştırdığı casuslar aracılığıyla, Şişkin'in olan biten her şeyden haberi olur. Tutukluların hatalarını asla gözden kaçırmaz ve affetmez. Son

* Zek:Tutuklu.

derece sert bir rejimin egemen olduğu bir ÷lkede y÷neticilerin farklı bir yapıda olmaları da tabii ki beklenemezdi.

Tutukluların birçoğu, yetkililerle yaptıkları konuşmalarında korkusuzdurlar. Çünkü birçoğünün kaybedecek bir şeyi kalmamıştır. Yitip giden bir yaşam, dağılan bir aile... Hayatlarının son bulacağı günü beklemektedirler. Bunun yanı sıra umutlarını yitirmeyenler de vardır, özellikle genç ve orta yaşlı olan tutuklular. Belki bir gün Moskova sokaklarında karşılaşılabilecekleri ihtimalini düşünürler.

Eserde, Stalin'in konuşmaları ve düşünceleri geniş yer alır. Korkusuz, çelik lider, en zayıf anlarında bile bunu örtebilecek kadar tecrübeli bir yönetici olmuştur.

Stalin, Şaraşka'daki dahi kişilerin yetkilerini kısıtlamak ister. Yapılan buluşların kime ait olduğunun önemi yoktur, bilinmemelidir de. Kişi, bireysel başarısıyla ön plana çıkmamalıdır. Önemli olan buluşlardan faydalanmaktır.

Nerjin'in eşi Nadya, bir tutuklu eşi olduğu için tezini verememektedir. Başka bir tutuklu olan Gerasimoviç'in eşi Natalya, eşi yüzünden işten atılmış, parasız kalmıştır. Tutukluların çektiği cezanın başka bir boyutunu sevdikleri de yakınları da çekmektedir. Bunu engellemek için Zek'ler, tüm yıl yarım saat görüşebilmek uğruna umutla bekledikleri eşlerinden vazgeçmeye hazırdırlar. Oysaki bir tutuklu için eşi, çocuğu, yaşamındaki umut ışığı, yaşama sebebi, karanlık bir tünelin sonunda kavuşulacak aydınlık demektir.

Tutukluların gözünde hayatın tadını çıkarmak; bir kadına sahip olmak, iyi giyinmek, iyi yemek ve bol bol içmektir. Oysa tutuklular Şaraşka'da, çürümeye yüz tutmuş hayata mahkûm ve bunların tümünden yoksundular.

Yakanof, evinin özlemini çekmektedir:

“Yuvam! Yuvam benim şatomdur. Tıpkı bu gerçeği ilk anlayan bilge İngilizler gibi, küçücük toprağınızda yalnız kendi yasalarınız geçerlidir. Dört duvar ve bir dam, durmadan ezen, sarsan, limon gibi sıkın dünyadan ayırır. Evinizin kapısında dikkatli gözler sizi karşılarlarken tatlı tatlı parıldarlar.”⁶⁵

Yazar burada insanın yuvasının, vatanının yerini hiçbir şeyin tutamayacağını, insanın kendisini en iyi hissettiği yerin kendi evi olduğunu vurgular. Yazar, İngilizlerin “Evim kalemdir.” sözüne “Batıyı Uyarıyorum” adlı yazısında da yer vermiştir. Bu sözün sosyalizm yolunun önünde durduğunu söyler. Çünkü sosyalizm bütün insanları maddi açıdan eşit kılmayı temel alır. Zor kullanmayı gerektirecek bu ilke, her sosyalist tarafından kabul görmüştür. Bu düşünce, kişisel özellikleri de yok edecektir.

İstihkâm Albayı Yakanof, daha önce altı yıl cezaevinde yatmıştır. Tutuklanma sebebi; yurt dışına gidip geldikten sonra bir makale yayınlaması ve bu makaleye imzasını atmasıdır. Yakanof, eserin bir bölümünde gençlik yıllarını hatırlar. O yıllarda Agniya adında bir sevgilisi vardır. Agniya ile yapmış olduğu bir görüşmede genç kız ona, kiliselere gerekli önem verilmediğinin ve kiliselere yapılan baskıların içeriğinden bahseder:

“ – Kiliseye baskı yapıyorlar tabii. Kilise hain ilan edilir. Kiliseye karşı afişler bastırılıp bu afişlerde herkes ağzına geleni söyler, kilisenin korunmasına fırsat verilmez, kilise mallarının listesi çıkarılır, papazlar sürülür! Buna baskı değil de ne derler? ”⁶⁶

Kilise çalışanlarının kendilerini savunmalarına fırsat verilmeden sürgün edildiği dönemlerde, kiliseye karşı uygulanan yaptırımlar Soljenitsın’ın bu konuya duyarsız kalmamasını sağlar. Nitekim yazar, bir Fransız gazeteci ile yaptığı konuşmasında kilise konusuna değinir ve şöyle der:

⁶⁵ Soljenitsın, Aleksandr; **İlk Çember**, Çeviren: Hasan Aslan, İstanbul, E yayınları, s. 522.

⁶⁶ Soljenitsın, **a.g.e.**, s. 150.

“Allah’a olan iman el birliği ile itilmişti. Anlaşılması gereken ilk şey bu. Rostov’da savaştan önce açık tek bir kilise kalmamıştı. Bu konu kapanmıştı. Rejim, Allah’la olan ilişkilerini kesmişti. Hiç değilse öyle yaptığını sanıyordu. Hayretle karşılayacağınız bir şey söylemek istiyorum size. Hitler’in orduları Rostov’a girdikleri zaman, katedralle birlikte üç ya da dört kiliseyi açtılar. Sadece ziyaret için elbette. Herkes gitti kiliseleri gezdi. Görmeye değerdi, sanki halk kiliselere hücum etmişti. Almanlar düşmandı, Rusya Almanlarla savaş halindeydi, ama kiliselerin yeniden açılması, halk arasında paskalyadaymışçasına bir sevinç yaratmıştı. Halkın arasında yeniden bir şeyler canlanmaya başlıyordu. Bu alanda komünizm iflas etmişti. Stalin de bu konuda aldanmış değildi. O da biliyordu bunu. Bu sebepledir ki, Sovyet birlikleri Alman saldırısını durdurmaya çalışırken o da milliyetçi bir marş söylüyordu. Aynı zamanda dine eski itibarını veriyordu, ama o şeytanca planlar kuruyordu. Katil genellikle kurbanının elbisesine bürünür. Kılığını ona benzetir, onun dilini kullanır.”⁶⁷

Yazar bu konuşmasında rejimin eleştirisini yapar. Her ne kadar rejimi uygulayanlar kiliseleri kapatarak halkı dinden uzaklaştırmaya, onların Allah’la olan ilişkilerini kesmeye çalışsa da bu konuda başarılı olamazlar. Çünkü Almanlar’ın Rostov’a girmesiyle açılan kiliseler sayesinde, böylesi bir savaş ortamında bile, Rus halkında bir şölen havası oluşur ve yazar bunu komünizmin aldığı bir darbe olarak yorumlar.

⁶⁷ Soljenitsın, **a.g.e.**, s. 54-55.

Rejimin katı kurallarından bir gün nasibini alacağını bilen İnnokenti ise, tutuklanacağı zamanı bekleyerek kaygı içinde yaşamını sürdürür. Hapis hayatı ona ölümü hatırlatmaktadır.

İnnokenti'nin düşünceleri okuyucuya, bu düşüncelerin yazarın düşünceleri olduğunu hissettirir. Soljenitsın, ölümden korkmamaktadır. Çünkü o, Rusya'da artık ölümsüz bir yazar olmayı başarmıştır.

İnnokenti, eşiyle tiyatroya gitmeye hazırlanırken, bir tuzakla cezaevine götürülür. Korktuğu olmuştur. Otuz yaşında hayatının sonuna gelmiştir. Kimi zaman çelişkiye düşse de yaptığı telefon görüşmesinden pişman değildir.

Yirmi Zek, Gulag cezaevlerine götürülmek üzere yola çıkartılır. İnsanları ürküten kurşuni cezaevleri arabaları artık kullanılmamaktadır. Bir dahi, cezaevi kamyonlarını yiyecek kamyonları gibi turuncu ve mavi renge boyayarak üzerine dört dilde “et” veya “ekmek” yazmanın mümkün olduğu görüşünü ortaya koyar ve bu düşünce kabul edilir. Tutuklular, kamyonun üzerinde dört dilde yazılı olan “et” kelimesine bir anlam veremezler. Yolda, ışıklarda durduklarında, kamyon gibi yeşil ışığın yanmasını bekleyen bir arabanın içinde Fransız gazetesi “Liberation”ın muhabiri vardır. Kamyonun üzerindeki “et” yazısını okuduktan sonra kalemini çıkarıp not alır:

“Moskova sokaklarında sık sık tertemiz ve her türlü sağlık gereklerine uygun, yiyecek taşıyan kamyonlara rastlanıyor. Sovyet başkentinin yiyecek yönünden sıkıntı çekmediği şüphesiz.”⁶⁸

1.2.3. Matryona'nın Evi

“Matryona'nın Evi” öyküsü 1963 yılında “Noviy Mir” de yayınlanır.⁶⁹“Matryona'nın Evi” eserinin ilk adı “Tek Bir Doğru İnsan

⁶⁸ Soljenitsın, **a.g.e.**, s. 661.

⁶⁹ http://solzhenicyn.ru/modules/sections/index_op_viewarticle_artid_85.html Жизнь и творчество А. И. Солженицына, (Erişim Tarihi; 19.01.2012).

Çıkmazsa Hiçbir Kasaba Ayakta Duramaz” (Не стоит село без праведника) dır. Romanın yayınlanmasını sağlamak için başlık değiştirilir.⁷⁰

“Matryona’nın Evi” adlandırması Tvardovskiy’e aittir. “İvan Denisoviç’in Bir Günü” nde olduğu gibi “Matryona’nın Evi” adlı eserde de yazarın gerçek hayatta tanıdığı insanlar yer alır. Gerçek bir olay anlatılmaktadır.⁷¹

Eser tamamıyla otobiyografik özellikler içermektedir. Matryona Vasilyevna’nın yaşamı ve yaşam koşulları, yazar tarafından gerçeğe uygun olarak tasvir edilmiştir. Öykünün konusu basittir. Hayatın acılarını yaşadktan sonra Rusya’nın bir köyüne gelmiş olan bir öğretmen, Matryona’nın evine yerleşir. Bu ev; dört pencerele, kuzeye bakan, yonga ile kapanmış süslü çardak pencereleri olan bir evdir. Matryona yalnızdır, yirmi beş yıl çiftlikte çalışmış ve bu süre zarfında sık sık hastalanmıştır. Emekli olur. Oldukça çalışkan ve çıkar gözetmeyen bir insandır. Keçisi ve kedisi dışında hiç kimseden bir iyilik görmez. Eşi savaşa gitmiş ve bir daha dönmemiştir. Yaşlı, hasta, yoksul, okur-yazarlığı olmayan köylü bir kadın sözle değil de işle, özveriyle herkese karşılıksız yardım eder. Köylüler rahatsızlık duymadan onun çıkar gözetmeyen bir insan oluşundan ve iyi kalpliliğinden faydalanırlar. Altı çocuğunu da mezara gömmüş, girişken olmayan, kız kardeşlerine ve kız kardeşlerinin eşlerine yabancı olan, başkaları için ücret almadan safça çalışan Matryona, ölümün var olduğunu hiçbir zaman düşünmemiştir. Ancak bir gün, ölen eşinin kardeşine tomrukları kesmek ve onları kızığa bağlamak için yardım etmeye gittiğinde, demiryolu geçidinde kızaklar yıkılır ve Matryona lokomotifin altında kalarak ölür.

Matryona’nın özverili hizmeti, köy yaşamını yozlaşmadan ve felaketten kurtarır. Anlatıcı hikâyeyi şu sözlerle sonlandırır:

⁷⁰ Suver, a.g.e., s. 24.

⁷¹ http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/SOLZHENITSIN_ALEKSANDR_I_SAEVICH.html?page=0,0, (Erişim Tarihi; 18.01.2012)

“Hepimiz onunla yaşadık ve doğru kişinin o olduğunu anlamadık. Nitekim bu insan olmadan, atasözünde de denildiği gibi, ne bir kasaba ne bir şehir, ne de ülkemiz ayakta durabilir.”

“Все мы жили рядом с ней и не поняли, что есть она тот самый праведник, без которого, по пословице, не стоит село. Ни город. Ни вся земля- наша.”⁷²

1.2.4. Dava Uğruna

Aleksandr Soljenitsın’ın “Dava Uğruna” adlı uzun öyküsü, 1963 yılının Temmuz ayında “Noviy Mir” de yayınlanır.

Eserdeki kahramanlardan biri olan, Rus dili ve Edebiyatı öğretmeni Lidya Georgiyevna, mütevazı kişiliği, öğrencilerle olan sıcak diyalogları, çalışkan yapısıyla sevilen birisidir. Dört yıllığına gençlik örgütü yönetimine getirilmiştir.

Okulda şartlar, öğretmenler ve öğrenciler açısından sıkıntı yaratmaktadır. Yatılı olan okulda öğrenciler sıkışık odalarda kalmak zorundadırlar ve bunun için gereken parayı ödemekte hemen hemen hepsi zorlanır. Okul, her öğrenciye otuz ruble vermektedir. Oysa bir yatak ücreti yüz ruble, doğru düzgün kalacak bir yer ise yüz elli ruble tutmaktadır. Bu durum tüm öğrencilerde artık bir bıkkınlık yaratır. Ayrıca sınıfları, laboratuvarları vs. de yetersizdir. Herkesin tüm umudu yeni inşa edilen binadadır. Tröst* tarafından inşa edilmeye başlanan yeni bina, para sıkıntısı nedeniyle beklemeye alınır ve inşasının bitmesi birkaç yılı alacaktır. Bunun üzerine

⁷² http://magazines.russ.ru/novyi_mi/redkol/sol/sol.html, (Erişim Tarihi; 16.01.2012).

* Tröst: Aynı işle uğraşan, aynı alandaki ekonomik teşebbüsleri birleştiren bir teşkilat. Burada sözü geçen inşaatçılıkla ilgili trösttür. http://magazines.russ.ru/novyi_mi/redkol/sol/sol.html (Erişim Tarihi; 16.01.2012)

öğrenciler tüm yaz tatillerini inşaatta çalışarak geçirmeyi kabullenir. Eylül ayında yeni okul açılışını heyecanla beklemektedirler.

Lidya ile öğrencisi Valeriy arasında kitap okumanın önemi üzerine bir konuşma geçmektedir. Sadece, öğrenci Valeriy ile öğretmen Lidya arasında başlayan konuşmaya diğer öğrenciler de katılır ve Lidya'yı sözleriyle adeta bombardımana tutarlar. Öyle ki Lidya kitap okumanın önemini vurgulayabilmek için her bir öğrenciye ayrı ayrı savunma yapmak zorunda kalır. Öğrenciler, televizyon izlemeyi daha ilgi çekici ve canlı bulduklarını, televizyonda dans, buz kayağı gibi eğlendirici gösterilerin de yer aldığını söyleyerek kitap okumanın sıkıcı olduğu düşüncesi üzerinde diretirler. Öğrenciler, kitapevlerinde tozlanan, sonrasında toplanıp yeniden kâğıt hamuru haline getirilmeye mahkûm kitaplardan bahsederler. Üstelik bu kitapların bir kısmı gazetelerde övgüyle bahsedilen kitaplardır.

Eserinde bu konuya yer vererek, yazar, gençlerin okumadığının ve insanların dönemi anlatan güncel kitaplara gerekli ilgiyi göstermediğinin eleştirisini yapmaktadır.

Okul müdürü Fyodor Mikheyeviç, savaş öncesi eğitim aldığı için gelişmelere ve yönetimi altında çalışan uzmanlara ayak uydurmakta zorlansa da alçak gönüllü ve kendine özgü oluşuyla sevilip sayılan birisidir. Tesis yöneticisi Khabalagin ve beraberinde dört yetkili kişinin okula geldiği gün, Fyodor sıkıntısını dile getirmeye çalışsa da onu ciddiye alan olmaz, sonuç bellidir. Birkaç yıl daha bu okulda idare etmesi kararı alınmıştır. Fyodor'un tek umudu şehir parti komitesi sekreteri İvan Graçikov'dur. Ona göre bu konunun çözümünde, okulu almasında yardımcı olabilecek tek kişi odur. Her ikisi de silah arkadaşıdır. Savaş sonrasında aynı birlikte görev almışlardır.

Okulla ilgili Graçikov ve Fyodor'un Parti Bölge Komitesi Birinci Sekreteri Kronozov ile yaptıkları görüşmede; Kronozov, çıkarları doğrultusunda cevap vererek, okul yerine kullanılacak olan araştırma

kurumunun şehre yeni bir statü kazandıracağını belirtir. Kronozov'un bu düşüncesinde kişisel çıkarları yer almaktadır. Kendisi için daha önemli bir görevin kapılarının ona açılacağını düşünmektedir.

Graçikov, öğrencilerin savunucusu, daha da önemlisi emeğin savunucusu olmuştur. Çekinmeden düşüncelerini dile getirir. Fyodor ise her şeye rağmen umutlarını yitirmez. Tek tesellisi, okulun bitişiğindeki, inşaatı tamamlanmamış olan tek katlı binayı kullanabilecek olmasıdır.

Fyodor ve Graçikov'un anladığı üzere, işi bozan Khabalagin'dir. Maddi çıkarları uğruna okulu, araştırma kurumuna devretmiştir. Khabalagin, Ağustos ayında tamamlanması gereken imza işini bekletir. Bu da aslında en başından yeni binanın teknik okul olarak kullanılmayacağını bildiğinin göstergesidir. Ayrıca Khabalagin, tek katlı eski yapının arazisinden alarak araştırma kurumuna verilecek olan araziye katar. Bunu gören Fyodor, sinirini açığa vurarak çekip gitmek zorunda kalır. Yine de ani çıkışını yaparak, mücadele azmini kaybetmediğini gösterir. Khabalagin'den bunun hesabını soracaktır.

Öyküde Graçikov, okul tarafında yer aldığını okuyucuya gösterir. Kronozov ile konuşmasında adeta onunla savaşılarak cesur yapısını ortaya koyar.

Öğrencilerin tüm hakları çiğnenmiş, emekleri kullanılmıştır. Bunun sorumluları şahsi çıkarlarını koruyan Khabalagin ve Kronozov'dur.

Aleksandr Soljenitsın, bu eseriyle adaletsizlikleri, haksızlıkları göz önüne sererek bunlara kayıtsız kalamayacağını gösterir. Bu eseri sayesinde öğrencilerin haklarının sesli savunucusu olur.

İKİNCİ BÖLÜM

A.SOLJENİTSİN'İN “İVAN DENİSOVİÇ'İN BİR GÜNÜ” VE “KANSER KOĞUŞU” ADLI ESERLERİNDE KİŞİLİK ÇATIŞMASI

1970- 1990'lı yılların Rus edebiyatında, Stalin döneminde halkın yaşadığı trajedinin yeniden canlandırıldığı eserler önemli bir yer alır. “Gümüş Çağa” değil, XIX. yy. ın “Altın Çağı”na bağlı kalan Aleksandr Soljenitsın'ın eserlerinde de bu konu yansımaları bulmuştur.

Aleksandr Soljenitsın'ın “İvan Denisoviç'in Bir Günü” ve “Kanser Koğuşu” adlı eserleri, yazıldıkları dönemi detaylı bir şekilde yansıtan iki önemli eserdir.

İnsanların etkileşimde bulunduğu her ortamda çatışma kaçınılmazdır.⁷³ Çatışma, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, siyaset ve yönetim bilimleri tarafından inceleme konusu olmuş bir kavramdır. Her disiplin kendine özgü bir bakış açısı geliştirmiştir. Bu nedenle çeşitli yazarlar tarafından farklı boyutları göz önünde bulundurularak değişik şekillerde tanımlanmıştır.⁷⁴ Çatışmalardan bazılarının kaynağı kişinin içinde, bazıları kişiler arasında, bazıları da çeşitli birimler arasındadır.⁷⁵ Kişide iç çatışmayla ilgili teoriler geliştiren psikologlar arasında; Freud, Pavlov, Hull, Lewin, Guthrie, Brown, Heider ve Festinger gibi isimler vardır.⁷⁶ Çatışmaya sebep olan en temel etken; kişilik farklılıklarıdır. Bir sosyal sistemde yer alan bireylerin farklı sosyal ve kültürel ortamlardan gelmeleri ve geldikleri ortamların alışkanlıklarını yeni sistemde de sürdürmeye çalışmaları tipik bir

⁷³ Karcioğlu, Fatih, Alioğulları, Zişan Duygu; “Çatışmanın Nedenleri ve Çatışma Yönetim Tarzları İlişkisi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, cilt 26, sayı 3-4, 2012, s. 215-237.

⁷⁴ Seval, Halil; “Çatışmanın Etkileri ve Yönetimi”, **Kırgızistan - Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı 15, 2006, s. 245-254.

⁷⁵ Karcioğlu, Alioğulları, **a.g.m.**, s. 215-237.

⁷⁶ Erdoğan, Nihat; “Kişilerde İç Çatışma Nedeni Olarak Rekabet-İşbirliği İkilemi”, **İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı 1, 1999, s. 45-60.

gizli çatışma nedenidir. Kişilerin farklı amaç, değer yargısı, tutum, yetenek ve özelliklerde olmaları kişilik çekişmelerini, dolayısıyla çatışmayı doğurmaktadır. Değişen koşulların öngördüğü yeni nitelikler de bir çatışma nedeni olabilir.⁷⁷

Çatışmanın yönetilmesinde değişik yaklaşımlar kullanılır. Çatışma yönetimi, birey ve örgüt gelişimi için pozitif sonuçlara ulaşmayı ve negatif sonuçları engellemeyi amaçlar.⁷⁸

Çalışmamızda, çatışma konusuna yer verdiğimiz bu bölümde alt başlıkları belirlerken, çatışma türlerinde ve çözüm yöntemlerinde sadeleştirmeye gidilmiştir. Çatışma konusu, eserlerde görülen çatışma türleri ve çözüm yöntemleri kapsamında incelenmiştir.

2.1. KANSER KOĞUŞU

II. Dünya Savaşı'nda, Hitler'in Leningrad'ı kuşatması nedeniyle, şehrin tahliyesi sırasında, büyük can kayıpları olmuştur. “Kanser Koğuşu” adlı eserde karakterlerin bazıları da bu kuşatma ve tahliye esnasında yakınlarını kaybetmişlerdir. Ancak, bu kayıplardan dolayı sadece Hitler'i değil, bu kuşatma nedeniyle gerekli önlemleri almayan kendi yöneticilerini de, bu kayıplardan Hitler kadar sorumlu tutarlar. Bu karakterler kendi iç dünyalarında bunun çatışmasını yaşamaktadırlar. Bir taraftan ülkelerini işgal eden, şehirlerini kuşatan ve yakınlarını öldüren düşmana karşı büyük bir kin, diğer yandan gerekli önlemleri almayan kendi yöneticilerine karşı duymuş oldukları nefret ve öfke...

⁷⁷ Karcioğlu, Alioğulları, **a.g.m.**, s. 215-237.

⁷⁸ Karcioğlu, Alioğulları, **a.g.m.**, s. 215-237.

2.1.1. Yazılış Evresi

Soljenitsın, “İvan Denisoviç’in Bir Günü” ve diğer hikâyelerini her bakımdan aşacak olan yeni bir eser hazırlar. Taşkent Onkoloji Dispanseri’nden 1955 yılında taburcu olduktan sonra, ölümün eşiğinde duran insanların hikâyesini, onların son düşüncelerini, eylemlerini yazmayı aklına koyar. Bu fikir ancak on yıl sonra gerçekleşir.⁷⁹ “Noviy Mir”’in yöneticisi Tvardovskiy, gerçek Soljenitsın’ı bütün yönleriyle ortaya koyacak olan “Kanser Koğuşu” adlı eseri başlangıcından doğumuna kadar bir edebi jinekolog hassasiyetiyle takip etmekten geri kalmayacaktır.

1964 ve 1965 yıllarında Kanser Koğuşu eserinin son şeklini vermek için üzerinde titizlikle çalışan Soljenitsın, eserini 1966 yazında, Sinyavskiy ile Yuriy Daniel’in⁸⁰ ağır hapis cezalarına çarptırılmalarından birkaç ay sonra tamamlamıştır. Kruşçev’in iktidardan düşmesiyle, Soljenitsın karşıtları tepkilerini daha da arttırmışlardır. Parti bürokratları Soljenitsın’ın yeni bir eser hazırladığından haberdar olmuşlar, gizli polisi harekete geçirerek, açığa vurmadan gizli bir gözdağı verme kampanyası başlatmışlardır. Soljenitsın, bütün bunlara yılmadan karşı koymuştur. Ancak “Noviy Mir”’in yöneticisi, bir cesaret gösterisi uğruna değer verdiği yazarı da kendisini de mahvedici tehlikelerle karşı karşıya getirmek istemez.⁸¹ Bunun yanı sıra “Noviy Mir” eserin metninde bazı değişikliklerin yapılmasını istiyordu. Yalnızca metni değil, eserin adını da değiştirmek istiyordu: Okuyucunun Kanser Koğuşu’nda bir anıştırma düşünmesi, hasta vücudundaki tümörü Sovyet Toplumunda aramaya çıkması tehlikesi vardı. Tvardovskiy ve yazı müdürlüğündeki arkadaşları o riske girmek istemiyorlardı. Müsvedde yazara iade edildi.

⁷⁹ <http://www.litra.ru/composition/get/coid/> (Erişim Tarihi: 12.03.2013)

⁸⁰ Yazdıkları eserleri türlü yollardan Batıya kaçırarak orada “Abram Tertz” ve “Nikolay Arzhak” imzasıyla yayınlamış olan Andrey Sinyavskiy ve Yuliy Daniel’dir. Bu iki yazar Sovyet basınında kendi vatanlarını Batıya jurnal eden kimseler olarak tanıtıldı. Bunlar için Batı ajanı denilmek isteniyordu. Bu suçlamalarla birlikte iki yazar tutuklandı ve türlü işkencelere maruz bırakıldılar. 1965 Eylülünde tutuklanan iki yazar ancak 1966 Şubatında mahkemeye çıkarıldılar ve ağır hapis cezalarına çarptırıldılar. (Sovyet Rusya’da Hürriyet Mücadelesi, s.63)

⁸¹ Bürün, a.g.e., s. 63-64.

Yazarlar Derneği sekreterliği, genel duruma göre, reddine veya kabulüne karar vereceklerdi.⁸²

17 Kasım 1966'da Yazarlar Derneği'nde gerçekleştirilen toplantıda Aleksandr Borşçagovski: "Soljenitsın insan hayatının en önemli kesitini seçerek, okuyucunun gözü önüne seriyor, dehasının özelliği budur. "Kanser Koğuştur" Tolstoy'un "İvan İlyiç'in Ölümü" kadar derin bir eserdir. Yalnız hiciv tarafını düşünürsek, Saltıkov Şçedrin'in "Golovlev Ailesi" (Господа Головлёвы)'ne denktir..." demişti.⁸³

Savaş hikâyeleri yazarı Konstantin Simonov, Sovyet Yazarları toplantısında 22 Eylül 1967 tarihinde şöyle demiştir: "İlk Çember"i kabul etmiyorum, yayınlanmasına karşıyım, ama "Kanser Koğuştur"nun yayınlanması için oyumu kullanırım. Bu kitapta her şey hoşuma gitmiyor, ama her şeyin herkesin hoşuna gitmesi de şart değil ya."

Yazarın deyişiyle, "Kanser Koğuştur"nun birinci kısmı 1963-1966 yıllarında, ikinci kısmı ise 1967'de yazılmıştır. "Kanser Koğuştur"nda öyküleri anlatılanların hepsi, Stalincilikten nasiplerini almış olanlardır.⁸⁴

1967 yılı, gizli polisin ve sansürün Soljenitsın'ın şahsı ve eserleri üzerine yüklenmeleriyle geçer, yazarın vesikalarına ve kitaplarına el konur. Bu arada yazdığı bir piyes ve senaryo da yayınlanmak imkânından yoksun kalır, ama Soljenitsın yılmak nedir bilmez.⁸⁵

Yazar Venyamin Kaverin, bu eserle ilgili olarak şunları söyler: "Soljenitsın çok büyük bir yazar. Büyükler arasına katılmak kendisine bağlıdır. Daktiloyla yazılarak çoğaltılmış, elden ele geçen basından hepimizin haberi var. Bunların içinde Soljenitsın'ın "Sağ El" (Правая рука) hikâyesine

⁸² Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 113.

⁸³ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 112.

⁸⁴ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 110-111.

⁸⁵ Bürün, **a.g.e.**, s. 64.

rastladım. Çok güzeldir... Henüz bitmemiş “Kanser Koğuşu”nda ana fikir nedir? Meslekleri, tahsilleri, ruh inceliği değişik insanlar ölümle karşı karşıya kalıyor. Problem büyük, “İvan İlyiç”inkinden büyük. Yazarın onu halledeceğine inanıyorum. Psikolojik kesitleri akıllıca yaparak, insanlara ruhun derinliğini tanıtıyor. Çok dokunaklı. Hepimiz ölümün karşısına çıkıyoruz.”⁸⁶

Memlekette artık binlerce sayı olarak elde dolaşan “Kanser Koğuşu” nun nüshaları 1968’de Batıya ulaştı. Bu notların dışarıya ulaştığı gizli yolların ne olduğu hiçbir zaman da anlaşılmadı. Soljenitsın, özellikle “Kanser Koğuşu”nu Rusya’da yayınlanmış olarak görmek istiyordu. Batı Almanya’da, göçmen Beyaz Ruslara ait bir yayınevi yetkililerinin yaptıkları açıklamaya göre, romanın kopyaları Sovyetler Birliği gizli polisi tarafından Batı’ya kaçırılmıştır.⁸⁷

2.1.2. Konusu

Aleksandr Soljenitsın, “Kanser Koğuşu” adlı eserinde, insanların iç dünyalarında yaşadığı dalgalanmayı ortaya koyar.

Kanser, insanı başlangıçtaki çıplak, arı benliğine yöneltir, günlük yaşamın küçük hesaplarından, bayağılıklarından kişiyi uzaklaştırır. Kanser Koğuşu’nda öğrenci, işçi, yüksek mevki sahibi komünist, küçük oğlan ve olgun adam, Rus, Tatar ve Özbek, ölümle ve varlıklarının özülüyle karşı karşıyadırlar.⁸⁸

Bu eserde yazarın Taşkent onkoloji dispanserinde kaldığı zamanlarda edindiği izlenimler yansıtılmıştır. Olay yeri hastane duvarları

⁸⁶ Nebioğlu, a.g.e., s. 112-113.

⁸⁷ Nebioğlu, a.g.e., s.126.

⁸⁸ Suver, a.g.e., s. 25.

arasındadır/arkasındadır. Orta Asya'daki bir şehirde kurulmuş olan “Kanser Koğuşu”, sanki birbirleriyle daha önce başka bir yerde karşılaşmış gibi, farklı kişilerin kaderinin ilginç bir şekilde birleştiği bir yerdir.⁸⁹

Eserde insanlar o koğuşa bir ağrıyla, acıyla ve kafalarında kanser mi değil mi, ölecek mi yaşayacak mı sorularına yönelik şüphelerle gelirler. Hastaların artık başka bir evleri ve başka bir hayatları yoktur.

Bu uzun öyküde, kahramanların yirminci yüzyılın korkunç olaylarına ait, önemli veya ikinci derece önem taşıyan şahsi işleri okuyucunun karşısına çıkar. Koğuşta tasvir edilen kişiler kanser hastalığı nedeniyle muhtemel yaklaşmakta olan ölüme karşı şahsi hayat tecrübelerinden ve kişiliklerinden yola çıkarak bu sorunu çözmek için bireysel bir tutum içine girerler. Ölüm düşüncesi bu koğuşta yaşayanları Tolstoy'un “İnsan Ne İle Yaşar?” (Чем люди живы?) sorusu üzerine düşünmeye zorlar. Bu motifin “Kanser Koğuşu”nun sayfalarında ortaya çıkması okuyucuyu, Soljenitsin'in, Tolstoy'un fikrinden etkilendiği düşüncesine vardırabilir. Ancak Soljenitsin, Tolstoy'un kendisi için hiçbir zaman ahlaki bir otorite olmadığını belirtmiştir. Soljenitsin'a göre; Tolstoy ile karşılaştırıldığında Dostoyevski, ahlaki konuları daha keskin, daha derin ve daha modern bir şekilde ortaya koymaktadır.⁹⁰

Öyküdeki başkahraman Oleg Kostoglotov, sürgün biridir ve kendisini hasta olarak kabul etmemektedir. On iki gün önce hastaneye sürünerek, ölü bir vaziyette gelen, şimdi ise hoş rüyalar gören ve arkadaşlarına şaka yapan birisi olur çıkar. İyileşme belirtileri gösterir. Çok sıkıntı çekmiş birisidir: Savaşa katılmıştır, enstitüyü bitirememiştir (artık otuz dört yaşında olduğu için enstitüyü bitirmek için geç kalmıştır), subaylığa alınmamıştır, ebedi sürgüne gönderilmiştir. Tüm bunların yanı sıra bir de kendisinde kanser hastalığı görülür. Hastalığı ile ilgili her türlü sorunun cevabına uzmanlar

⁸⁹ http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/SOLZHENITSIN_ALEKSANDR_ISAEVICH.html?page=0.0, (Erişim Tarihi; 12.03.2013).

⁹⁰ http://magazines.russ.ru/novyi_mi/redkol/sol/sol.html, (Erişim Tarihi; 12.03.2013)

sayesinde ulaşır, anatomi üzerine kitaplar okur, mucizevî ilaç “chaga” ile tedavi uygulayan Doktor Maslennikov ile tanışır ve artık iyileşmeye hazırdır.

Halk hekimliğine (народное лекарство) inanan Oleg Kostoglotov, bilimsel olan her türlü müdahaleye büyük bir kuşkuyla yaklaşır. Bu nedenle ona tedavi uygulayan Doktor Vera Kornilyeva Gangart ve Doktor Lyudmila Afanasyevna Dantsova, zaman zaman onun canını sıkırlar.

Diğer hastalar arasında Bolşevik güçlerin muhalifleri tarafından vatan savaşında vurulmuş, yakın geçmişte kampta tutukluların ellerinde oynattığı bir sivil olan işçi Yefrem ve personel şube müdürü Rusanov yer alır. Yefrem, sarılı boynuyla, sargılar giderek daha yukarıya çıkmasına ve doktorların sessizleşmelerine rağmen ölümü düşünmez. Pavel Nikolayeviç Rusanov, hak ettiği emekliliğin hayalini kurar. Eğer hastaneye yatması gerekiyorsa, o hastanenin bu hastane olmaması gerektiğini düşünür durur. Çünkü bu hastane, Rusanov’un konumuna uygun ayrı bir koğuşun, uzmanın olmadığı ve özel bir bakımın gösterilmediği bir yerdir.⁹¹ Rusanov, diğer insanlardan farklı hissetmektedir. İmtiyazlara alışmış, yaşamdan soyutlanmış, halkı seven, ama insanlara bulundukları konumlarına göre değer biçen birisidir. Rusanov, ağır günahlarla suçlanmaktadır; arkadaşını ihbar etmiştir, işçi grubundan olan akrabalarını ele vermiştir ve suçsuz yere mahkûm edilenleri suçlarını itiraf etmeye zorlamıştır.⁹² Pavel Rusanov, insanların kaderiyle nasıl oynadığını düşündüğünde vicdan azabı duymaz. Sadece çekmesi mümkün cezadan dolayı ruhunda bir korku hisseder.⁹³

Koğuşta hastalığına, acısına ve korkuya kapılmayan tek kişi Demka’dır. On altı yıldır çok sıkıntı çekmiştir. Babası annesini terk etmiş, annesi oğluyla hiç ilgilenmemiştir. Demka yaşamını sürdürmeye, okumaya, kendi ayakları üzerinde durmaya çalışır, tek mutluluk kaynağı olan futboldan

⁹¹ <http://www.litra.ru/shortwork/get/swid/>, (Erişim Tarihi; 13.03.2013).

⁹² http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/SOLZHENITSIN_ALEKSANDR_ISAEVICH.html?page=0,0, (Erişim Tarihi; 02.04.2013).

⁹³ <http://www.litra.ru/composition/get/coid/>, (Erişim Tarihi; 02.04.2013).

ise bu süre zarfında yoksun kalmıştır. Futbol oynarken bacağına aldığı bir darbe daha sonra kansere yol açar. Olgun görünüşü ve sert bakışlarıyla, yetenekli olmasa da (Demka'nın yetenekli olmayışı koşu koşturucu komşusu olan Vadim'in düşüncesidir) Demka çaba gösteren ve araştıran birisidir. Enstitüye girme hayalleri kurar. Demka için koşu koşturucu yaşadıkları onun hayatındaki ilklerdir; hayatın anlamı üzerine akıl yürütme, dine karşı yeni bir bakış açısı ve ilk acı veren aşkı, ama Demka'da öyle güçlü bir yaşama isteği vardır ki kesilen bacağı ona göre başarılı bir çıkış noktasıdır. Çünkü artık öğrenimine daha fazla zaman ayıracak, az da olsa malullük (sakat) aylığı alacaktır. En önemlisi de hayatta kalacak ve yaşamaya devam edecektir.

Demka'nın aşkı olan Asya ise kusursuz yaşamı ile Demka'yı şaşırtır. Asya sanki bir patinaj alanından ya da dans ettiği sahneden veya sinemadan çıkıp beş dakikalığına kliniğe uğramış gibidir. Muayene olduktan sonra kendine olan tüm güveni kanser duvarlarının ardında kalır. Tek göğsüyle yaşamının artık bir anlamı yoktur. Asya'nın henüz satın almadığı, giymediği tüm mayoları geride kalmıştır artık.⁹⁴

Bir diğer karakter ise Şulubin'dir. Baskıdan kaçmış ve hayatı boyunca korku içinde yaşamıştır. Ağır bir ameliyatın ve belki de başına gelebilecek ölümün eşiğindeyken, ülkesini sarmış olan yalanlarla, şiddet ve korkuyla ilgili gerçeği söylemeye başlamıştır.

Hangi kesimden gelirlerse gelsinler, insanları eşit kılan tek şey kanserdir orada. Bazıları için, mesela; Yefrem ve Şulubin için bu, ağırlı bir öngörünün yaklaşmasıdır.

Soljenitsin'in öyküsünde kanser hastalığı, toplumun kanına ve vücuduna girmiş kötü huylu bir hastalığın sembolüdür.

⁹⁴ <http://www.litra.ru/shortwork/get/swid>, (Erişim Tarihi; 03.04.2013).

İlk bakışta, öykü mutlu sonla bitmektedir; Kostoglotov iyileşmiştir, yakında sürgünden kurtulacaktır, ancak kamplar ve hapishaneler onun ruhunda silinmez bir iz bırakır. Kostoglotov, Doktor Vera Gangart'a olan sevgisini bastırmak zorundadır, çünkü artık bir kadına mutluluk getirebilecek gücü olmadığını anlar.⁹⁵ Kostoglotov, henüz çıktığı kampın etkisi altındadır. Hayat boyu sürgün olarak yollandığı kasabadan hastaneye gitmek için ayrılır. Kanser ve kamp arasında, iki sonsuzluğun arasındaki dar bir yolda gidip gelmektedir.⁹⁶

2.1.3. “Kanser Koğuşu” Adlı Eserde Kişilik Çatışmaları

Prof. Dr. Münevver Çetin'in “Çatışma Yönetimi” başlıklı çalışmasında, bireyin amaç ve beklentilerini gerçekleştirmek üzere karşılaştığı seçenekler doğrultusunda, karar verme mekanizmalarında bir bozulma ve bu bozulmanın bir sonucu olarak birey veya grubun uygun eylem seçeneğini seçmede güçlüklerle karşılaşması, çatışma olarak tanımlanmaktadır.⁹⁷

“Kanser Koğuşu” romanında yer alan karakterlerin ortak özelliklerinden en önemlisi de, kanser hastalığına karşı o günün tedavi koşullarına rağmen, insanların göstermiş oldukları direnç ve yaşama tutunabilme isteğidir.

⁹⁵ http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/SOLZHENITSIN_ALEKSANDR_ISAEVICH.html?page=0,0, (Erişim Tarihi; 04.04.2013).

⁹⁶ Akkan Suver, **a.g.e.**, s. 25-26.

⁹⁷ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:J1F5ql8Po9cJ:https://abb.marmara.edu.tr/cv/1787/munevver-cetin+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, Prof. Dr. Münevver Çetin, **Çatışma Yönetimi**, s. 3, (Erişim Tarihi; 05.04.2013).

2.1.3.1. Bireysel Çatışma

Birey, hem fizyolojik hem de sosyo-psikolojik ihtiyaçlarını tatmin etme konusunda engellerle karşılaştığında, bireyde meydana gelen gerginlik durumu bireysel çatışmaya neden olur.

Sadece kanser hastalığına yakalanan hastalar değil, onların tedavisi için uğraş veren doktorlar da kendi içlerinde hastaya uygulamış oldukları tedavi yöntemlerinin doğruluğu, hastalığın bu tedaviye vereceği cevabı, hastanın zorlu ve üzüntü verici psikolojileri karşısında kendi iç dünyaları ile hesaplaşmakta, uygulamış oldukları yöntemlerle çatışmaktadırlar. İşte burada Doktor Dontsova'nın duygusal dünyasındaki bu geçişler bireysel çatışmanın bir örneğini oluşturmaktadır:

“Bu mümkün müydü? Doktorun tedavi etme hakkı var mıdır sorusu sorulabilir miydi? Eğer böyle düşünülecek olursa, eğer bugün bilimsel olarak kabul edilmiş her yöntemden şüphe edilecek, delillerle çürütülme korkusu ile geleceğe bakılacak olsa, bu düşüncelere son vermek imkânsız olur. Aspirinden ölenler de vardı. Biri ömründe ilk defa aspirin alıyor ve ölüyor. Bu durumda tedavi etmek mümkün olmazdı/olmuyor.”

“Но можно ли так? – ставить вопрос о праве врача лечить? Если думать так, если сомневаться в каждом научно принятом сегодня методе, не будет ли он позже опровергнут или отвергнут, - тогда можно черт знает до чего дойти! Ведь смертные случаи описаны даже от аспирина: принял человек свой

первый в жизни аспирин и умер!... Тогда лечить вообще нельзя!”⁹⁸

Geçmiş yaşam ile gelecekte onu bekleyen belirsizlikler arasında gelgitler yaşayan Doktor Dontsova, kansere karşı kullanılabilecek silahlara sahip bir doktor iken, birden diğer hastalar gibi savunmasız kalıverir. Bu hastalık mevcut hayatından ve ailesinden kopmak demektir. Hastalığını öğrenmesiyle bir günde tüm hayatı değişir:

“Kadına, hastalığının seyri ve tedavideki yeri tanınmaz geliyordu. Şimdi tedavideki akıllı, önderlik eden güç değil de, bu kuvvetin mantık dışı bir parçası olacaktı. Hastalığın varlığını ilk defa kabul edişi, onu bir kurbağaymışçasına ezmişti. Hastalığa ilk alışması dayanılacak gibi değildi. Bütün dünya tersine dönmüştü. Bütün düzen altüst olmuştu. Henüz ölmeden kocasından, oğlundan, kızından, torunundan ve işinden ayrılması gerekiyordu ki özellikle de bu işin kendisi hastalığından ötürü gürleyecek de olsa, işinden de ayrılması gerekiyordu. Bir gün içerisinde hayatını oluşturan her şeyi bir kenara bırakması gerekiyordu ve ondan sonra da uçuk yeşil bir gölge gibi uzun zaman doğrudan doğruya ölüme mi gittiğini, yoksa hayata mı döneceğini bilmeden bir sürü işkence çekecekti.”

“Таким же неузнаваемым выглядел теперь ей ход её собственной болезни и её новое место в лечении. Теперь уже не предстояло ей быть в лечении разумной направляющей силой – но отбивающимся безрассудным комком. Первое

⁹⁸ Александр Солженицын, **Раковый Корпус**, Санкт-Петербург, Издательская Группа “Азбука – классика”, 2010, стр. 85.

приятие болезни раздавило её, как лягушку. Первое сживание с болезнью было невыносимо: опрокидывался мир, опрокидывался весь порядок мировых вещей. Ещё не умерев, уже надо было бросить и мужа, и сына, и дочь, и внука, и работу – хотя именно эта самая работа будет теперь грохотать по ней и через неё. Надо было в один день отказаться ото всего, что составляло жизнь, и бледно-зелёной тенью потом ещё сколько – то мучиться, долго не зная, до конца ли она допрёт или вернётся к существованию.”⁹⁹

Eserde başka bir bireysel çatışma örneği ise Demka'nın düşüncelerinde yansımaları bulur. Hastalık Demka'nın ruhsal dünyasında büyük çalkantılar yaşamasına neden olur. Öyle ki acınılmaktan hiç hoşlanmadığı halde kanser hastalığının yarattığı zayıflıklara yenik düşerek merhamet duygusunun özlemini çekmeye başlar:

“Demka “Yaşam Suyu” nu okudu ve ruhundaki o denli sıkıcı ve belirsiz olan şeyi çözemedi. İçinde yitik bir duygu, bir özlem kabardı. Yoksa birine danışma isteği mi duyuyordu? Ya da yalnızca insanca konuşmak, hatta bir parça merhamet mi istiyordu?

Elbette acımanın hem acınanlar hem de acıyanlar için aşağılayıcı bir duygu olduğunu okumuştı ve ayrıca işitmişti de.

Yine de ona merhamet etmelerini istedi.”

⁹⁹ P.K., стр. 397.

“Читал Дёмка «Живую воду» и не мог разобрать, чего у него на душе такая нудь и муть.

В нём нарастало давление ущерба, тоска. Хотелось ему то ли посоветоваться? то ли пожаловаться? А то просто человечески поговорить, чтоб даже его немножко пожалели.

Конечно, он читал и слышал, что жалость – чувство унижающее: и того унижающее, кто жалеет, и того, кого жалеют.

А всё-таки хотелось, чтобы пожалели.¹⁰⁰

Çatışmanın temelinde bireyin çatıştığı kişiyi, grubu, düşüncüyü veya olayları benimsememesi, hoşlanmaması veya bu tür olguların bir kısmı ile çelişmesi yatmaktadır.

Hastanede bir cerrah olarak görev yapmakta olan Lev Leonidoviç'i, başkaları hayatını bir idareci olarak sürdürmesi gerektiği konusunda yönlendirmek isteseler de, Lev Leonidoviç hiçbir zaman yöneticiliğe sıcak bakmaz. Çünkü hayat tecrübesi ona mevkiin değersiz olduğunu göstermiştir:

“Onun hiçbir zaman yönetme hevesi olmadı. Bir idarecinin kendi başını kurtarma zorunluluğunun, rahat çalışmasını engellediğini biliyordu. Hayatında düşmüşleri gördüğü dönemi ve onların otoritenin değersizliğini öğretişini unutmamıştı.”

“Да и само по себе руководить он ничуть не стремился. Он знал, что шкура администратора мешает разворотливой работе. А

¹⁰⁰ Р.К., стр. 113.

ещё и не забылся период в его жизни, когда он видел павших и на них познал тщету власти.”¹⁰¹

Sosyal ve psikolojik ihtiyaçların karşılanmasındaki yetersizlikler, bireyi bu ihtiyaçlarının karşılanamayacağı endişesine sevkeder.

Pavel Nikolayeviç, boynunda beliren tümörün ardından kendisini çaresiz ve yeni bir dünyada tek başına hisseder:

“Tümörün beklenmedik, gereksiz, anlamsız, kimseye yararı dokunmayan sert şişkinliği, onu, olta iğnesinin balığı çekişi gibi bu demirden, dar, perişan, yayları gıcırdayan, şiltesi incecik karyolaya fırlatıp atmıştı. Merdivenin altında pijamalarını giyerek ailesiyle vedalaşıp bu koğuşa gelmek için merdivenleri çıkar çıkmaz, eski yaşamı yüzüne kapı gibi çarpılıp kapanmış, yerini tümörün kendisinden de daha korkunç olan bir hayat almıştı.”

“Твёрдый комок опухоли – неожиданной, ненужной, бессмысленной, никому не полезной – притащил его сюда, как крючок тащит рыбу, и бросил на эту железную койку – узкую, жалкую, со скрипящей сеткой, со скудным матрасиком. Стоило только переодеться под лестницей, проститься с родными и подняться в эту палату – как захлопнулась вся пережняя жизнь, а здесь выперла такая мерзкая, что от неё ещё жутче стало, чем от самой опухоли.”¹⁰²

¹⁰¹ Р.К., стр. 321.

¹⁰² Р.К., стр. 12.

Yalnızlık duygusuyla baş başa kalan Pavel Nikolayeviç, yaşamı son bulduğu takdirde, yıllarca çalışarak edindiği varlıklı yaşamından kopmak zorunda kalacağını düşünür. Öldüğünde ailesinin hiçbir şey olmamış gibi hayatlarına devam edeceklerinden emindir. Biraz kıskançlık hissi, biraz da sitem dolu duyguların yer aldığı düşünceler içinde bulur kendini:

“Birbirine bağlı, örnek teşkil eden Rusanov ailesi, onların düzenli hayatları, dört dörtlük döşenmiş daireleri, bunların tümü birkaç gün içinde ondan ayrılmış ve tümörün öteki yanında kalmıştı. Yaşamlarını sürdürmekteydiler ve babaları ölmemiş gibi sürdüreceklerdir de. Artık ne kadar endişelenirlerse endişelensinler, ne kadar meraklanırlarsa meraklansınlar, ne kadar ağlarsa ağlasınlar, tümör Pavel Nikolayeviç'i bir duvar gibi onlardan ayırıyordu ve tümörün öteki yanında Pavel Nikolayeviç yapayalnız kalmıştı.

“Но вся дружная образцовая семья Русановых, вся их налаженная жизнь, безупречная квартира – всё это за несколько дней отделилось от него и оказалось по ту сторону опухоли. Они живут и будут жить, как бы ни кончилось с отцом. Как бы они теперь ни волновались, ни заботились, ни плакали – опухоль задвигала его как стена, и по эту сторону оставался он один.”¹⁰³

Pavel Nikolayeviç, tüm düşüncelerini hastalığı üzerinde yoğunlaştırır. Kafasındaki tek düşünce boynundaki tümördür. Öyle ki çevresinde konuşulan tüm sözlerle kayıtsız kalır. Tartışmadan çekilerek tedaviye cevap vermeyen

¹⁰³ P.K., стр.18.

tümörünü düşünür ve üzüntüye kapılır. Başkalarının sağlığının onun sağlığından iyi olması, onu rahatsız etmektedir:

“Pavel Nikolayeviç artık dinlemeyi kesti. Onunla tartışmak için duyduğu ilgiyi kaybetti. Kendini unutup düşüncesizce bir davranışta bulunmuş, boynundaki tümöre ve başına ok gibi bir acının saplanması sebep olmuştu. Bu aptalları aydınlatmak, saçmalıklarına son vermek için duyduğu bütün ilgi sönmüştü. Neticede bu hastaneye rastlantı eseri düşmüştü ve hastalığının bu önemli anlarına onların yanında katlanmak zorunda kalmamalıydı. Asıl önemli ve kötü olan şey; dün yapılan iğneden sonra tümörün yumuşamaması, küçülmemesiydi. Bunun düşüncesi bile midesinin kasılmasına sebep oluyordu. Ogloyed’in iyileşirken ölümden söz etmesi kolaydı.”

“Павел Николаевич перестал слушать, потерял интерес спорить с ним. Он забылся, сделал неосторожное движение, и так больно отдалось ему от опухоли в шею и в голову, что померк весь интерес просвещать этих болбесов и рассеивать их бредни. В конце концов, он попал в эту клинику случайно, и такие важные минуты болезни не с ними он должен был переживать. А главное и страшное было то, что опухоль ничуть не опала и ничуть не размягчилась от вчерашнего укола. И при мысли об этом холодело в животе. Оглоеду хорошо рассуждать о смерти, когда он выздоравливает.”¹⁰⁴

¹⁰⁴ P.K., стр.129.

Kostoglotov, Kadminler'e yazdığı mektubunda, kanser tedavisi yüzünden cinsel gücünü kaybetmesinden dolayı olarak söz eder. Uzun bir ömür sürmeyi hiçbir zaman istememiştir. Onun için önemli olan nitelikli ve kısa bir hayat sürmektir, ama bu tedavi sonucunda ödediği bedelin çok pahalı olduğunu düşünür. Erkek ve kadını birbirinden ayırt edebilme yeteneğinden yoksun bırakıldığı bir hayat, Kostoglotov için anlamsız bir hayat demektir:

“İşte şöyle bir bedel: Hayatını sürdürebilmek adına, ona renk, tat ve heyecan veren her şeye bir bedel ödemek. Sindirim, nefes, adale ve kafa çalışmasından ibaret, başka hiçbir şeyi olmayan bir hayat elde etmek için mi? Yürüyen bir şema halini almak. Bu oldukça pahalı bir bedel değil mi? Bu bir alay etme değil mi? Bedel ödenmeli mi?

“Ну, а вот такая цена: за сохранение жизни заплатить всем тем, что придаёт ей же краски, запахи и волнение? Получить жизнь с пищеварением, дыханием, мускульной и мозговой деятельностью – и всё. Стать ходячей схемой. Такая цена – не слишком ли заломлена? Не насмешка ли она? Платить ли?”¹⁰⁵

Ömrünün yedi yılını orduda, yedi yılını da çalışma kampında geçiren Kostoglotov, özgürlüğüne yeniden kavuşunca hayatın kıymetini daha iyi anlar. Öyle ki, onun için bahar havasını soluyarak yapılan bir çapa bile hayatı yeniden kazanmak anlamına gelmektedir:

“Bir bahar sabahı çekiçle çapa yapmak? Bu, yeniden kazanılan hayat demek değil miydi?”

“Отбивать кетмень весенним утром – это разве не была возвращённая жизнь?”¹⁰⁶

¹⁰⁵ P.K., стр. 270.

¹⁰⁶ P.K., стр. 434.

İki haftalık bir tedavi sonrası hayata yeniden tutunan Kostoglotov, sağlığına kavuşmasıyla birlikte insani değerleri de yeniden kazanacağını düşünmektedir. Maddi kazançlardan ziyade günlük hayatı sürdürebilmek için yapılan eylemler ve kadınlarla konuşma hakkına sahip olma, Oleg için kendisine bu yaşamın sunduğu ayrıcalıklardır:

“Oleg çok konuştuğu ve sözlerini dinledikleri için hala heyecanlıydı. Daha iki hafta önce ebediyen koptuğunu sandığı bir hayata birdenbire dönüş hissiyle dolmuştu. Doğru, bu büyük kentin iyi diye nitelendirdikleri, insanların uğrunda mücadele ettikleri şeylerin hiçbirisini bu hayat vaad edemezdi; bir apartman, mal varlığı, toplumsal bir başarı, para... Ama onun kıymetini bilmeyi unutmadığı birtakım gerçek sevinçler vardı; komut beklemeden toprağa basabilme hakkı, yalnız olma hakkı, kamp bölgesindeki fenerlerle körleştirilmemiş olan yıldızlara bakma hakkı, gece olunca ışığı söndürüp karanlıkta uyuma hakkı, posta kutusuna mektup atabilme hakkı, Pazar günü dinlenme hakkı, nehirde yüzme hakkı. Bu tür daha birçok hak vardı.

Kadınlarla konuşma hakkı. Sağlığına kavuşma, tüm bu sayısız mükemmel hakları ona yeniden kazandırmıştı.”

“Олег был возбуждён - тем, что так много говорил и его слушали. Его перехватило и обвило ощущение внезапно вернувшейся жизни, - жизни, с которой ещё две недели назад он считал себя разочтённым навсегда. Правда, жизнь эта не обещала ему ничего того, что называли хорошим и о чём колотились люди этого большого города: ни квартиры, ни имущества, ни общественного успеха, ни денег, но – другие самосущие радости, которых

он не разучился ценить: право переступить по земле, не ожидая команды; право побыть одному; право смотреть на звёзды, не заслеплённые фонарями зоны; право тушить на ночь свет и спать в темноте; право бросать письма в почтовый ящик; право отдыхать в воскресенье; право купаться в реке. Да много, много ещё было таких прав.

Право разговаривать с женщинами. Все эти чудесные неисчислимы права возвращало ему выздоровление.¹⁰⁷

Kostoglotov, kanser hastalığından kurtulmuş olarak hastaneden taburcu olsa bile, tedavi esnasında hormon dengesiyle oynandığı için, hiçbir zaman istediği gibi bir hayatı yaşayamayacaktır:

“-Hayatım bu şekilde artık yitip gitmişse... Eğer kemiklerimin içinde, daima, ebediyen mahkûm, ebediyen tutuklu olarak kalacağımın anısını taşıyorsam... Eğer kader bana bundan daha iyi bir şey vaat etmiyorsa... Eğer bu ihtimal bile içimde bile bile öldürülecekse,- hem de tabi olmayan bir yolla öldürülecekse, - o halde böyle bir hayatı kurtarmak neye yarar? Ne için?.”

“- Ведь если и так уже потеряна вся жизнь. Если в самих костях сидит память, что я – вечный арестант, вечный зэк. Если судьба мне и не сулит лучшего ничего. Да ещё сознательно, искусственно убить во мне и эту возможность – зачем такую жизнь спасать? Для чего?¹⁰⁸

¹⁰⁷ Р.К., стр.140.

¹⁰⁸ Р.К., стр. 301.

II. Dünya Savaşında ölen birçok genç erkeğin çağdaşları arasında yer alan Vega, savaşla beraber önce sevgilisinin, sonra da hapse düşen abisinin ölümüyle yıkılır. Daha sonra da Vega'nın birlikte yaşadığı annesi ölür. Vega, yalnız bir hayat sürmeye başlar. Savaş, insanların yanı sıra günlük hayatı da etkilemiştir. Savaş sonrası ülkenin eski haline dönmesi uzun yıllar alır. Vega, bu süreçte yaşamını etkileyen yeni zorluklarla karşılaşır:

“Alışılmış, barış dolu bir hayat, uzun yıllar sürüp gitti. Vega yaşamını sürdürdü. Başında sürekli bir gaz maskesiyle dolaştı. Lastik kafasını düşmanca, boyuna sıkıyordu. Maskenin içerisinde sersemleştii, halsizleştii ve onu çıkarıp attı.

Artık daha insanca yaşamaya başlamış gibiydi. Sevimli olmak için kendisine izin verdi, özenli giyindi, insanlarla karşılaşmaktan kaçınmadı.”

“Шли долгие годы обычной мирной жизни, а Вега жила и ходила как в постоянном противогазе, с головой, вечно стянутой враждебной резиной. Она просто одурела, она ослабла в нём – и сорвала противогаз.

Это выглядело так, что стала она человечнее жить: разрешила себе быть приятной, внимательно одевалась, не убегала от встреч с людьми.”¹⁰⁹

Kanser hastalığına gösterilen tepki, bireye bağlı olarak değişiklik gösterir. Kanser hastasının bu hastalığı algılayış şekli, hastalıkla ilgili inanışları, tedavi türü ve yoğunluğu, sahip olduğu bilgi ve hastalık sonucu

¹⁰⁹ P.K., стр. 313.

ortaya çıkan fizyolojik değişiklikler, hastalığa gösterilen tepkinin düzeyini belirleyen faktörlerdir. Kansere hastalarında görülen ruhsal tepkilerin yoğunluk derecesi, hastalığın hangi düzeyde olduğuna, hastanın sosyal ve entelektüel yapısına, yaşına, hastalık öncesi hayatla uyum düzeyine, hastalığa karşı gösterdiği duygusal tepkiye, hastanın sosyal destek sistemlerine ve kaybettiği organına yüklediği anlama bağlı olarak farklılık gösterir.

Kronik hastalığın türüne bağlı olmaksızın, hasta birey günlük yaşam aktivitelerini gerektiği şekilde yerine getiremediğinde ve hareketlerinde güçsüzlük hissettiğinde, bu durum hastaların fiziksel ve ruhsal yapısında bozulmalara ve yaşam kalitesinin düşmesine neden olur.

Yukarıda açıklandığı üzere hasta, hastalığa karşı gösterdiği duygusal tepkilerden, sosyal destek sistemlerinden ve kaybettiği organına yüklediği sembolik anlamdan etkilenir:

“Bacağımda” sözcüğü şimdiye kadar Demka için büyük ve acı bir anlam taşımıştı. Oysa Asya’nın her şeyi hafife alan tutumu Demka’nın kuşkularını canlandırmıştı. Tüm bunlar böylesine anlamlı mıydı?”

“До сих пор “у меня – на ноге” были для него слова с большим и горьким значением. Но при асиной лёгкости он уж начал сомневаться, так ли уж всё это весит.”¹¹⁰

Demka, bacağının kesilmesiyle artık günlük aktivitelerini yerine getiremeyecek, dans edemeyecek, koşamayacak ve daha birçok eylemi yapabilme yetisinden yoksun kalacaktır. Henüz kendi hastalığından, kaybedeceklerinden haberi olmayan Asya, Demka ile konuşurken, bir bacağın insan hayatındaki önemini vurgular ve Demka’nın bacağının kesilmesi düşüncesini kabullenemez:

¹¹⁰ P.K., стр. 121.

“- Ne diyorsun!!” Asya eski bir dostmuş gibi Demka’nın omzuna vurdu. “Bacağımı kesecekler de ne demek? Çıldırıldılar mı? Tedavi etmek istemiyorlar! Hiçbir şey için izin verme! Bacaksız yaşamaktansa ölsen daha iyi! Sakat bir insan ne biçim bir hayat yaşar ki? Hayat mutlu olmak için verilmiştir.

Evet, tabii. Asya yine haklıydı. Koltuk değneğiyle geçirilecek bir hayat neydi ki? Farz et ki burada, Asya’nın yanında koltuk değneğiyle oturuyordu, koltuk değneğini nerede tutacaktı, kesik bacağı nasıl duracaktı? O sandalyeyi kendi başına çekip getiremezdi. Asya ona sandalyeyi getirirdi. Hayır. Bacaksız bir hayat, hayat değildi. Hayat mutlu olmak için verilmiştir.”

“ - Да ты что!! – Ася хлопнула его по плечу, как старого товарища. – Как это – ногу отрезать? Да они с ума сошли? Лечить не хотят! Ни за что не давайся! Лучше умереть, чем без ноги жить, что ты? Какая жизнь у калеки, что ты! Жизнь дана для счастья!

Да, конечно, она опять была права! Какая жизнь с костылём? Вот сейчас бы он сидел рядом с ней – а где б костыль держал? А как бы – культю?... Да он и стула бы сам не поднёс, это б она ему подносила. Нет, без ноги – не жизнь.

Жизнь дана для счастья.”¹¹¹

¹¹¹ Р.К., стр. 121.

Her ne kadar Demka, bacağına sayısız anlam yüklemiş olsa da çektiği acılar öyle şiddetli bir hal alır ki, bacağı artık onun için önemini yitirir. Tek isteği bir an önce ondan kurtulması ve bu acıların son bulmasıdır:

“Son hafta Demka kendisinde değildi. Bacağı durmadan ağrıyıp zonklamıştı. Uyuyamıyor, bir şeyle uğraşamıyor, haykırıp oda arkadaşlarını rahatsız etmemek için kendisini zor tutuyordu. Bu onu o kadar yıprattı ki, bacağı kendisi için değerli olmaktan çıktı. Aksine Demka’nın başından mümkün olduğu kadar çabuk ve rahatlıkla atmayı istediği bir yük halini aldı. Bir ay önce hayatının sonu gibi gördüğü ameliyat şimdi ona kurtuluş gibi geliyordu.”

“Дёмка последнюю неделю был уже не свой: ломило и дёргало его ногу неуютно, он не мог уже спать, не мог ничем заниматься и еле крепился, чтобы не вскрикивать, соседям не досаждать. И так его доняло, что нога уже перестала ему казаться драгоценной для жизни, а проклятой обузой, от которой избавиться бы полегче да поскорей. И операция, месяц назад представлявшаяся ему концом жизни, теперь выглядела спасением.”¹¹²

Asya ise tek göğsünün alınacağını öğrenir. Bunu öğrendiğinde düşüncelerini ve duygularını ilk paylaştığı kişi Demka olur. Ağlayarak isyan etmeye başlar. Artık onun için uğrunda yaşamaya değer olan hiçbir şey kalmamıştır:

¹¹² P.K., стр. 271.

“...İçeride dokunan, sinirli yüzünü gördü. ...Kız, sanki her şeyin suçlusu Demka'ymış gibi ona: “-Tek göğüslü bir kadını kim ister? Kim? On yedisinde bir kadını! diye haykırdı.”

“... и тут только увидел Дёмка её ... и жалкое, и сердитое лицо. – Кому нужна одногрудная?! Кому?! В семнадцать лет! – кричала она на него, во всём виноватого.”¹¹³

İhtiyaçlarına ve isteklerine kavuşamama düşüncesi, bireyin iç dünyasında dalgalanmalara neden olur.

Kanser koğuşuna ilk geldiğinde yaşam dolu, özgüveni yüksek bir birey olarak karşımıza çıkmış olan Asya, hastalığını öğrendikten sonra farklılaşır. Genç bir kız olan Asya için hayatının kalan yıllarını tek göğüsle geçirme düşüncesi, onda büyük bir üzüntüye neden olur. Vücudunda oluşacak olan bu eksikliğin yaratacağı hayal kırıklıkları ve isteklere kavuşamama, Asya'da düşünce karmaşası yaratır. Öyle ki, artık hiçbir zaman mayo giyemeyeceğini bilir, ama yine de kendisini mayo giydiği anların hayaline kapılmaktan alıkoymaz. Bir yandan renk renk mayoların hayalini kurarken, diğer yandan artık o mayolarla plajda gezemeyeceğini düşünmektedir:

“Asya, dayanılamayacak bir şekilde artık bir aynanın önünde prova edemeyeceği, hiçbir zaman satın alamayacağı, hiçbir zaman giyemeyeceği her türlü mayoyu hayalinden geçiriyordu. Omuzların askılı ve askısız, bir parça, iki parça, bugünün modası ve geleceğin modalarına uygun, turuncu, açık mavi, mor... okyanus dalgalarının renginde, tek renk, çizgili, kenarları dilimli ve dilimsiz. Varlığının bu belirli yönü, kendisini plajda kimseye gösteremeyeceği düşüncesi kıza şimdi en utanılacak, en

¹¹³ P.K., стр. 356.

yakıcı bir şeymiş gibi geliyordu. Özellikle de bu yüzden yaşamak bütünüyle anlamını yitirmişti.”

“Невыносимо представились Асе купальники всех мод – с бретельками и без бретелек, соединённые и из двух предметов, всех мод сегодняшних и всех грядущих, купальники оранжевые и голубые, малиновые и цвета морской волны, одноцветные и полосчатые, и с круговыми каёмочками, неиспробованные, не осмотренные перед зеркалом, - все, которые никогда не будут ею куплены и никогда надеты! И именно эта сторона её существования – невозможность когда-нибудь ещё появиться на пляже – представилась ей сейчас самой режущей, самой постыдной! Именно из-за этого теряло всякий смысл –жить...”¹¹⁴

2.1.3.2. Bireyler Arası Çatışma

Nitelikli bir birey olan Vadim, henüz gösteremediği yeteneklerle dolu olduğunu ve sıradan, herhangi bir insan gibi can vermenin çok acı olduğunu düşünür. Sanki kanser koğuşunda değil de bir sanatoryumda olduğunu düşünerek kendisini olumsuz fikirlere kaptırmaz. Vadim, Şulubin ile bir konuşma yapar. Bu konuşmada Şulubin, bilimin hiçbir zaman maddiyatın, dünya nimetlerinin üzerine çıkamayacağını savunur ve bu varlıkların ahlaksız işler yoluyla elde edildiğini söyler. Vadim’e bilimin üstünlüğünü savunarak ahlaki bir şey ortaya çıkaramayacağını söyler. Bunun üzerine Vadim, düşüncelerini savunmaya geçer ve bilimin ahlaki değil, maddi değerler yarattığını söyler:

¹¹⁴ P.K., стр. 356-357.

“Bu garip bir itirazdı. Vadim “ama bilim ahlaki değerler yaratmak zorunda değildir,” diye açıkladı. “Bilim maddi değerler yaratır. Dayanağı da budur. Aklıma gelmişken, ahlaki dediğiniz nedir?”

“Это уж совсем чудаческое было возражение.

- А наука и не должна сознавать нравственных ценностей, - объяснил Вадим. – Наука создаёт ценности материальные, за это её и держат. А какие, кстати, вы называете нравственными?”¹¹⁵

2.1.3.3. Birey-Sosyal Sistem Çatışması

Bireyin kıt kaynaklara bakış açısı neticesinde bu kıt kaynakların sebebi olarak gördüğü sosyal sistemle çatışması başlar:

“Daha az olsalardı, her biri kendi alanının en iyisi olsaydı, her doktora otuz hasta düşmeseydi, kovuşturma dosyasına, hastalığın tarihçesine neler yazılsa daha iyi olacağını düşünüp durmasalardı, insanlar derileri, kemikleri, anıları ve var olma gayeleri olan insanlar olmasalardı ve hastaların hissettikleri ıstırapı çekmedikleri için rahatlamasalardı, şüphesiz o zaman koşuşların böyle dolaşılmasından daha iyi bir çözüm de düşünülemezdi.”

“И если б их было меньше; и если б каждый из них был наилучший у своего дела; и если б не по тридцать больных приходилось на каждого лечащего; и если б не запорашивало им голову, что и как удобнее всего записать в прокурорский документ

¹¹⁵ Р.К., стр. 343.

*– в историю болезни; и если б они не были люди, то есть прочно включённые в свою кожу и кости, в свою память и в свои намерения существа, испытывающие облегчение от сознания, что сами они этим болям не подвержены; - то, пожалуй, и нельзя было бы придумать лучшего решения, чем такой вот обход.*¹¹⁶

2.1.3.4. Kıt Kaynaklar

Eserde, bireyin amaç ve beklentilerini karşılamakta yetersiz kalan kıt kaynaklarla ilgili olarak şu satırlar yer alır:

“Bu paspal bornozlardan başlayarak, buradaki her şey Pavel Nikolayeviç’e iğrenç geliyordu: verandanın oldukça aşınmış çimento döşemesi, hastaların elleyle kirlettiği soluk kapı tokmakları, soluk renk döşemesi ve yüksek zeytin rengi iç duvar kaplaması olan (zeytin rengi de aynı şekilde kirli görünüyordu) geniş çatalı tahtalardan yapılmış, uzaklardan gelen hastaların tümünün sığmadığı bankları olan bekleme holü. Bu banklara hastaların tümü sığmıyordu ve uzaktan gelen hastalar yerde oturuyordu.”

“Начиная с этих неопрятных халатов всё было здесь для Павла Николаевича неприятно: слишком истёртый ногами цементный пол крыльца: тусклые ручки двери, захватанные руками больных; вестибюль ожидающих с облезлой краской пола,

¹¹⁶ Р.К., стр. 322-323.

*высокой оливковой панелью стен (оливковый цвет так и казался грязным) и большими рейчатыми скамьями, на которых не помещались и сидели на полу приехавшие издалека больные.*¹¹⁷

2.1.3.5. Öfke ve İsyan

Kanser hastalarının içinde bulundukları psikolojik süreç, onların iç dünyası ile çatışma yoğunluğunu, öfke ve isyan duygularını da ön plana çıkarmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, hastalığın ilk evrelerindeki “inkar”, yerini öfkeye bırakmakta ve kendilerine uygulanan tedavi yöntemleri de dahil olmak üzere her şeye öfkeyle yaklaşmaktadırlar. Üstelik bu dönemdeki “öfke” bireyin hem kendisine hem de çevresine, çevresindeki olaylara dönük olmaktadır. Hastalar öfke nöbetlerinin olduğu bu dönemlerde başını nereye çevirirse çevirsin, yalnızca kendisini mutsuz eden şeyleri görecektir. Örneğin; eserde Asya’nın hastane kuralları gereğince giyilmesi gereken hasta giysileri ile ilgili olarak vermiş olduğu tepkide hastanın öfkesi ve aynı zamanda bu giysileri giymesi konusunda maruz kaldığı zorunluluk, birey-sosyal sistem çatışmasının doğmasına neden olmaktadır:

“ Bana giydirdikleri bu sabahlık ne korkunç! İnsana utanç veriyor. Burada bir hafta kalsan çıldırırsın.”

*“Халат напялили чёрт – те какой, стыдно надеть! Тут если неделю лежать – так с ума сойдёшь.”*¹¹⁸

¹¹⁷ P.K., стр. 6.

¹¹⁸ P.K., стр. 121.

2.1.3.6. Uygun Eylem Seçmede Güçlükle Karşılaşma

Birey, kendi eylem tarzını belirlemede ve bunu uygulamaya sokarken i  dünyasındaki inanış ve düşünceler ile bu evrede etkili olan dış (sosyal) dünyasındaki etkiler arasında bocalayabilir. Bu durum uygun eylem seçeneğinin belirlenmesinde çatışmalara neden olabilir. Örneğin;

“Henrih Yakobovi  oldukça  zg nd . Bütün verilen  ğ tleri dinlemiş ve şaşkınlık içinde gülümsemişti. Herkes ona ne yapması gerektiği hakkında kesin bir şekilde konuşuyordu. Sadece o kendi durumunu belirsiz görüyordu. (Onların da kendi durumlarını belirsiz görmeleri gibi.) Ameliyat olmak da olmamak da tehlikeliydi.”

“Генрих Якобович очень расстроился. Слушал все, что ему советовали, и улыбался растерянно. Все уверенно говорили, как ему поступить, только сам он своё дело видел смутно. (Как они смутно видели своё собственное.) И резать было опасно, и не резать было опасно.”¹¹⁹

Benzer bir biçimde Doktor Dontsova, uygun eylem seçmede birtakım sorunlarla karşı karşıya kalır. Doktor Dontsova, kanser hastalığına yakalanan her hasta gibi, Doktor Oreş enkov’dan kendisinin kanser olmadığını belirten cümleler duymak ister. Doktor Oreş enkov, Doktor Dontsova’nın kaygılı hallerini görünce, onun kafasını biraz olsun dağıtabilmek için konuyu Dontsova’nın birtakım sorunlar yaşadığı oğluna getirir. Sekizinci sınıftaki oğlu okulu bırakmak istemektedir. Oreş enkov, Dontsova’ya bu konu ile ilgili tavsiyelerde bulunurken, Dontsova, onun söylediklerini adeta duymaz. Çünkü tüm benliğiyle kendi hastalığını düşünmektedir. Kalkıp gitmek istese de bunu yapacak gücü kendinde bulamaz:

¹¹⁹ P.K., стр. 108.

“Oreşçenkov, yaşlılığına rağmen çatlak olmayan gür bir sesle konuşuyordu. Duru gözleri, inancı büsbütün arttıran canlı bir anlamla parlamaktaydı, ama Dontsova, her geçen dakika muayenehanedeki koltukta canlanmasına sebep olan o kutsal sessizliği kaybettiğinin farkındaydı. Bir çeşit sıkıntı, hüznü bir şey, kaybolmuş hatta şu anda kayboluyor hissi veren bir şey, göğsünden yükseliyordu. Şimdilik o, doktorun sağduyulu konuşmasını dinliyordu. Nereye ve niçin gittiğini bilmeseydi de kalkıp gitmesi, acele etmesi gerekiyordu.”

“Орещенко говорил полновзвучным голосом, ещё никак не давшим трещин старости, он смотрел ясными глазами, живым смыслом их ещё доубеждая, но Донцова заметила, что от минуты к минуте её покидает благостное успокоение, освежившее её в кресле кабинета, а какая-то грязца, что-то тоскливое поднимается, поднимается в груди, ощущение чего-то потерянного или даже теряемого вот сейчас, пока она слушает рассудительную речь, а надо бы встать, уйти, поспешить – хотя неизвестно, куда же, зачем.”¹²⁰

¹²⁰ P.K., стр. 379.

2.1.3.7. Çözüm Yöntemleri

2.1.3.7.1. Davranış Değiştirme

Çözüm yöntemlerinden biri olan davranış değiştirme; yetersiz veya sorun olan tutum ve davranışların belirlenmesi, istenen davranış şekillerinin tanımlanması için gerekli pekiştiricilerin kullanılmasına yönelik bir müdahale tekniğidir. Bu teknik, kalıcı bir çözüm yöntemi olarak kabul edilmektedir.¹²¹

Demka, Asya ile konuşmaya başladığında, Asya'nın söyleyeceği her şeyi itiraz etmeden kabullenmeye hazırdır. Tek isteği bacağının ağrıması ve bacağının ne kadarının kesileceği düşüncesinden uzaklaşmaktır:

“Asya'nın sağlıklı neşesi Demka'yı etkilemişti. Öylece oturuyor, Asya'nın anlattıklarını minnetle dinliyordu; utangaçlığı tamamen geçmişti artık, dünyayla barış imzalamış gibiydi. Asya ile hiçbir tartışmaya girmek istemiyor, kendi düşünceleri ne olursa olsun onunla her konuda anlaşmaya varmak istiyordu; gerek mutluluk için yaşama olsun, gerek bacağını kesmelerine izin vermemek olsun. Yeter ki bacağı ağrımasa, bir tuzağa düşürüldüğünü durmadan hatırlatmasa, bacağının ne kadarını kurtaracağını düşünüp durmasaydı. İncik kemiğinin yarısına kadar mı gidecekti? Yoksa dize kadar mı? Yahut kalçanın yarısı mı?”

“Её весёлое здоровье перехлёстывалось и к Дёмке. Он сидел, благодарный ей за болтовню, уже совсем нестеснённый, разнятый. Ему ни в чём не

¹²¹<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:J1F5ql8Po9cJ:https://abb.marmara.edu.tr/cv/1787/munevver-cetin+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, Prof. Dr. Münevver Çetin, **Çatışma Yönetimi**, s.75 (Erişim Tarihi; 05.04.2013)

хотелось с ней спорить, во всём хотелось соглашаться, вопреки своим убеждениям: и что жизнь – для счастья, и что ноги – не отдавать. Если б нога не грызла и не напоминала, что он увязил её и ещё сколько вытащит – полголены? по колено? или полбедрра?»¹²²

2.1.3.7.2. Kadercilik

Çatışma engellenemediği zaman başvuru olan bir çözümleme yöntemi olan kadercilik, önlenemeyen bir çatışmanın varlığının kabulü, tarafların hiçbirinin diğeri ile uzlaşma eğiliminde olmaması ve güç değerlerinin aynı ya da yakın olması halinde geçerlidir. Bu durumda sonuç, olurlarına bırakılmaktadır.¹²³

Rusanov ile Kostoglotov kendi aralarında tartışırken Rusanov'un aşağıdaki sözleri, hastalığı kabullenme sürecinin ve aynı zamanda çatışmayı çözümleme yöntemlerinden birisi olan "kadercilik" olgusunun bir örneğidir:

"- Bazı sorunlar vardır ki kesin bir sonuca ulaşmışlardır. Artık üzerinde tartışamazsınız!"

"- Есть вопросы, по которым установилось определённое мнение! И вы уже не можете рассуждать!"¹²⁴

¹²² P.K., стр. 122.

¹²³ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:J1F5ql8Po9cJ:https://abb.marmara.edu.tr/cv/1787/munevver-cetin+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, Prof. Dr. Münevver Çetin, **Çatışma Yönetimi**, s. 60 (Erişim Tarihi; 05.04.2013).

¹²⁴ P.K., стр. 127.

2.1.3.7.3. Kaçınma

Kanser hastasının hastalığa karşı gösterdiği ilk tepki geçici şoktur. Bu şoku yavaş yavaş atlattıktan ve uyuşukluk hissi yok olduktan sonra kendisini yeniden toparlar ve bu hastalığın neden başkasını değil de kendisini bulduğunu düşünerek hastalığı kabullenemez. Başlangıç aşamasında görülen bu inkâr durumu, hem hastalığı en başından itibaren bilenler, hem de açıkça bilgilendirilmeyenler için geçerlidir. Bu inkâr evresi sonraki dönemlerde kısmen de olsa başvurulmuş bir evredir.

Çatışma, sadece insanlara özgü bir olay değildir. Tüm canlılar yaşamlarını devam ettirebilmek için sürekli olarak çevreleri ile mücadele etmek ve yeri geldiğinde çatışmak zorundadırlar. Bir canlı herhangi bir ihtiyacını tatmin etmek istediğinde bir engelle karşılaşsa gerginlik ve huzursuzluk yaşamaya başlar.¹²⁵

Yefrem, hiçbir zaman hastalık geçirmemiş, grip ya da bulaşıcı bir hastalığa tutulmamış, hatta diş ağrısı bile çekmemiştir. Ancak ilk defa hastalanmış ve bu da ani beliren kanser yüzünden olmuştur. Kanser olduğu gerçeğinden sürekli kaçır:

“Ancak şimdi kanser kelimesini rahatça açıklayabiliyordu. Uzun süre hastalığının önemli olmadığına, saçma bir şey olduğuna kendini inandırmış ve doktora gitmemişti. Sonunda hastaneye gidip bir dispanserden ötekine gönderildiğinde ve oradaki her hastanın, istinasız, kendisinde kanser olmadığını söylemesini duyduğu zaman bile Yefrem, kendisinde olan şeyin ne olduğunu anlamaya yanaşmıyor, zekâsına

¹²⁵ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:J1F5ql8Po9cJ:https://abb.marmara.edu.tr/cv/1787/munevver-cetin+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, Prof. Dr. Münevver Çetin, **Çatışma Yönetimi**, s. 4 (Erişim Tarihi; 05.04.2013)

inanmak istemiyordu. İsteddiği şeye inandı: Yani kanser olmadığına ve her şeyin düzeleceğine.”

“Это сейчас он так с розмаху лепил: “раком”, а долго – долго перед собой притворялся, что нет ничего, пустяки, и сколько терпелу было – оттягивал, не шёл к врачам. И когда уже пошёл, и от диспансера к диспансеру дослали его в раковый, а здесь всем до одного больным говорили, что у них – не рак, - Ефрем не захотел смекнуть, что у него, не поверил своему природному уму, а поверил своему хотению: не рак у него, и обойдётся.”¹²⁶

Yefrem Podduev’in arkadaşları onun dünyada korktuğu hiçbir şey olmadığını ve iradeli bir adam olduğunu söylemelerine rağmen, eserde Podduev’in düşünce dünyası şu şekilde yansıtılmıştır:

“Bu ise iradenin gücü değil güçlü bir korkuydu. İşine sıkı sıkıya sarılması, akla yatkın her sebeple ameliyatı geciktirmesi iradenin gücünden değil, korkudan ileri geliyordu. Podduev ömrü boyunca kendini yaşamaya hazırlamıştı, ölüme değil, bu dünyadan öbür dünyaya geçiş devresi onun gücünün ötesinde bir şeydi. Böyle bir geçiş devresinin usullerini bilmiyordu ve her gün ayaklarının üzerinde durarak, sanki hiçbir şey olmamış gibi işe giderek, iradesini öven sözlerle kulak vererek bu düşünceyi kafasından attı.”

“А это была не сила воли, а – уперённый страх. Не из силы воли – из страха он держался и держался за работу, как только мог откладывая

¹²⁶ Р.К., стр. 90.

*операцию. Всеї жизнью своей Поддубев был подготовлен к жизни, а не к умиранию. Этот переход был ему свыше сил, он не знал путей этого перехода – и отгонял его от себя тем, что был на ногах и каждый день, как ни в чём не бывало, шёл на работу и слышал похвалы своей воле.*¹²⁷

Çatışmayı sonlandırmak için başvuru en doğal yol, çatışmadan kaçınmaktır.¹²⁸ Çatışma konusunun arka planda kaldığı ve çözüm için çaba harcamanın zaman ve enerji kaybına neden olacağı düşünülüyor durumlarda, kaçınma yöntemi veya olumsuz yönleri görmezden gelen bir çözüm yöntemi olan yumuşatma, etkili olabilmektedir.

İhtiyaçların dürtülere, dürtülerin güdülere, güdülerin ise davranışa yol açacağı şeklindeki motivasyon süreci göz önüne getirildiğinde, “Kanser Koşuşu” adlı eserde, roman kahramanlarından Vera’nın yaşamakta olduğu ev tasvir edilirken, potansiyel bir çatışma ortamının hazır olduğu görülmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere, bireylerin güdülenme davranışlarında bulunurken kendilerine yönelik beklentileri her zaman tam olarak yerine getiremeyecekleri kolaylıkla görülebilir. Gerek bireyin çevresindekilerin beklentileriyle bireysel beklentilerin uyumsuzluğu, gerekse bireyin kendi hedef, güdü, rol ve gereksinimleri konusundaki çelişkileri sosyalizasyon sürecini karmaşık ve güç hale getirecek ve sonuçta bireyin stres ve çatışma yaşamasına neden olacaktır. Bu tür bireysel bir çatışmayı ortadan kaldırmak için kullanılan en doğal yol, ondan kaçınmaktır. İşte Vera da mevcut sosyal yaşama ortamının güdülerine, ihtiyaçlarına cevap vermemesine rağmen, içsel çatışma yaşamaktansa, yaşama ortamının

¹²⁷ P.K., стр. 90.

¹²⁸ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:J1F5ql8Po9cJ:https://abb.marmara.edu.tr/cv/1787/munevver-cetin+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, Prof. Dr. Münevver Çetin, **Çatışma Yönetimi**, s. 61 (Erişim Tarihi; 05.04.2013).

aslında güzel ve mutlu olunabilecek bir hale getirilebileceğini düşünerek, en doğal yol olan çatışmadan kaçınmaktadır:

“Bir başka anahtarla odasının kapısını açtı. Şehirdeki bütün birinci katların pencerelerinde olduğu gibi, camlarına hırsızlara karşı parmaklık takılı, parlak güneşin ancak sabahları girdiği, akşam gölgelerine bürünmüş bu hücre gibi oda, genç kadına hiç de kasvetli gözükmedi. Vera kapıda durdu. Paltosunu çıkarmadan odaya, sanki orayı yeni görüyormuş gibi hayretle baktı. İnsan burada iyi yaşar ve çok mutlu olurdu. Masa örtüsünü değiştirmesi yeterdi. Şuranın buranın tozunu alması. Belki duvarlardaki resimlerin; beyaz gecede Petropavlovsk kalesinin olduğu tabloyu ve Alupka’nın siyah selvilerinin olduğu tabloyu başka bir yere asabilirdi.”

“Вторым английским ключом она отперла дверь своей комнаты – и совсем не угнетающей показалась ей эта келья-камера с обрешеченным от воров окном, как все первозтажные окна города, и где было предсумеречно сейчас, а солнце яркое заглядывало только утром. Вера остановилась в дверях, не снимая пальто, и смотрела на свою комнату с удивлением, как на новую. Здесь очень хорошо и весело можно было жить! Пожалуй только, переменить сейчас скатерть. Пыль кое-где стереть. И, может быть, на стене перевесить Петропавловскую крепость в белую ночь и чёрные кипарисы Алупки.”¹²⁹

¹²⁹ Р.К., стр. 307.

Pavel Nikolayeviç Rusanov, kendisinde kanser bulunmadığının onayını alabilmek için doktora tekrar tekrar sorar. Burada Rusanov'un hastalığı kabullenmeyişi, ölüm düşüncesinden kaçmak içindir:

“-Bende kanser bulunmadı değil mi doktor? Bende kanser yok değil mi?” diye Pavel Nikolayeviç zararsız beyaz deriyi iterek günden güne büyüyen, boynunun sağ yanındaki kötü huylu tümörü hafif hafif ovuşturarak umutla soruyordu.”

“- Но ведь у меня - не рак, доктор? У меня ведь - не рак? – с надеждой спрашивал Павел Николаевич, слегка потрагивая на правой стороне шеи свою злую опухоль, растущую почти по дням, а снаружи всё так же обтянутую безобидной белой кожей.”¹³⁰

Artık tek bacağı kesilmiş olan Demka, tek bacağıyla sürdüreceği yaşamın olumlu yanlarını düşünmeye başlar. Kendisini yeni hayatına bu şekilde adapte etmeye çalışır:

“Artık o kayıp akşamlar da kesinlikle olmayacaktı. Diğer çocukların dansa gittikleri, Demka'nın ise dans bilmediğinin farkında olmasına rağmen, kendi kendisine, “ben de gitsem mi?” diye düşünerek işkence ettiği o akşamlar. Bunlar da sona ermişti. Işığı yakarak çalışacaktı.”

“Уже окончательно не будет этих потерянных вечеров, когда ребята идут на танцплощадку, а ты мучаешься, не пойти ли и тебе, да не умеешь. Уже не будет. Зажигать лампу и заниматься.”¹³¹

Doktor Dantsova, her gün çok sayıda kanserli hastayı tedavi etse de aynı hastalığa kendisi yakalanınca, o hastalığın kendisinde olduğunu duymak istemez, duymaktan kaçınır adeta:

¹³⁰ P.K., стр. 5.

¹³¹ P.K., стр. 354.

“-Size belirtileri hemen söyleyeceğim, ama ne düşündüğüme gelince; biliyor musunuz düşünmemeye çalışıyorum! Aslında bu meseleyi gereğinden çok düşünüyorum. Gecelerdir uyuyamıyorum. Onun için durumu bilmemem daha doğru olur. Bu sözlerimde ciddiyim. Eğer hastaneye yatmama karar verirsiniz bunu yaparım, ama bundan daha fazlasını bilmek istemiyorum. Eğer hastaneye yatacaksam, teşhisi öğrenmek de istemiyorum. Ameliyat sırasında, “Şimdi benim için ne yapabilirler? Ne bulacaklar?” diye düşünmeyi istemiyorum. Anlıyor musunuz?”

“- Симптомы я все вам сейчас назову, - но что я сама думаю? Вы знаете, я стараюсь не думать! То есть я думаю об этом слишком много, стала ночами не спать, а легче бы всего мне самой не знать! Серьёзно. Вы примете решение, нужно будет лечь – я лягу, а знать – не хочу. Если ложиться, то легче бы мне диагноза не знать, чтоб не соображать во время операции: а что они там сейчас могут делать? а что там сейчас вытягивают? Вы понимаете?”¹³²

Dontsova, kendisi de bir doktor olduğu için hastalığının belirtilerinin kanseri işaret ettiğini bilmesine rağmen, doktor arkadaşından her şeyin basit bir rahatsızlıktan ibaret olduğunu söylemesini öyle çok arzular ki, kimi zaman kendisinde görülen bazı bulguları atlayarak kendisinde kanser hastalığı görülmediği izlenimini bırakmak ister:

¹³² P.K., стр. 375.

“Dontsova, hastalığın belirtilerini anlatmaya başladı. Onları aralarındaki farklara göre ayırarak, gruplar haline sokuyordu. Ciddi bir teşhis için gerekli ayrıntıları unutmamak için de kendisini zorluyordu, ama elinde olmadan bunlardan bazılarını atlamak, doktorun “Bütün bunlar saçma! Lyudoçka, basit bir şey için endişeleniyorsun,” dediğini duymayı istiyordu.”

“И Донцова стала рассказывать, дифференцируя и группируя симптомы и заставляя себя не упускать тех подробностей, которые могли бы потянуть на тяжёлый диагноз, хотя невольно хотелось что-то упустить и услышать: “ так ерунда у вас, Людочка, ерунда.””¹³³

2.1.3.7.4. Kabullenme

Bu hastalığa yakalanana kadar Yefrem Podduev için ölüm, hiçbir zaman düşünemeyeceği bir şeydir. Ancak boynundaki tümör yüzünden üç kez ameliyat olup hastaneye yattıktan sonra, artık kanser olmayı kabullenmekle kalmayıp onun ötesinde ölümü de kabullenmek zorunda kalır. Koğuştaki insanların tüm umutlarını yok eden, felaket habercisi bir insan haline gelir:

“İnsanlar kanser ya da başka öldürücü şeylerden hastalanmadığı sürece bu iyi bir şeydi ve işe yarıyordu. Hastalandıkları zaman meslekleri, becerileri, görevleri ve maaşları bir hiç oluyordu. Çaresiz kaldıklarından ve kanser olmadıklarına dair kendilerini sonuna kadar yalana

¹³³ P.K., стр.376

ittiklerinden, hepsinin zayıf olduğu ve hayatta bir şeyleri ıskaladığı sonucu ortaya çıkıyordu.”

“И было это складно, это годилось, пока не заболели люди раком или другим смертельным. Когда ж заболели, то становилось ничто и их специальность, и хватка, и должность, и зарплата. И по оказавшейся их тут беспомощности и по желанию врать себе до последнего, что у них не рак, выходило, что все они – слабаки и что-то в жизни упустили.”¹³⁴

Yukarıda yer alan örnekte de açıklandığı üzere, kanser hastalığının süreçlerinden olan “inkâr” evresine aşağıda yer alan Pavel Nikolayeviç Rusanov ve Kostoglotov arasındaki konuşma da örnek oluşturur. Pavel Nikolayeviç ölümü kabullenmezken, Kostoglotov ise onu ölümün var olduğunu kabullenmeye zorlar. Ayrıca alıntı, iki ya da daha fazla birey ya da grup arasındaki çeşitli kaynaklardan doğan anlaşmazlık olarak tanımlanan bireyler arası çatışmaya da bir örnek teşkil etmektedir:

“Pavel Nikolayeviç: - Rica ediyorum! Rica ediyorum!”
diyerek, bir vatandaşlık görevi gereği değil de insanca uyarıda bulundu.

“- Ölümünden söz etmeyelim! Hatta ölümü hatırlamayalım bile!”

“-Bana rica etmenizin bir faydası yok,” diye Kostoglotov kürek büyüklüğündeki eliyle onu geçiştirdi. “Ölümünden burada söz etmeyeceksek, nerede edeceğiz? Oh, ebediyen yaşayacağız!”

¹³⁴ P.K., стр. 92-93.

“- Ne?” diye Pavel Nikolayeviç birdenbire öfkелendi. - Ne teklif ediyorsunuz? Hep ölümü düşünüp ölümden söz etmeyi mi? Potasyum tuzu ölümü yensin diye mi?”

“- Her zaman değil,” diye Kostoglotov daha sakin bir tavırla karşılık verdi. Çünkü çelişkiye düşmek üzere olduğunu anlamıştı. Her zaman değil ama bazen. Bu faydalı bir şeydir. Bir insana bütün hayatı boyunca durmadan “Sen bir topluluğun üyesisin. Sen bir topluluğun parçasısın!” diyoruz, ama bu yalnızca yaşadığı sürece böyle. Ölüm saati gelince onu topluluğun dışına atıyoruz. Topluluğun bir parçası olabilir, ama yalnız başına ölmek zorundadır. Tümör sadece onun vücudundadır, topluluğun değil. “Siz!” Kostoglotov parmağını Rusanov’dan yana kaba kaba salladı. “Şu anda dünyada en çok neden korktuğunuzu söyleyin? Ölmekten korkuyorsunuz! En çok hangi konuda konuşmaktan korkuyorsunuz? Ölümden!”

“- Я прошу вас! Я прошу вас! – уже не по гражданской обязанности, а по-человечески предостерёг Павел Николаевич.

- Не будем говорить о смерти! Не будем о ней даже вспоминать!

- И просить меня нечего! – отмахивался Костоглотов рукой – лопатой. – Если здесь о смерти не поговорить, где ж о ней поговорить? “Ах, мы будем жить вечно!”

- Так что? Что? – взывал Павел Николаевич. – Что вы предлагаете? Говорить и думать всё время о смерти! Чтоб эта калиевая соль брала верх?

- Не всё время, - немного стих Костоглотов, поняв, что попадает в противоречие. – Не всё время, но хотя бы иногда. Это полезно. А то ведь, что мы всю жизнь твердим человеку? – ты член коллектива! ты член коллектива! Но это- пока он жив. А когда придёт час умирать – мы отпустим его из коллектива. Член-то он член, а умирать ему одному. А опухоль сядет на него одного, не на весь коллектив. Вот вы! – грубо совал он палец в сторону Русанова. – Ну-ка, скажите, чего вы сейчас больше всего боитесь на свете? Умереть!! А о чём больше всего боитесь говорить? О смерти?»¹³⁵

Kanser hastalığının ileri evrelerinden ve aslında birçok hastanın ulaşamadığı bir evre olan ve uzun yolculuktan önceki son istirahat olarak görülen “kabullenme” evresinde, hasta yalnız kalmak ister, ya da en azından dış dünyanın sorunlarıyla rahatsız edilmek istemez. Ancak eserde Rusanov’un aşağıdaki düşüncelerinden de anlaşılacağı üzere, “kabullenme” evresinde bile hasta kendi iç dünyasında karşı koyuşlara, çatışmalara sürüklenir. Rusanov’a göre ölüm zamansız gelmemelidir:

“Rusanov bütün insanların ölümlü olduğunu elbette biliyordu, günün birinde kendisi de ölüme teslim olacaktı. Ancak günün birinde; şimdi değil. Günün birinde ölmek korkunç bir şey değildi, hemen şimdi ölmek korkunç olan.”

¹³⁵ Р.К., стр. 128-129.

“Конечно, Русанов всегда знал, что, поскольку все люди смертны, когда-нибудь должен сдать дела и он. Но когда – нибудь, но не сейчас же! Когда – нибудь не страшно умереть – страшно умереть вот сейчас.”¹³⁶

Yukarıda açıklanan “kabullenme” evresine ve aynı zamanda çatışma çözümleme yöntemlerinden olan “kaderciliğe”, eserin başka bölümlerinde de rastlamak mümkündür.

“Chaga” ilacını öğrenen hastalar arasında bir yakınlaşma olur. Tüm koğu bu ilaç hakkında konuşmaya başlar. Koğuştaki hastalar arasında keskin görüş farkları, uç yaşam tarzları olsa da birbirlerine düşman değildirler. Hepsinin tek düşmanı ölümdür ve kaderci bir yaklaşımla insanları ayırabilecek tek şeyin ölüm olduğundan bahsedilir:

“... Koğuştaki dostça, sıcak bir hava esiyordu. Oysa bazen birbirlerine nasıl düşmanca cevap verirlerdi. Neydi ki paylaşamadıkları? Onların bir tek düşmanı vardı: Ölüm. Bir gün aralarına giren ölümden başka dünyada insanları birbirlerinden ne ayırır?”

“... и стало особенно тепло и дружно в палате. С такой нелюбовью они иногда отвечали друг другу - а что было им делить? Один у них был враг – смерть, и что может разделить на земле человеческие существа, если против всех них единожды уставлена смерть?”¹³⁷

Kostoglotov’un ömür boyu sürgün edildiği yer olan Ush-Terek’ten nefret etmesi gerekirken, tek isteği hastaneden çıkıp bir an önce oraya ulaşmaktır. Aslında onun için en değerli şey sağlığına kavuşmaktır:

¹³⁶ P.K., стр. 234.

¹³⁷ P.K., стр. 135.

“Oleg, şefkatle alinyazısına boyun eğdiğini, sürgün düşüncesini tamamiyle kabullenmiş olduğunu hissetti, göklerden yalnızca sağlık diliyordu, daha büyük bir mucize beklediği yoktu.”

“И с умилением Олег почувствовал, что он вполне доволен своей долей, что он вполне смирён со ссылкой, и только здоровья одного он просит у неба и не просит больших чудес.”¹³⁸

Vadim, artık ölümü kabullenmiştir. Sayılı günlerin sonunda öleceğini bilse de yaptığı çalışmalarla ve ardında bırakmak istediği yeni bir metotla ülkesine yararlı olmayı istemektedir:

“Vadim, iyileşme hayalini kurmamaya karar verdi; geceleri bile bu boş hayal uğruna dakikalarını harcamamalıydı; kendini idare edip çalışacak ve ardında maden yataklarını bulmaya yarayacak yeni bir metot bırakacaktı.”

“Вадим постановил для себя не мечтать о продлении жизни, не мечтать о выздоровлении – даже ночных минут не тратить на эти бесплодности, - а сжаться, работать и оставить людям после себя новый метод поиска руд.”¹³⁹

2.2. İVAN DENİSOVİÇ’İN BİR GÜNÜ

Aleksandr İsayeviç Soljenitsın’ın “İvan Denisoviç’in Bir Günü” adlı romanı, yazarın en ünlü eseridir. İkinci Dünya Savaşı’nda yer alan Rusya’nın, savaş nedeniyle içinde bulunduğu dramatik durumun, kendi ülkesine ve kendi insanlarına yabancılaşan bir idari yapılanmanın kişiler üzerinde acımasız izler bırakan olayları, bütün çıplaklığıyla bu eserde yansımaları bulunmaktadır.

¹³⁸ P.K., стр. 251.

¹³⁹ P.K., стр. 229.

2.2.1. Yazılış Evresi

A.Soljenitsın, Zürih'te yapt ı televizyon konuşmasında şöyle der: "Bütün kitaplarımı ilkin kendi halkım, Ruslar için yazdım. Çünkü tarihimizi bilmiyoruz, unuttuk onu. Korkunç olan da budur. Devrim  ncesi veya devrim içindeki olayların izi dahi kalmadı, evraklar yakıldı, tanıklar öldürüldü, sağ kalanlar ise susmayı yeğ tuttular. Benim uğraşım ise gerçeklerin, ne olursa olsun gerçeklerin ortaya çıkarılması içindir. Milletim yararlansın, gerçekleri öğrensin. Uzun yıllar yazdıklarımı yayınlamaya dair hiçbir ümidim yoktu. Derken bir mucize oldu, " van Denisoviç" yayınlandı. Tvardovskiy'in bu yönde Kruşçev'i ikna edebilmesi mucizeden sayılmalıdır. Bu olmasaydı, hayatımı şu şekilde göz önüne getiriyordum: " l me kadar yazmak, hep yazmak, her şeyi yazmak! Ta  l me kadar! Ondan sonra yazdıklarım yayınlanırdı, ama " van Denisoviç" sayesinde..."¹⁴⁰

Ekim 1961 yılında Partinin 22. kongresinde yazar Aleksandr Tvardovskiy, meslektaşlarını gerçekleri yazmaya çağırdı: "Birçok kitabımızın kusuru gerçeklerden uzaklaşmalarındadır. Yazar hep neyi yazabileceğini, neyi yazamayacağını düşünmekte... Bunlar hepsi eski yıllarda esen şüphecilik ve güvensizlik havasının hortlamasından ileri geliyordu. Oysa sanatımızın geliştiği yıllarda böylesine bir ortam özellikle zararlıdır." dedi. Tvardovskiy'in bu sözleri Soljenitsın'e o güne kadar gizli tutulan " van Denisoviç'in Bir Günü" hik yesinin müsveddesini "Noviy Mir" dergisi yazı işleri müdürüne göndermek için cesaret vermişti: "Durumun bu şekilde açığa vuruluşunun günün havasına uymayacağını düşünmek için sebeplerim vardı, kendimi büyük tehlikeye atıyordum: Hem diğer m sveddelerimi kaybedebilir, hem de kendim yanacaktım, ama sonu iyi oldu. Uzun  abalamadan sonra Tvardovskiy ertesi yıl hik yemi bastırabildi."¹⁴¹

¹⁴⁰ Nebioğlu, a.g.e., s. 28.

¹⁴¹ Nebioğlu, a.g.e., s. 91-92.

A.T. Tvardovskiy, “İvan Denisoviç’in Bir Günü” nü okuduğunda şunları söyler:

“Uzun süredir böylesini okumamıştım. Güzel, net ve büyük bir yetenek. Bir damla bile riyakârlık yok.”

*“Ничего подобного давно не читал. Хороший, чистый, большой талант. Ни капли фальши.”*¹⁴²

Bu sözler Tvardovskiy’in “İvan Denisoviç’in Bir Günü” nün el yazmalarını gece yarısı ara vermeden bir çırpıda okuduğunda edindiği ilk izlenimleridir. “Noviy Mir”’in yazı işleri müdürü yazarla şahsen tanıştığında ise şöyle der:

“Mükemmel bir şey yazmışsınız. Hangi okullarda okudunuz bilmiyorum, ama tam anlamıyla biçimlenmiş bir yazar olarak geldiniz. Size bir şey öğretmemize, sizi eğitmemize gerek yok.”

*“Вы написали отличную вещь. Не знаю, в каких школах вы учились, но пришли совершенно сформировавшимся писателем. Нам не приходится вас ни учить, ни воспитывать.”*¹⁴³

“Noviy Mir”’in idarecisi Tvardovskiy, Soljenitsın’ın “İvan Denisoviç’in Bir Günü” adlı eserine derginin sayfalarında cesaretle yer verdi. Derginin okuyucular tarafından aldığı not, yüz bine yakın nüshasının hiçbir reklam yapılmadığı halde, çıkışından çok kısa bir müddet sonra bitmesiyle anlaşılıyordu.¹⁴⁴

¹⁴² http://www.prosv.ru/ebooks/zuravlev_literatura_11/9.htm, (Erişim Tarihi; 07.04.2013).

¹⁴³ http://www.prosv.ru/ebooks/zuravlev_literatura_11/9.htm, (Erişim Tarihi; 04.05.2013).

¹⁴⁴ Bürün,a.g.e., s. 60.

Şair ve aynı zamanda nesir yazarı olan Varlaam Şalamov, eserle ilgili olarak Soljenitsın'a şunları yazar:

“Değerli Aleksandr İsayeviç! İki gece uyumadım, öyküyü okudum, tekrar okudum...

Öykü şiir gibi. Öyküde her şey amaca uygun bir şekilde yer alıyor. Her satır, her sahne, her betimleme öylesine özlü, öylesine akıllı, kesin ve derin ki, “Noviy Mir”in var olduğu günden beri böylesine yekpare, böylesine güçlü bir şeyi yayınladığını sanmıyorum.”

“Дорогой Александр Исаевич! Я две ночи не спал — читал повесть, перечитывал...

Повесть — как стихи! В ней все целесообразно. Каждая строка, каждая сцена, каждая характеристика настолько лаконичны, умны, точны и глубоки, что, я думаю, “Новый Мир” с самого начала своего существования ничего столь цельного, столь сильного не печатал.”¹⁴⁵

1963 Ocak ayı sonunda “İvan Denisoviç'in Bir Günü” kitap olarak basıldığında Moskova'daki Sovyet Yazarı Yayın Müessesesi onu yüz bin olarak basmıştı. Kısa bir süre sonra “Роман-газета” bu kitabı yedi yüz bin olarak bastı. Daha önceleri aynı eseri basan “Noviy Mir” dergisinin Kasım sayısı nasıl ki birkaç saat içinde tamamen satıldıysa, şimdi yeniden basılan kitabı birkaç gün sonra kitapçı rafında bulmak imkânı da yoktu.¹⁴⁶

Aleksandr Soljenitsın'ın bu eseri yayınlama konusunda ısrarcı olmasının sebebi, sadece başta Rus halkı olmak üzere herkesi dönenim sorunlarıyla tanıştırmak değildir. Yazar, bu eser sayesinde okuyuculara kendi

¹⁴⁵ http://www.prosv.ru/ebooks/zuravlev_literatura_11/9.htm, (Erişim Tarihi; 04.05.2013).

¹⁴⁶ Nebioğlu, **a.g.e.**, s. 103-104.

hayatından kesitler sunmak ister. Nitekim 1950 yılında Soljenitsın'ı yeni kurulan, sadece siyasi suçluların bulunduğu “Özel Maksatlı” kampa naklederler. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde maden ocaklarının bulunduğu her yerde hükümlü çalıştırma usulü bir kuraldır. Soljenitsın, bu konuyla ilgili olarak şöyle der: “... el ulaşı, duvarcı ve dökümcü olarak çalıştım. Duvarcılığı ve dökümcülüğü öğrenmem iki yılımı aldı. Burası özel maksatlı bir kamp olduğu için numaralarımız başımızda, göğsümüzde, arkamızda ve dizlerimizde yazılıydı. Benim numaram ŞÇ 232 idi.”

Gördüklerini kâğıda dökmek fikri yazara kampta iken gelmiştir. Ancak bu düşüncesini 9 yıl sonra gerçekleştirebilmiştir. 1951 yılı Ocak ayının sıradan bir günüdür. “İvan Denisoviç'in Bir Günü” romanının doğum yeri işte o gündür. Ekibastuz denen yer çok geniş, ayrı ayrı kampları içine alan, Federal Alman Cumhuriyeti'ndeki büyük bir bölgenin kenarında yer alıyordu. İklimi öldürücüydü, sıcaklık kışın eksi kırk beşe kadar iniyor ve sık sık korkunç kar fırtınaları görülüyordu. Yazar, kamp hayatını dile getiren satırlarda şunları anlatır: “... bu fırtınalarda dikenliyi aşarak körü körüne kaçan tutuklular görülmüştü. Ne yazık ki uzağa gidebilen olmazdı.”¹⁴⁷

2.2.2. Konusu

Romanın başladığı gün, 1951 yılının Ocak ayı olarak belirtilir. Eser, bir toplama kampında geçer. İlk sayfalarda yazar okuyucuyu Şuhov ile birlikte kışlaya, yemekhaneye, karargâh barakasına yönlendirir. Tutukluların hayatını okuyucu, kamptaki hayattan öğrenir. Sekiz yıllık kamp yaşamı Şuhov'u en ufak detaylara karşı bile dikkatli olmaya sevk eder. Çünkü kamp mahkûmunun refah bir yaşam sürmesi ancak buna bağlıdır.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Nebioğlu, a.g.e., s. 82-83.

¹⁴⁸ http://solzhenicyn.ru/modules/sections/index_op_viewarticle_artid_85.html Жизнь и творчество А. И. Солженицына, (Erişim Tarihi; 06.05.2013).

Bu eserde hikâyenin içeriği sadece kamp düzenini ortaya çıkarmaya yönelik değildir. Yazar bu eserde ilgisini öğrenim görmemiş bir köylüye de yöneltir. Özellikle sıradan bir köylünün bakış açısıyla kamp yaşamı tasvir edilir. İvan Denisoviç'teki iyi kalplilik, yardımseverlik, sadelik ve insanlık ön plana çıkartılır.¹⁴⁹

İvan Denisoviç, kampa girmeden önce çiftçilik yapan ve Vatan Savaşı'nda görev almış bir askerdir. Savaşın başında Almanların eline esir düşer. İki gün esir kaldıktan sonra kaçmayı başarır ve mucize eseri kendi bölgesine ulaşır, ama Almanlarla işbirliği yaptığı düşünüldüğü için kamp hayatına mahkûm olur.¹⁵⁰ Onu, vatana ihanetle suçlarlar. Alman casusluk belgesini doldurmak zorunda kalır. Hükmü imzalamadığı takdirde vurulacağını iyi bilir.

Cepheden alınıp kampa getirilen İvan Denisoviç Şuhov, kampta geçirdiği süre boyunca angaryalardan ve aşağılayıcı işlerden nefret ettiğini her fırsatta gösterir. Sağlam bir kişilik yapısına sahip olan İvan Denisoviç, neyin insanca neyin insanlık dışı olduğunun ayırımına varabilen birisidir.¹⁵¹ Gardiyanın bulunduğu yerdeki alanı kolayca, özensizce temizler, ancak duvarın bağlantı parçasında bir ustanın gururunu, işten aldığı ilhamı gösterir.¹⁵² Hem iyi bir duvar örme hem de kundura ustası olan Şuhov, çalışma esnasında zamanın çok hızlı geçmesine ve işi bitirme vaktinin gelmiş olmasına üzülür. İşine verdiği değer, malasına özenli davranışından da

¹⁴⁹ http://magazines.russ.ru/novyi_mi/redkol/sol/sol.html, (Erişim Tarihi; 06.05.2013).

¹⁵⁰ http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0a65625b3ac68a5c53b89521206d37_0.html, (Erişim Tarihi; 10.05.2013).

¹⁵¹ http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0a65625b3ac68a5c53b89521206d37_0.html (Erişim Tarihi; 20.05.2013)

¹⁵² http://solzhenicyn.ru/modules/sections/index_op_viewarticle_artid_85.html Жизнь и творчество А. И. Солженицына (Erişim Tarihi; 21.05.2013).

anlaşılır. ¹⁵³ Soljenitsın bu konuda: “İki işi beceren on işi de becerir.”* şeklinde bir açıklama yapar.¹⁵⁴

Şuhov, kamp düzenine uymak, gardiyana saygı duymak ve muhafızlarla çekişmemek gerektiğinin farkındadır, ama bu esnada gururundan, vicdanından ve onurundan ödün vermemeye de çalışır. Yaşam bilgeliği, pratik zekâsı ve kurnazlığı, ona kamp koşullarında yardımcı olur. Kamp yaşamında basit maddelerin değeri ortaya çıkar: yemek ve kıyafet gibi ihtiyaçlar önem kazanır. Örneğin; öyküde İvan Denisoviç’in yeni çizmelerine uzun uzun yer verilir. Ayrıca öyküde tütün ve kaşa* detaylı olarak anlatılır. Yazarın yemeğe verdiği değer ise şu cümlelerle dile getirilir: “Uykuyu saymazsak, kamp mahkûmu kendisi için sadece on dakika kahvaltı esnasında, beş dakika öğle yemeği esnasında ve beş dakika da akşam yemeği esnasında yaşar.” Fazladan bir tahinli ekmek, sadece organizmanın destekleyicisi değil, aynı zamanda amirlerden bağımsız olma aracıdır da.¹⁵⁵ Ezeli bir köylü alışkanlığından dolayı Şuhov ekmeğe saygı duyar, ekmeği özel iç cebinde taşır.¹⁵⁶ Soljenitsın ile ilgili bir çalışmada da aynı konuyla ilgili olarak şöyle bir ifade yer almaktadır: “Şimdilik toksun ve çalışmak için gücün var. Küçük düşmek ve bir şeyi dilenircesine istemek aklından geçmiyor.”¹⁵⁷

İvan Denisoviç, acıma hissine sahip bir insandır. Başkaları için endişelenir. Tutuklulara acımasızca hükmeden muhafız ve bekçilere bile dışarıda, soğukta kalmak zorunda oldukları için acır. Ancak tutuklular

¹⁵³ http://solzhenicyn.ru/modules/sections/index_op_viewarticle_artid_85.html Жизнь и творчество А. И. Солженицына (Erişim Tarihi; 21.05.2013).

*“Кто два дела руками знает, тот ещё и десять подхватит.”

¹⁵⁴ http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0a65625b3ac68a5c53b89521206d37_0.html (Erişim Tarihi; 21.05.2013).

* Buğday, pirinç veya yulafı suda veya sütte haşlayarak hazırlanan, Rus mutfağının ana yemeklerinden birisi. <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%88%D0%B0>, (Erişim Tarihi; 16.05.2013).

¹⁵⁵ http://solzhenicyn.ru/modules/sections/index_op_viewarticle_artid_85.html Жизнь и творчество А. И. Солженицына (Erişim Tarihi; 04.05.2013).

¹⁵⁶ http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0a65625b3ac68a5c53b89521206d37_0.html (Erişim Tarihi; 04.05.2013).

¹⁵⁷ http://solzhenicyn.ru/modules/sections/index_op_viewarticle_artid_85.html Жизнь и творчество А. И. Солженицына (Erişim Tarihi; 01.06.2013).

arasında alçalmışlara değil, zayıflara yardım eder. Deneyimli kamp tutsağı Kuzmin'in şu sözlerini hatırlar: “Kampta kim ölür? Kampta çanak yalayan, yöneticilerden bir umut bekleyen ve yalakalığa başvuran ölür.”¹⁵⁸ Eserde meziyetlerinden yoksun, alçalmaya ve yabancıların çanaklarını yalamaya hazır olan “çakal” Fetyukov, bu söze bir örnek teşkil eder.

Şuhov, haram kazanç yemez. Elde ettiklerini emeğiyle kazanır. Vicdanlı bir insan oluşu ve başkasının parasıyla yaşamama özelliğinden dolayı, eşinin kampa koli göndermesini yasaklar. Şuhov, hiçbir zaman yalandan hastalanmamıştır. Gerçekten hastalandığında ise kendisini kısmen suçlu hisseder. Olaylara ruhani açıdan bakan kahraman, bilinçsiz bir şekilde umutlarını, insana güvenmeyi ve yaşamın gayesini sorgular. Çevresindeki her şey çirkinliklerle, aldatmacalarla ve insanı küçük düşürücü durumlarla dolu olsa bile yaşam, onun için bir hastalık ya da doğanın verdiği bir rahatsızlık değildir.

Bağımsızlık duygusundan yoksunluk, kadere boyun eğme ve içsel dayanıklılık, eserde derinlemesine işlenen konulardır.¹⁵⁹

“Küçük halkın”¹⁶⁰ Rus toplumunda her zaman var olduğu düşünülür. Yirminci yüzyılda Ruslar arasında hiçbir zaman sayıca çok olmadıkları kuşku

¹⁵⁸ http://solzhenicyn.ru/modules/sections/index_op_viewarticle_artid_85.html Жизнь и творчество А. И. Солженицына (Erişim Tarihi; 01.06.2013).

¹⁵⁹ http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0a65625b3ac68a5c53b89521206d37_0.html, (Erişim Tarihi; 04.06.2013).

¹⁶⁰ “küçük halk” (малый народ): Manevi ve ulusal kimliklerini kaybetmiş, yaşamda fikirlerini ve ideallerini öne süren, “büyük halkın” (большой народ) değerleriyle ters düşen kişiler. “büyük halk” (большой народ): Bu halka özgü olan çeşitli özellikleri daha anlaşılır kılmaya çalışan kişilerden oluşur. “Büyük” sadece niceliğin değil, niteliğin de işaretidir ki bu nitelik geleneksel Ortodoks değerlerini belirler. <http://glfr.ru/biblioteka/jurij-pavlov/chelovek-i-vremja-v-rasskazah-aleksandra-solzhenicina.html>, (Erişim Tarihi; 15.06.2013).

götürmez bir gerçektir, ama sayıca en yaygın olan “iki taraflı halk”¹⁶¹ tır. Şuhov da bu halka aittir.¹⁶²

Soljenitsın, bilinçli olarak eserinde sıradan bir köylüyü başkahraman yapmıştır. Çünkü yazarın düşüncesine göre özellikle bu tür insanlar ülkenin kaderini belirleyecek ve bu suretle “Rus karakteri” hiçbir yerde kaybolmayacaktır.¹⁶³

Bu eserde, aydın kesimin temsilcileri Sezar Markoviç ve Kaptan Buynovskiy’dir. Bu kişiler birçok açıdan diğerlerinden farklıdırlar. Şuhov ve Tyurin gibi insanların yaşadığı halktan kesimle nadiren yolları kesişen bir dünyada yaşarlar. Esas olan Sezar Markoviç’in kampta sıkıntı yaşamaması, diğerlerine göre daha özgür oluşu ve bolluk içinde beslenmesi değildir, esas olan Buynovskiy’in de yaptığı gibi aydın olmayanlara tepeden bakmasıdır.¹⁶⁴

Eleştirmen Lev Kanelyev, Soljenitsın’ın el yazmalarını Tvardovskiy’e verirken “Köylünün gözünden kamp” (Лагерь глазами мужика) ifadesini kullanır. Kamp, yukarıda da belirttiğimiz gibi Şuhov’un gözünden anlatılmıştır. Kamp alanı, kamp alanının fenerleri, kuleler, barakalar, dikenli teller, siyah kaputlu numaralı tutuklular, çorba kâseleri, gardiyanlar, ekip başları... Soljenitsın, kamp yaşamını ayrıntılarıyla canlandırır: Tutukluların neyi nasıl yediklerini, sigara içişlerini, tütünü nereden temin ettiklerini, nasıl uyuduklarını, giydikleri kıyafetleri ve ayakkabıları, nerede çalıştıklarını, kendi aralarında ve şeflerle nasıl konuştuklarını, özgürlük üzerine düşüncelerini, en

¹⁶¹ “iki taraflı halk” (амбивалентный народ): “büyük” ve “küçük” halkın özelliklerini bir arada taşıyan insanlar. <http://glfr.ru/biblioteka/jurij-pavlov/chelovek-i-vremja-v-rasskazah-aleksandra-solzhenicina.html>, (Erişim Tarihi; 15.06.2013).

¹⁶² <http://glfr.ru/biblioteka/jurij-pavlov/chelovek-i-vremja-v-rasskazah-aleksandra-solzhenicina.html>, (Erişim Tarihi; 22.06.2013).

¹⁶³ http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0a65625b3ac68a5c53b89521206d37_0.html, (Erişim Tarihi; 23.06.2013).

¹⁶⁴ <http://glfr.ru/biblioteka/jurij-pavlov/chelovek-i-vremja-v-rasskazah-aleksandra-solzhenicina.html>, , (Erişim Tarihi; 24.06.2013).

çok neden korktuklarını ve neyi ümit ettiklerini, bunların tümünü eserden öğrenebilmekteyiz.¹⁶⁵

Öyküdeki tüm olaylar okuyucuda insanlığa dair her şeyin tel örgülerin ardında kaldığı düşüncesini uyandırır. İnsan yaşamı kamp koşullarında değersizdir. Bir tutuklu, gardiyanın, muhafızın, aşçının, doktorun, barakanın ve başgediklilerinin emrindedir.¹⁶⁶

İnsanın her koşulda ve her şeye rağmen öz saygısını koruması gerektiği, eserin tümünde üzerinde durulan bir konudur.

2.2.3. “İvan Denisoviç’in Bir Günü” Adlı Eserde Kişilik Çatışmaları

Savaşın beraberinde getirmiş olduğu korku, endişe ve güvensizlik ortamını, ülkenin geleceği için savaştan askerlerine karşı yürütmüş olduğu acımasız faaliyetleri görmek, bu eserde mümkündür. Bu güvensizlik öyle bir hal almıştır ki, cephede savaşıırken düşmana esir düşen, ancak kendi çabaları, mücadeleleri veya şanslarıyla bu esaretten kaçıp kurtulan askerlere dahi “casus” muamelesi yapılır. Onları, onlarca yıl hapis cezasına mahkûm ederek, Hitler’in yaratmış olduğu toplama kamplarını aratmayacak şartlardaki, cezaevi niteliği taşıyan kamplarda yaşamaya mahkûm ederler. Bu kamp yaşamı en ince ayrıntıları ile romanın kahramanı İvan Denisoviç’in ağzından aktarılırken, anlatımların, betimlemelerin gerçekliği, okuyucuyu sanki o anları yaşıyormuş gibi içine çeker. İvan Denisoviç’in iç çatışma yaşadığı anlar; bir insanın iç dünyasındaki yapı taşlarını, kişiliğini oluşturan kendi değerleri ile yaşamış olduğu dış dünyanın acımasız, yalın gerçekliği karşısındaki değer yargılarının çatışması ve kendisiyle hesaplaştığı anlardır.

¹⁶⁵ http://www.prosv.ru/ebooks/zuravlev_literatura_11/9.htm, (Erişim Tarihi; 08.07.2013)

¹⁶⁶ http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0a65625b3ac68a5c53b89521206d37_0.html, (Erişim Tarihi; 08.07.2013).

2.2.3.1. Bireysel Çatışma

İvan Denisoviç dualar konusunda bir iç çatışma yaşamaktadır. Alyoşka ile yaptığı konuşmasında duaları gereksiz bulan ve yerine ulaşmayan veya ulaşsa da reddedilen bir dilekçeye benzetmesine rağmen, çalışma kampında yerde bulunduğu ve güzelce bilenirse ayakkabıcıların ya da terzilerin kullandığı cinsten ufak bir bıçak olabileceği düşüncesiyle alıp eldivenine sakladığı çelik şerit parçasının, arama esnasında üzerinde yakalanacağı korkusuyla dua etmeye başlar. Zor durumda kaldığında Tanrı'ya sığınma ihtiyacı duyar. Bu durumda Şuhov'un yaşadığı bireysel çatışma eserde açıkça görülür:

“Muhafız eldiveni sıktı, içinde bir şey de sanki Şuhov'un yüreğini sıkıyordu. Adam ikinci eldiveni de aynı şekilde sıkırsa günde üç yüz gram kuru ekmeğe ve ancak üç günde bir sıcak yemeğe talim ederek hapsi boylardı. Birden gözünün önüne açlıktan, zayıflıktan bir daha ayağa kalkamayacağı geldi Şuhov'un. Oysa şimdi iyi kötü bir şeyler yiyor, kanlı canlı değilse bile ayakta durabiliyordu.

İçinden duaların en içtenini, en sıcakını okumaya başladı. “Tanrım sen beni hapse girmekten koru!”

“Надзиратель рукавицу сжал, а Шухова внутри клешнями сжало. Ещё один такой жим по второй рукавице – и он горел в карцер на триста грамм в день, и горячая пища только на третий день. Сразу он представил, как ослабееет там, оголодает и трудно ему будет вернуться в то жилистое, не голодное и не сытое состояние, что сейчас.

И тут же он остро, возносчиво помолился про себя: «Господи! Спаси!»

*Не дай мне карцера!*¹⁶⁷

2.2.3.2. Bireyler Arası Çatışma

Çatışma türlerinden olan bireyler arası çatışma, iki bireyin birbiriyle çeşitli fikir, duygu ve görüş ayrılıklarına düşmesi sonucu ortaya çıkar.¹⁶⁸

Eserde Sezar ve H-123 numaralı hükümlü arasında, Eisenstein üzerine bir konuşma geçer. Sezar'a göre senarist Eisenstein'in Çar'ı anlattığı "Müthiş İvan" adlı film, ancak bir dahinin yaratabileceği bir eserdir. Bundan yola çıkarak Sezar, Eisenstein'in üstün bir sanat kişiliğinin olduğunu savunur. H-123 numaralı hükümlü ise Çar'ı zorba olmakla suçlamaktadır. Bu hükümlüye göre Eisenstein, Çar yanlısı olduğunu belli etmek için Çar'a dalkavukluk yapmakta ve yaltaklanmaktadır. Sırf Çar'ın hoşuna gitsin diye eser yaratan bir insanın dahi olamayacağını savunur:

"-Boşversenize! Ona bir dahi demeyin! Onun yaptığı dalkavukluktan, köpekçe yaltaklanmadan başka bir şey değildir. Çünkü dahi olan, zorbaların hoşuna gitsin diye yorum yapmaz!"

"-Ах, пропустили бы? Так не говорите, что гений! Скажите, что подхалим, заказ собачий выполнял. Гении не подгоняют трактовку под вкус тиранов!"¹⁶⁹

¹⁶⁷ Александр Солженицын, *Один День Ивана Денисовича*, Москва, Издательства Астрель, 2005, стр. 97.

¹⁶⁸ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:J1F5ql8Po9cJ:https://abb.marmara.edu.tr/cv/1787/munevver-cetin+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, Prof. Dr. Münevver Çetin, *Çatışma Yönetimi*, s. 30, (Erişim Tarihi; 05.04.2013).

¹⁶⁹ О.Д.И.Д., стр. 62.

2.2.3.3. Birey-Sosyal Sistem Çatışması

Sosyal sistemin koşulları bireyleri yönlendirmekte ve bu koşullara ayak uydurmaya zorlamaktadır. Bireyler kendi değerlerini korumak için aynı koşullar altında olsalar bile aynı olaylara farklı tepkiler göstermektedirler. Bu durum da koşulların bireyleri yönlendirmesine örnek oluşturmaktadır.

Şuhov, muhafızların odasını temizlemeyi küçültücü bir iş olarak algıladığı için, iradesi onun bu işi benimsemesini engellemekte ve bu durum Şuhov'un davranışlarıyla dışa yansımakta ve bir birey olarak Şuhov'un sisteme karşı direnişini göstermektedir:

“Birkaç zamandır da sıradan muhafızların odasını temizlemeyi kendisi için aşağılık bir iş sayıyordu. Onu bir, iki kere çağıran muhafızlar işin farkına vararak başka hükümlüleri çağırmaya başladılar.”

“... и с некоторых пор посчитал, что мыть полы для простых надзирателей ему приходится как бы низко. Те позвали его раз, другой, поняли, в чём дело, и стали дёргать на полы из работяг.”¹⁷⁰

Farklı yaşam koşullarından kopup kamp hayatında bir araya gelen hükümlüler, günlük faaliyetlerini gerçekleştirirken bireysel farklarını ortaya koyarlar:

“Siyah kaputları ve numaraları altında hükümlüler dıştan aynı görünseler de içten oldukça farklıydılar, kademe kademe gidiyordu. Buynovski kolay kolay çorba çanağını alıp yanınıza oturmazdı. Şuhov ise her işi yapmaya razı olmazdı. Onu yapacak daha aşağısı çıkardı.”

¹⁷⁰ О.Д.И.Д., стр. 8.

“Снаружи бригада вся в одних чёрных бушлатах и в номерах одинаковых, а внутри шибко неравно – ступеньками идёт. Буйновского не посадишь с миской сидеть, а и Шухов не всякую работу возьмёт, есть пониже.”¹⁷¹

Tiyurin ve onun gibi daha birçok kamp hükümlüsü, sistemin dayattığı çalışma koşullarına karşı isyan etmektedirler. Hükümlüler koşulların insani olmadığından yakınırırlar:

“Belki daha kalın konması gereken kimi yerde harç ince konmuş olabilirdi, ama dondurucu ayazda değil de insan gibi çalışılırsa yapılacak bir şeydi bu. Üretmek gerekiyordu.

Kolbaşı merdivenlerden sessizce ilerledi.

-Şu asansörü bir düzene soksanız iyi olacak! diye seslendi kolbaşı duvarın arkasından. Neyiz biz, eşek mi? Bu kadar briket elle ikinci kata taşınır mı?”

“ Ну, кой-где, может, и тонко, можно бы и потолще, да ведь это если класть не зимой, а по-человечески. Надо ж и людей пожалеть. Выработка нужна.

И пошёл Дэр по трапу тихо.

- Вы мне подъёмник наладьте! - бригадир ему со стены вослед. - Что мы - ишаки? На второй этаж шлакоблоки вручную!¹⁷²

¹⁷¹ О.Д.И.Д., стр. 12.

¹⁷² О.Д.И.Д., стр. 77.

Kamp yaşamının çalışma koşulları öyle katıdır ki hükümlü hasta da olsa bir gün çalışmaması eksik insan gücü olarak düşünülür. Bu nedenle hükümlünün sağlığı ne kadar kötü olursa olsun, hükümlü çalışmaktan kurtulamaz:

“Tam da revire çıkma zamanıydı şimdi! Akşam yemeğini yemezse yetişebilirdi, ama pek ağrısı kalmamış gibiydi. Kim bilir, belki ateşi de yüksek değildi. Boşu boşuna zaman kaybedecekti. Doktorsuz da üstesinden gelirdi. Bu doktorlar öldürürlerdi insanı, gerçek hastaya yine kara kaputu giydirip dışarı salarlardı.”

“Как раз сейчас приём в санчасти. Ещё б можно успеть, если не поужинать. Так теперь вроде и не ломает. И температуры не намерят. .. Время тратить! Перемогся без докторов. Доктора эти в бушлат деревянный залечат.”¹⁷³

Eğer dışarıdan yiyecek paketiniz gelmiyorsa, bir tutuklu için kamp yaşamına dayanmak neredeyse imkânsızdır. Fetyukov yıllardır yaşama mücadelesi verdiği kamp koşullarına karşı güçsüz düşmüştür. Açlık hissi, insani değerlerini kaybetmesine neden olmuştur adeta:

“O sırada hıçkıra hıçkıra ağlayarak Fetyukov girdi içeriye. Başını önüne eğmiş, iki büklüm olmuştu. Çanak yalama yüzünden gene dayak yemiş olacak ki, ağzı burnu kan içindeydi. Kimsenin yüzüne bakmadan gereksiz gözyaşlarını da gizlemeksizin barakayı boydan boya geçerek kendi yatağına çıktı, şiltesinin üstüne kapandı.

¹⁷³ О.Д.И.Д., стр. 92.

Gene de acıyordu insan bu adama. Kamp yaşantısını sonuna kadar götüremeyeceği belliydi. Ne yapması, ne yapmaması gerektiğini daha öğrenememişti.”

“Прошёл по бараку Фетюков, всхлипывая. Сгорбился. У губы кровь размазана. Опять, значит, побили его там за муски. Ни на кого не глядя и слёз своих не скрывая, прошёл мимо всей бригады, залез наверх, уткнулся в матрас.

*Разобраться, так жаль его. Срока ему не дожить. Не умеет он себя поставить.”*¹⁷⁴

Hücreye düşmek, her hükümlünün korkusudur. Çünkü açlığa dayanamayıp güçsüz kalmak ya da ölmek, hücre cezası sonrasında bir hükümlünün başına gelebilecek kaçınılmaz sondur:

“On gün! Buradaki hücrede on gün kalmak, insanın ömür boyu sağlığını yitirmesi demektir. Verem olur iyileşemezsin.

On beş günlüğüne kapatılanlar ise yaş toprağı boylardı.

Onun için buradakiler hücreye düşmedikleri sürece kendilerini mutlu sayarlar, düşmemek için de dua ederlerdi.”

“Десять суток! Десять суток здешнего карцера, если отсидеть их строго и до конца, - это

¹⁷⁴ О.Д.И.Д., стр. 117-18.

*значит на всю жизнь здоровья лишиться. Туберкулёз,
и из больничек уже не вылезешь.*

*А по пятнадцать суток строгого кто отсидел
– уж те в земле сырой.*

*Пока в бараке живёшь – молись от радости и не
попадайся.*¹⁷⁵

Komünist rejimin hüküm sürdüğü yıllarda, dua eden kişiler de yönetimin ceza sisteminden nasiplerini alarak çalışma kamplarına götürülürler:

“Zavallılar. Dua etmişlerse kime ne zararları olmuştu? Bütün yakaladıklarını yirmi beşer yıl içeri tıkmışlardı. Çünkü ölçü buydu, böyle bir suç işleyen yirmi beş yılı giyerdi.”

*“Тоже горюны: Богу молились, кому они мешали? Всем
вкруговую по двадцать пять сунули. Потому пора теперь такая:
двадцать пять, одна мерка.”*¹⁷⁶

Hükümlüler uzun yıllar süren cezalarını çekseler de sonunda özgür kalıp kalamayacaklarını bilemezler. Çünkü genellikle her hükümlünün sonu memleketine değil de sürgün yerine gitmektir:

“Şuhov sessizce tavana bakıyordu. O anda özgürlüğü isteyip istemediğini bilmiyordu. Kampa düştüğü ilk günler çok isterdi, cezasının ne kadarını çektiğini, ne kadarının kaldığını hesaplardı. Sonra bundan bıkkınlık geldi. Cezasını bitirenlerin memleketine değil de sürgüne

¹⁷⁵ О.Д.И.Д., стр. 122.

¹⁷⁶ О.Д.И.Д., стр. 127.

gönderilecekleri anlaşıldı. Gideceği bu yabancı yerde mi, yoksa kampta mı daha rahat yaşayacağını nereden bilecekti?

Onun Tanrı'dan tek istediği özgürlüğüne kavuşunca evine gitmekti. Oysa evine bırakmayacaklardı ki!"

“Шухов молча смотрел в потолок. Уж сам он не знал, хотел он воли или нет. Поначалу – то очень хотел и каждый вечер считал, сколько дней от срока прошло, сколько осталось. А потом надоело. А потом проясняться стало, что домой таких не пускают, гонят в ссылку. И где ему будет житуха лучше – тут ли, там – не ведомо.

Только б то и хотелось ему у Бога попросить, чтобы – домой.

*А домой не пустят...*¹⁷⁷

Eserde, roman kahramanı İvan Denisoviç'in hapisane ve çalışma kamplarında geçen yıllarından sonra, sistemin ailesini geçindirmek için ona ayarladığı “halı boyama işi” kolay bir kazanç yolu olmasına rağmen, bu iş iç dünyasında çatışmaya neden olmaktadır:

“...Gene de halı boyama işi bayağı kafasını kurcalıyordu. Anlaşılan cazip, kolay bir kazanç yoluymuştu bu. Sonra köy halkından geri kalmak da ağırına giderdi sanki, ama İvan Denisoviç şu halıcılık işine gönülden razı değildi. Bunun için laubali, küstah olmak ve polise rüşvet yedirmek gerekiyordu. Oysa kırk yaşına gelmiş, ağzında dişlerinin

¹⁷⁷ О.Д.И.Д., стр. 129.

yarısı, tepesinde saçlarının hepsi dökülmüş bir adam olarak Şuhov ömründe kimseye yaltaklanmamış ve rüşvet vermemişti, kimseden de almamıştı. Hem, kampta bile öğrenmemişti bunları.”

“В обход бы и Шухов пробрался. Заработок, видать, лёгкий, огневой. И от своих деревенских отставать вроде обидно... Но, по душе, не хотел бы Иван Денисович за те ковры браться. Для них развязность нужна, нахальство, милиции на лапу совать. Шухов же сорок лет землю топчет, уж зубов нет половины и на голове плешь, никому никогда не давал и не брал ни с кого, и в лагере не научился.”¹⁷⁸

2.2.3.4. Dikey Çatışma

Bir çatışma türü olan dikey çatışma, farklı hiyerarşi seviyesinde bulunan, ast ile üst arasında oluşan çatışmadır. Bu çatışma daha ziyade üstün astından beklediği bir görevi yapmadığı durumda ortaya çıkar. Ast da zaman zaman üstünden beklediği davranışları göremez. Bu durumda üstün istediklerini yerine getirmeme, işleri yavaşlatma gibi pasif bir çalışma söz konusu olabilir.¹⁷⁹

Aralarında her meslekten insan bulunmasına rağmen tutukluların tümü, üzerlerinde numaraların bulunduğu tulumları giydikleri andan itibaren, geçmiş yaşamındaki statüsüne, kişilik özelliklerine vs. bakılmaksızın kampta eşittir. Tek bir ad altında birleşirler: Tutuklu. Ancak kampta çalışan bir doktor

¹⁷⁸ О.Д.И.Д., стр. 32-33.

¹⁷⁹ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:J1F5ql8Po9cJ:https://abb.marmara.edu.tr/cv/1787/munevver-cetin+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, Prof. Dr. Münevver Çetin, **Çatışma Yönetimi**, s. 34, (Erişim Tarihi; 05.04.2013).

onlardan üstün konumdadır. Söz konusu doktor, “hastalığın en iyi ilacı çalışmaktır” sözünü kullanarak tutuklulardan azami ölçüde çalışma performansı beklemektedir:

“Bir dönem Stepan Grigoryeviç adında yeni bir doktor gelmişti. Ayağı çabuk, sesi çok çıkan birisiydi. Ne yapacağını bilmez, hastalara huzur vermezdi. Hastanedeki ayaktaki hastaları gönderecek bir iş bulurdu: çit yapmak, bahçe yolu açmak, tarlalara toprak taşımak, kışın ise kar küremek. Hastalığın en iyi ilacı çalışmakmış.

Bu kadar çalışmaya can mı dayanır? Bunu anlamak gerek. Gelip duvar örme işinde kendisi çalışsa, sessizce oturup kalmazdı herhalde.”

“С каким-то этапом новый доктор появился – Степан Григорьевич, гонкий такой да звонкий, сам сумутится, и больным нет покою; выдумал всех ходячих больных выгонять на работу при больнице; загородку городить, дорожки делать, на клумбы землю нанашивать, а зимой – снегозадержание. Говорит, от болезни работа – первое лекарство.

От работы лошади дохнут. Это понимать надо. Ухайдакался бы сам на каменной кладке – небось бы тихо сидел.”¹⁸⁰

Kolbaşı öyle güçlü bir yetkiye sahiptir ki sabah güneşin doğuşuyla çalışmaya başlayan hükümlüleri paydos zamanı bile çalıştırabilmektedir:

¹⁸⁰ О.Д.И.Д., стр. 17.

“İş kolu bu demektir işte. Kamp yöneticileri hükümlüleri çalışma saatinde bile yerlerinden kıyılatmazken, kolbaşı isteyince paydosta iş başı yap dese yapılırdı. Çünkü ekmeklerini kazandıran odur.”

“Вот это оно и есть – бригада. Начальник и в рабочий-то час работаю не сдвинет, а бригадир и в перерыв сказал – работать, значит – работать. Потому что он кормит, бригадир.”¹⁸¹

Kamp yaşamında, hükümlüler arasında da güç eşitsizliği olduğunu görmek mümkündür:

“Sıradakiler ağır da olsa ilerliyordu. Bir ara içeriye üç kişi dalarak herkesi ite kaka ön sıraya geçtiler. Biri kamp berberi, biri sayman, biri de Kültür ve Eğitim Bölümü’nde çalışanlardan bir kişi. Kendilerini öteki hükümlülerden üstün görürlerdi; kampta kaşarlanıp dal budak salmışlardı. Hükümlüler bunları, bunlar da hükümlüleri adam yerine koymazlardı, ama onlara sataşmak bir fayda sağlamazdı. Çünkü kendi aralarında olduğu kadar, kamp yöneticileriyle de sıkıfıkıydılar.”

“Очередь, хоть и медленно, а подвигалась. Зашли без очереди, никого не спросясь, оттолкнув переднего, - парикмахер один, один бухгалтер и один из КВЧ. Но это были не серые ззкы, а налипшие лагерные придурки, первые сволочи, сидевшие в зоне. Людей этих работаю считали ниже дерьма (как и те ставили работаю). Но спорить с ними*

¹⁸¹ О.Д.И.Д., стр. 68.

* Культурно – воспитательная часть: Kültür ve eğitim bölümü.

*бесполезно: у придурни меж собой спайка и с надзирателями тоже.*¹⁸²

Kamp yaşamına uzun yıllar maruz kalan kıdemli hükümlüler, diğer birçok hükümlü üzerinde güç gösterisi yaparlar. Bu gücü özellikle de zayıf hükümlüler üzerinde gösterirler:

“Koğuş kıdemlisi hızla merdivenlerden aşağı inerek oraya buraya koşturdu, kiminin anasına küfretti, kiminin sırtına patlattı.

Hep de zayıflara, sesi çıkmayanlara çatıyordu.”

“Сорвался старший барака с крыльца, да туда, да матом, да в спины!

*Но – смотрит: кого. Только смирных лупцует.*¹⁸³

2.2.3.5. Kıt Kaynaklar

Kaynaklar yetersiz olduğu için bireyin ihtiyaçlarının karşılanmasında birtakım zorluklar ortaya çıkar. Bu zorluklar eserde çok açık şekilde görülmektedir.

Kampın ağır yaşam koşulları, bir kaşığın bile insan hayatında büyük bir öneme sahip olduğunu gösterecek kadar tutukluları zor koşullar altında yaşamaya mecbur bırakmıştır:

“Şuhov çizmesinden kaşığını çıkardı. Bu kaşık onun için değerliydi. Buraya gelmeden önce kuzeyde onu hep yanında taşımıştı. Kaşığı

¹⁸² О.Д.И.Д., стр. 102.

¹⁸³ О.Д.И.Д., стр. 125.

alüminyumdan kendi eliyle dökmüş, üstüne de “Üst-İjma 1944” yazısını kazımişti.”

“Шухов вытянул из валенка ложку. Ложка та была ему дорога, прошла с ним весь север, он сам отливал её в песке из алюминиевого провода, на ней и наколка стояла: “Усть-Ижма, 1944”.”¹⁸⁴

Kullanılan kaynakların kıt olması ve zor ulaşılabilir olması, o kaynağın veya eşyanın değerini daha da artırmaktadır. Şuhov, bir eşyaya yüklediği duygu yüklü anlatımıyla, yaşadığı kamp koşullarının zorluk derecesini hissettirir. Sekiz yıllık mahkûmiyet hayatında içini en çok acıtan olay ise ayakkabılarından vazgeçmek zorunda oluşudur. Çünkü böylesi zor koşulların yaşandığı ortamda ayağa giyilebilecek fazladan bir ayakkabı (fotin) bulabilmek, önemli bir ayrıcalıktır:

“Hükümlünün bir anda iki çift ayakkabısı olması görülmüş şey miydi!.. Şuhov’un seçim yapması gerekiyordu; ya bütün kışı fotinlerle geçirecek ya da baharda karlar eriyince keçe çizmeleriyle kalacaktı. Derisini yağlayıp yumuşattığı, gözü gibi baktığı yepyeni fotinleri teslim etmesi gerekiyordu, ah! Sekiz yıl hiçbir şeye bu kadar içi yanmamıştı. Gıcır gıcır fotinler ötekilerin arasına karıştıktan sonra baharda ara da bul!”

“Мол, непорядок – чтобы зэк две пары имел сразу. И пришлось Шухову выбирать: или в ботинках всю зиму навывлет, или в валенках, хоть бы и в оттепель, а ботинки отдай. Берёг, солидолом умягчал, ботинки новёхонькие, ах! – ничего так

¹⁸⁴ О.Д.И.Д., стр. 13.

жалко не было за восемь лет, как этих ботишков. В одну кучу скинули, весной уж твои не будут.”¹⁸⁵

Eşyaya verilen değer, bir çift keçe çizmenin tutuklunun yaşamındaki yeri, Soljenitsın'ın “İlk Çember” romanında da işlediği bir konudur. Eserde keçe çizmelerin anlatımı ilgi çekicidir. Canlı bir varlık gibi anlatılmıştır. “Bir Zek’in hayatında keçe çizmelerin önemi nedir?” sorusunun açık bir cevabıdır:

“Keçe çizmeler tutuklunun ikinci bir ruhu gibiydi. Bütün yaratıkların en talihsizi, en yoksunu, bir kurbağadan, bir köstebekten ya da tarla faresinden daha güçsüz olan Zek, kaderin sillesi karşısında aciz kalır. En sıcak barınakta bile kışın ürkütücü soğuğuna sürükleneceği geceyi, mavi çizgili bir kolun, kendisini yakalayıp Kuzey Kutbuna sürükleyeceği anı, yaşama korkusunu kafasından atamaz. İşte o zaman, keçe çizmeleri yoksa Zek hışıltı yutmuştur. Ayaklarındakiler birer buz parçası kesilecek bir kamyonun tepesinden Kolima sularına atılacaktır. Keçe çizmesi bulunmayan Zek, bütün kışı gizlenerek geçirecek, yalan söyleyecek, başkalarının başını derde sokacak, kış kfilesiyle gitmemek için elinden geleni yapacaktır, ama keçe çizmeli Zek, bir şeyden korkmayacaktır!”¹⁸⁶

Kamp yaşamının koşullarından en fazla etkilenen hükümlü Fetyukov’dur. Tütün bulamadığı için yerden sigara izmaritleri toplar ve o izmaritleri açarak onlardan tütün elde etmeye çalışır. Fetyukov, bu ağır kamp yaşamı koşullarında bir insanın yok oluşunun temsili bir göstergesidir:

“Çakal Fetyukov nerelerden topladıysa bir sürü izmarit toplamış (sigara artıklarını iğrenmeden tükürük hokkalarından çeker çıkarırdı), şimdi bunları dizlerinin üzerinde açıyor ve yanmamış tütünü bir kâğıdın içine boşaltıyordu. Üç çocuğu vardı Fetyukov’un; cezaevine

¹⁸⁵ О.Д.И.Д., стр. 10.

¹⁸⁶ Soljenitsın, a.g.e., s. 652-653.

girer girmez karısı kocaya varmış, çocukları onu babalıktan reddetmişlerdi. Bu yüzden kimseden yardım almıyordu.”

“Фетюков – шакал насобирал где-то окурков (он их и из плевательницы вывернет, не погребует), теперь на коленях их разворачивал и неперегоревший табачок сыпал в одну бумажку. У Фетюкова на воле детей трое, но как сел - от него все отказались, а жена замуж вышла: так помощи ему ниоткуда.”¹⁸⁷

Romanın tamamına bakıldığında, romanın esas karakteri niteliğindeki Şuhov’un hem bedenen hem de kişilik olarak güçlü bir karakter yapısına sahip olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Ancak içinde bulunduğu, çok uzun yıllar devam eden bu zorlu süreçte, kendi iç dünyasındaki güçlü kişiliği ile yüz yüze kalarak hesaplaşması, bu büyük iç çatışmaya rağmen kişiliğinden taviz vermemeye çalışması son derece önemlidir. Özgürlük bir insanın en temel ve vazgeçilmeyecek değerlerinden olmasına rağmen, sigaranın izmaritini özgürlüğünden daha değerli olarak görmesi, bu kişilik çatışmasının ne kadar güçlü olduğunun da bir kanıtıdır:

“Şuhov her ne kadar ileriye doğru kayıtsızca bakıyormuş gibi dursa da, Sezar’ın sigarayı her çekişte (adamin ağır ağır, düşünceli bir sigara içişi vardı) yuvarlak ateş halkasının gittikçe ağızlığı doğru ilerleyerek sigarayı küçülttüğünü görüyordu.

¹⁸⁷ О.Д.И.Д., стр. 38.

O sırada nerden bittiyse çakal Fetyukov çıkıverdi, Sezar'ın tam karşısına dikildi ve parlayan gözlerini adamın ağzına dikti.

Tütünün kırıntısı kalmamıştı Şuhov'da, o gün akşama kadar da bir yerlerden elde edeceğini sanmıyordu. Bütün sinirleri beklemekten yay gibi gerilmişti. Şu sigaranın izmariti onun için özgürlüğünden daha önemliydi, ama Fetyukov gibi kendini alçaltıp adamın ağzının içine bakamazdı.”

“Он глядел мимо и как будто равнодушно, но видел, как после каждой затяжки (Цезарь затягивался редко, в задумчивости) ободок красного пепла передвигался по сигарете, убавляя её и подбираясь к мундштуку.

Тут же и Фетюков, шакал, подсосался, стал прямо против Цезаря и в рот ему засматривает, и глаза горят.

У Шухова ни табачинки не осталось, и не предвидел он сегодня прежде вечера раздобыть – он весь напрягся в ожидании, и желанней ему сейчас был этот хвостик сигареты, чем, кажется, воля сама, - но он бы себя не уронил и так, как Фетюков, в рот бы не смотрел.”¹⁸⁸

Yukarıdaki anlatımda da görüleceği üzere, yaşamsal nitelikteki ihtiyacını tatmin etmek isteyen bir kişi engelle karşılaştığında, o kişide sıkıntı

¹⁸⁸ О.Д.И.Д., стр. 23.

ve bunun doğurduğu gerginlik baş göstermeye başlar. Kişinin yaşam koşullarında değişiklikler olmuş ise ve bunlar olumsuz yönde ise, kişi geçmişe özlem duymaya başlar. Şuhov da yiyecek sıkıntısı çektiği kamp hayatında geçmiş, köyünde geçirdiği bolluk günlerini özlemle anar:

“Kamp yaşantısı süresince Şuhov, defalarca köyünde yediği yemekleri getirirdi aklına. Tava dolusu patates kızartması, tencere dolusu lapa, daha önceki bolluk yıllarında iri iri et parçaları getirirlerdi sofraya. Hele süt, iç içe bildiğin kadar! Kamp yıllarında bunun böyle olmaması gerektiğini anladı Şuhov. İnsan yemek yerken her lokmayı tadını çıkara çıkara çiğnemeliydi. Tıpkı şimdiki gibi; ufak lokmaları diliyle damağında eze eze, bir yanağından öbürüne döndüre döndüre... Şu yarı yarıya hamur esmer ekmeği ne kadar da lezzetli, kokulu geliyordu insana! Sekiz, dokuz yıldır kamplarda ne yiyordu Şuhov? Hiç! Ama nasıl çiğniyordu ağzında? O-ho!..”

“В лагерях Шухов не раз вспоминал, как в деревне раньше ели: картошку – целыми сковородами, кашу – чугунками, а ещё раньше, по-без-колхозов, мясо – ломтями здоровыми. Да молоко дули – пусть брюхо лопнет. А не надо было так, понял Шухов в лагерях. Есть надо – чтоб думка была на одной еде, вот как сейчас эти кусочки малые откусываешь, и языком их мнёшь, и щеками подсасываешь – и такой тебе духовитый этот хлеб чёрный сырой. Что Шухов есть восемь лет, девятый? Ничего. А ворочает? Хо-го!”¹⁸⁹

¹⁸⁹ О.Д.И.Д., стр. 37.

Şuhov'un yaşamını köyde geçirdiği yıllarda atlara yedirdiği yulaf lapası, günün kamp koşullarında en iyi yemeklerden biri haline gelmiştir:

“En önemlisi, bugün lapanın hası vardı, yulaf lapası! Sık sık vermezlerdi bunu. Günde iki öğün yedikleri ya buğday kırmasıydı ya da iri öğütülmüş un. Yulaf yarması insanın karnını tok tutuyordu, tek kusuru pahalı olmasıydı.

Şuhov yıllar boyu atlara yedirdiği yulafı düşündü. Bir gün gelip de bir avuç yulaf kırmasına özlem duyacağını hiç düşünmemişti.”

“Главное, каша сегодня хороша, лучшая каша – овсянка. Не часто она бывает. Больше идёт магара по два раза в день или мучная затирка. В овсянке между зёрнами – навар этот сытен, он-то и дорог.

Сколища Шухов смолоду овса лошадям скормил – никогда не думал, что будет всей душой изнывать по горсточке этого овса.”¹⁹⁰

Hükümlüler için, çalışma sonrası soğuğu unutturup içlerini ısıtacak bir tabak sıcak lahana çorbası, özgürlükten bile daha değerlidir:

“Çalışmaktan dönen hükümlüler işte bu akşam sayımı sırasında çok üşümüş, rüzgâr yemiş ve aç durumda olurlardı. İşte bu anda onlara verilecek bir çanak sıcak lahana çorbası kuru toprağa düşmüş yağmur serpintisi gibi tüm vücutlarında dağılır giderdi. Bir çanak çorba hükümlülere geçmişteki ve gelecekteki yaşamından, özgürlüğünden daha değerliydi.”

¹⁹⁰ О.Д.И.Д., стр. 55-56.

“Вот на этом-то вечернем пересчёте, сквозь лагерные ворота возвращаясь, зэк за весь день более всего обветрен, вымерз, выголодал – и черпак обжигающих вечерних пустых щей для него сейчас что дождь в сухмень, - разом втянет он их начисто. Этот черпак для него сейчас дороже воли, дороже жизни всей прежней и всей будущей жизни.”¹⁹¹

İvan Denisoviç, hastalığını bir kenara bırakmış, sadece karnını doyurabilmeyi düşünmektedir. Çünkü koşullar yetersizse, düşünceler de eksik olana yoğunlaşmaktadır:

“Şimdi aklını revirden çok, akşam yemeğine fazladan neler ekleyeceği kurcalıyordu. Çoktandır evden paketi gelmeyen Sezar’ın bir şeyleri gelmiş olabilirdi, şimdi bütün umudu buradaydı.”

“Не санчасть его теперь манила – а как бы ещё к ужину добавить? Надежда вся была, что Цезарь посылку получит, уж давно ему пора.”¹⁹²

Tutukluluk yılları arttıkça hükümlülerin çoğu insani değerlerinden ödün vermeye başlarlar. Fetyukov da bu durumu yaşayan kişiler arasında ilk akla gelendir. Kaptan Buynovski, Fetyukov’un sigara izmaritleri toplamasına tepkisini gösterince, Fetyukov’un sitemkâr cümlelerine maruz kalır:

“Bekle kaptan, buralarda sekiz yıl yatarsan sen de toplamaya başlarsın!”

“Подожди , кавторанг, восемь лет посидишь – ещё и ты собирать будешь.”¹⁹³

¹⁹¹ О.Д.И.Д., стр. 99.

¹⁹² О.Д.И.Д., стр. 92.

Tutukluların çoğu her ne kadar çanak yalamanın insani değerlere ters düştüğünü, insanı küçülten bir davranış olduğunu bilse de, çalışma kampının zor koşulları, yani sistemin dayatmaları, kişileri bu tür istem dışı davranışlara itmektedir:

“En önemlisi de, çanaklarda yemek artıkları kaldıysa, kendini tutamayıp çanak yalamaya başlarsın.”

“...а главное – если в миске что осталось, не удержишься, начнёшь миски лизать.”¹⁹⁴

Kendilerine verilen az miktardaki yemekle doymayan hükümlüler, çanak yalamak için birbirleriyle sık sık kavga ederler:

“Yemekhanede toplam beş pencere vardı. Bunlardan üçü bütün hükümlülere, biri ise listeye göre yemek yiyen on kadar ülserli hasta ile saymanlıkta çalışan torpillilere yemek vermek için kullanılırdı. Sonuncusundan da bulaşık çanakları alınırdı. (Çanak yalayanlar bu pencerenin önünde kavga ederlerdi.)”

“Окошек всего пять: три раздаточных общих, одно для тех, кто по списку кормится (больных язвенных человек десять, да по блату бухгалтерия вся), ещё одно – для возврата посуды (у того окна дерутся, кто миски лижет.)”¹⁹⁵

¹⁹³ О.Д.И.Д., стр. 38.

¹⁹⁴ О.Д.И.Д., стр. 4.

¹⁹⁵ О.Д.И.Д., стр. 108.

2.2.3.6. Öfke ve İsyan

Çalışma saatlerini doldurduktan sonra sabırsızlıkla koğuşlarında dinlenmeyi hayal eden hükümlüler, kapı girişinde muhafızlar tarafından yapılan sayımdan dolayı, uzun bir süre soğuk havada beklemek zorunda kalırlar. Sayım sonucunda ise bir hükümlü eksik çıkar. Tüm günün yorgunluğunun üzerine soğuk hava koşullarında mecbur tutulan bu bekleyiş, hükümlüleri çileden çıkarır. Her biri küfürler yağdırmaya ve bağrışmaya başlar:

“Hükümlüler bağırıp çağırıyor, küfür edip duruyorlardı. Öyle bağırıyorlardı ki Senka bile birçoğunu duymuştu. Uzun boylu adam derin derin iç geçirdi ve birden kendi etrafında dönüverdi. Yaşam boyu sustuktan sonra birden ağzını açmıştı. Yumruklarını kaldırıp dövüşe hazırlandı. ”

“А ребята орут, а ребята матюгаются! Так орут – даже Сенька многое услышал, дух перевёл да как завернёт со своей высоты! Всю жизнь молчит – ну и как гахнет! Кулаки поднял, сейчас драться кинется.”¹⁹⁶

2.2.3.7. Uygun Eylem Seçmede Güçlkle Karşılaşma

Şuhov, çalışma esnasında bulduğu demir parçasını yere atıp atmama konusunda kararsız kalır. Bir yandan muhafızların, üzerinde yakalaması durumunda alacağı hücre cezası sebebiyle derin kaygı duymakta, diğer yandan da ayakkabı tamiri yaparken bu demir parçasının çok işe yarayacağını düşünmektedir:

¹⁹⁶ О.Д.И.Д., стр. 83.

“Rüzgârdan bile daha hızlı karar vermeliydi: Ya önünde son beşli grup varken şerit parçasını fark ettirmeden karın üstüne atacak (onu karın üzerindeki izden bulabilirlerdi, ama oraya kimin attığını bilemezlerdi) ya da içeri götürecekti.

Ellerine geçer de bu demir parçasını bıçak sayarlarsa on gün hücre cezasına çarptırılırdı.

Oysa bir kunduracı bıçağı kazanç demektir, ekmek parası demektir.

Çıkarıp atmaya kıyamadı.”

“И надо было быстрее ветра решать: или, затеяв последней пятёркой, незаметно сбросить её на снег (где её следом найдут, но не будут знать чья), или нести!

За ножёвку эту могли дать десять суток карцера, если бы признали её ножом.

Но сапожный ножичек был заработок, был хлеб!

Бросать было жалко.”¹⁹⁷

¹⁹⁷ О.Д.И.Д., стр. 96.

* İkinci Dünya Savaşında Alman'lara yardım edip sonra da Sovyet yönetimine karşı başkaldıran bir çete.<http://ru.wikipedia.org/wiki>, (Erişim Tarihi; 27.06.2013).

2.2.3.8. Çözüm Yöntemleri

2.2.3.8.1. Davranış Değiştirme

Çatışmayı sona erdiren birtakım kalıcı çözüm yöntemleri vardır. Bunlardan birisi de “Davranış Değiştirme” yöntemidir.

Senka'nın ilk hükümlülük yılları, Almanya'da bulunan Buchenwald* toplama kampında geçer. Senka, o kamptan başı belaya girmeden kurtulabilmiştir. Her ne kadar dik başlı bir insan olsa da, geçmiş deneyimlerinden yola çıkarak belaya bulaşmaması gerektiğinin farkındadır. Bu nedenle hükümlülük yaşamında sessiz, kendi halinde bir insan olur, kişilik özellikleri yaşam koşullarından etkilenerек adeta değişime uğrar:

“Buchenwald'dan paçayı zor kurtaran Senka, hapishanede cezasını çekerken sesini hiç çıkarmıyordu. Sesini yükseltirsen başından bela eksik olmazdı.

Doğruydu, insan homurdanmadan katlanmalıydı. Diklenirsen kırılırdın.”

“В Бухенвальде чудом смерть обминул, теперь отбывает срок тихо. Будешь залупаться, говорит, пропадёшь.

Это верно, кряхти да гнись. А упрёшься – переломишься.”¹⁹⁸

Kaptan Buynovski kampa düştükten sonra kişilik özelliklerinden birtakım tavizler vermek zorunda kalmış ve kamp koşullarında yaşamını sürdürebilmek için davranışlarını değiştirerek farklı bir insan haline gelmiştir. Bu tutukluluk hali sadece yaşadığı çevreyi değil, iç dünyasını da değiştirmiştir:

¹⁹⁸ О.Д.И.Д., стр. 38.

“Kaptan kampa düşeli, böyle toplu çalışmalara katılalı çok olmamıştı. Bu bakımdan içinde bulunduğu şu dakikaların aslında onun için çok önemi vardı. O bunun farkında değildi, ama yirmi beş yıllık hükümlülük yaşantısına dayanabilmek için çevresine hükmeden, gür sesli, canı tez deniz subaylığından çıkıp ağır hareket eden, temkinli bir mahkûm haline gelmişti.”

“Он недавно был в лагере, недавно на общих работах. Такие минуты, как сейчас, были (он не знал этого) особо важными для него минутами, превращавшими его из властного звонкого морского офицера в малоподвижного осмотрительного зэка, только этой малоподвижностью и могущего перемочь отвёрстанные ему двадцать пять лет тюрьмы.”¹⁹⁹

Hükümlülük yılları boyunca Şuhov, ailesinden iki kere paket almıştır, ancak yazdığı mektuplarda eşine artık ona paket göndermemesini bildirir. Çünkü Şuhov, kampta bulunduğu için ailesine maddi destekte bulunamamaktadır. Bu nedenle eşinden aldığı paketler onu rahatsız etmeye başlar. Her ne kadar kendisine bir paket gelmeyeceğini bilse de bunu duymayı umut ederek, her paket dağıtımında beklenti içerisinde girer. Koşullar Şuhov’u isteklerinin dışına itmiştir. Bir paket aldığı zaman yaşadığı iç çatışmayı önlemek için bu isteğinden vazgeçmeyi tercih eder:

“Ust – İjme’deyken bir ara Şuhov iki kere paket almıştı. Sonra karısına yazarak bir daha göndermemesini istedi. Çocukların boğazından kesip göndermeseydi boşuna.

¹⁹⁹ О.Д.И.Д., стр. 60.

Kampta tek boğazını doyurma, özgürken koca bir aileyi geçindirmekten çok daha zordu, ama Şuhov bir paket göndermenin kaç mal olduğunu bilirdi. Desteksiz bir aileye on yıl askıntı olmaktansa paketsiz kalmak en iyisiydi.

Her ne kadar o böyle karar vermişse de, kendi iş kolundan ya da barakadaki komşularından birine paket gelince (ki bu her gün olurdu) içinde bir şey cız ederdi. Neden ona değil de bir başkasına? Karısına Paskalya Yortusu'nda bile armağan yollamamasını sıkı sıkıya tembihlemesine, paket tahtasının yanına yalnız zengin hükümlüler için gitmesine karşın gene de birinin koşarak ona geleceğini ve “Şuhov, daha ne duruyorsun? Paketin geldi, gidip alsana!” demesini bekliyordu.”

“Ещё когда – то в Усть – Ижме Шухов получил посылку пару раз. Но и сам жене написал: впустую, мол, проходят, не шли, не отрывай от ребятишек.

Хотя на воле Шухову легче было кормить семью целую, чем здесь одного себя, но знал он, чего те передачи стоят, и знал, что десять лет с семьи их не потянешь. Так лучше без них.

Но хоть так он решил, а всякий раз, когда в бригаде кто-нибудь или в бараке близко получал посылку (то есть почти каждый день), щемило его, что не ему посылка. И хоть он накрепко запретил жене даже к Пасхе присылать и никогда не ходил к столбу со списком, разве что для богатого

*бригадника, - он почему – то ждал иногда, что
прибегут и скажут:*

*- Шухов! Да что ж ты не идёшь? Тебе
посылка!”²⁰⁰*

2.2.3.8.2. Kadercilik

Eğer bir çatışmanın varlığı kabul edildiği takdirde önlenemiyorsa kadercilik yöntemine başvurulabilir. Bu yöntemde gerek bireyin iç dünyasında, gerekse bireyler arası yaşanan çatışmalardan kaçınarak sonuç olurlarına bırakılır.

Bir hükümlü ne kadar çalışırsa çalışsın, eline geçecek olan kamp yöneticilerinin verdiği kadar yemektir. Kamp yaşamında her şey yöneticilerin insafına kalmıştır:

“İster canını dişine tak çalış, istersen yere yat “yemek” diye debelen; tek beslenme kaynağı olan kamp yöneticilerinin verdiğienden fazla bir şey geçmezdi ellerine. Bari onu da hakkıyla alabilsen! Aşçılardan, altılı tutuklu gruplarından, madrabazlardan gelmezdi ki sıra! Buradakiler çalar, kamp alanındakiler çalar... Daha önce depodakiler de çalmıştı, ama çalanların teki bile elini ağır işlere sürmezdi. Senin ise verilene razı olmaktan başka bir şey gelmezdi elinden ve pencereden uzak durmalısın.

İşini beceren aslan payını kapardı burada.”

²⁰⁰ О.Д.И.Д., стр. 100-101.

“И хоть спину тут в работе переломи, хоть животом ляжь – из земли еды не выкопотишь, больше, чем начальник тебе выпишет, не получишь. А и того не получишь за поварами, да за шестёрками, да за придурками. И здесь воруют, и в зоне воруют, и ещё раньше на складе воруют. И все те, кто воруют, киркой сами не вкалывают. А ты – вкалывай и бери, что дают. И отходи от окошка.

Кто кого сможет, тот того и гложет.”²⁰¹

Kuvvetli bir inanç dünyasına sahip olan Alyoşa, içinde bulunduğu sıkıntılı yaşamına rağmen her zaman Tanrı'ya dua eder:

“Alyoşka elinde İncil'iyle Şuhov'un yanına sokuldu ve yüzüne doğru:

-Biz bunun için dua etmiş değiliz Denisiç! Tanrı'nın fani kullarına, bir dilim ekmeği verdiği için yatıp kalkıp “Çok şükür Tanrım, bugün de ekmeğimizi verdin!” diye şükretmekten başka ne düşer?”

“-А мы об этом не молились, Денисыч, - Алёшка внушает. Перелез с евангелием своим к Шухову поближе, к лицу самому. – Из всего земного и бренного молиться нам Господь заведовал только о хлебе насущном: “Хлеб наш насущный даждь нам днесь!””²⁰²

2.2.3.8.3. Kaçınma

Kaçınma yöntemi, çatışma konusunun arka planda kaldığı ve çözüm için çaba harcamanın zaman ve enerji kaybına neden olacağının düşünüldüğü durumlarda başvurulmuş bir yöntemdir.

²⁰¹ О.Д.И.Д., стр. 55.

²⁰² О.Д.И.Д., стр. 127.

Kolbaşı Tiyyurin'den ve diğer hükümlülerden daha iyi koşullarda yaşayan ustabaşı, Tiyyurin ile tartışmaya girmekten kaçınır. Çünkü Tiyyurin ile tartışarak başının belaya girmesini hiç istemez:

“Tiyyurin gibi tilki kolbaşlarına bulaşmadan önce enikonu düşünmek gerekiyordu. Hoş, o böyleleriyle baş edebilirdi, ama ne diye başını belaya sokacaktı? Nasıl olsa fazla çalışmıyor, üstelik yemeği iyi çıkıyor, ayrı bir odada yatıyordu. Daha ne isterdi?”

“А и думать надо, прежде чем на такого волка идти, как Тюрин. С такими бригадами он бы ладил, ему бы и хлопот ни о чём; горбить не требуют, пайка высокая, живёт в кабине отдельной – чего ещё?”²⁰³

2.2.3.8.4. Kabullenme

Kamp yaşantısı yüzünden hükümlülerin sadece davranış ve eylemleri değil, düşünceleri de tekdüze bir hal alır. Öyle ki Şuhov artık köyünü ve ailesini düşünmekten bile vazgeçer:

“...Kimse gelmiyordu. Bu yüzden de Temgyonovo köyünü ve aile ocağını anımsaması için sebepler daha da azalıyordu. Zaten kafada hoş hayaller bırakmayan şu anki hayatı, onu yerden yere çalışıyordu.”

“Но никто не прибежал...”

И вспомнить деревню Темгенёво и избу родную ещё меньше и меньше было ему поводов... Здешняя жизнь трепала его от подъёма и до отбоя, не оставляя праздных воспоминаний.”²⁰⁴

²⁰³ О.Д.И.Д., стр. 78.

²⁰⁴ О.Д.И.Д., стр. 101.

Şuhov, bulunduğu ortamdaki hoşnutsuzluğu arttıkça kamp yaşamının zorluklarını kabullenir. Bu şekilde hükümlülük yıllarını daha rahat geçireceğine inanır. Yemek saati geldiğinde sıcacık bir çorbayı kaşıkladığı an, kamp yaşamına karşı duyduğu tüm kızgınlığın yok olduğunu hisseder:

“Şuhov o an bütün küskünlüğünü unutmuştu. Ne sürenin uzunluğuna, ne günlerin uzunluğuna, ne de kırılan pazar günlerine kızıyordu şimdi. Kafasındaki tek düşünce, bütün bu sıkıntıları bir gün atlatacağıydı. Tanrı ömür verirse hepsinin de üstesinden gelirdi.”

“Сейчас ни на что Шухов не в обиде: ни что срок долгий, ни что день долгий, ни что воскресенья опять не будет. Сейчас он думает: переживём! Переживём всё, даст Бог кончится!”²⁰⁵

Çalışma kampının tekdüzeliği, hükümlüleri adeta bir robot haline getirir. Zamanın akışından ve dünya kaygılarından habersiz, tüm hükümlüler günlerini çalışarak ve günün sonunda yorgunluktan uyuyup kalarak geçirirler. Onlar için hayat, bu kısıtlı sayıdaki eylemlerden oluşmaktadır:

“Hükümlülerin hiçbiri merak edip saatin kaç olduğuna bakmıyordu. Ne gereği vardı saatin? Tutuklunun sadece kalkmaya az mı kaldı, paydosa, öğle yemeğine, yatmaya ne kadar var bunları bilmesi gerekiyordu.”

“Никто из зэков никогда в глаза часов не видит, да и к чему они, часы? Зэку только надо знать – скоро ли подъём? до развода сколько? до обеда? до отбоя?”²⁰⁶

Şuhov çalışma koşullarının zorluğunu ve mahkûm olduğu sürenin dolmadan buradan kurtulamayacağını kabullenmiştir. Bu görüşlerini Alyoşa

²⁰⁵ О.Д.И.Д., стр. 110.

²⁰⁶ О.Д.И.Д., стр. 124.

ile paylaşırken, edilen duaların bu katı gerçekleri değiştirmeye gücünün yetmeyeceğini söyler:

“-Sonuç olarak söylenecek şudur ki, ne kadar dua edersen et ceza süresini düşüremezsin ve sabah kalk zilinden akşam yat ziline kadar oturamazsın.”

“- В общем, решил он, - сколько ни молись, а сроку не скинут. Так от звонка до звонка и досидишь.”²⁰⁷

2.2.3.8.5. Yatıştırma (Yumuşatma)

Şuhov, özgür olduğu hayatın hayallerini kurmaktan çoktan vazgeçmiştir. İçinde bulunduğu yaşam koşullarından memnundur. Bu konudaki olumlu görüşlerini arkadaşlarıyla da paylaşır. Bunu anlatırken, koşulları daha kötü olan diğer çalışma kamplarından örnekler verir:

“- Hayır, arkadaşlar, burası daha rahat, dedi Şuhov fısıltıyla. Burada yemek yasadır. İşini bitirsen de, bitirmesen de akşama yatmaya gidersin. Üstelik ekmek de yüz gram fazla. Ölmeyecek kadar işte... Ama adı “özel” kampmış, bırakın özel olsun. Numaralar mı engel? Onlar numara taşımıyor.”

“- Не – ет, брацы... здесь поспокойней, пожалуй, - прошепелявил он. –Тут съём – закон. Выполнил, не выполнил – катись в зону. И гарантийка тут на сто грамм выше. Тут – жить можно. Особый – и пусть он особый, номера тебе мешают, что ль? Они не весят, номера.”²⁰⁸

Şuhov için, hücreye kapatılmadan sonlanan bir gün şükretmek için yeterli bir sebeptir:

²⁰⁷ О.Д.И.Д., стр. 128.

²⁰⁸ О.Д.И.Д., стр. 52.

“Bir günün daha bitmiş olmasından dolayı Tanrı’ya şükürler olsun! Gene şu yatakta uyuyabiliyordu insan, ya bir de hücreye düşseydi!”

“- Слава тебе, Господи, ещё один день прошёл!

Спасибо, что не в карцере спать, здесь – то ещё можно.”²⁰⁹

İvan Denisoviç, kamp koşullarını olumlu yönleriyle değerlendirmektedir. Kamptaki yaşam koşullarını eleştirmektense çatışma çözüm yöntemleri arasında “yatıştırma (yumuşatma)”ya başvurur:

“Şuhov mutluluk içinde uykuya daldı. O gün çok başarılı bir gün geçirmişti. Hücreye kapatılmamış, onların iş kolunu “Sosyalist Yaşam Sitesi”ne göndermemişler, öğle yemeğinde fazladan bir kap lapa aşırılmış, kol başları iş yüzde hesabını iyi kapatmış, duvarı büyük bir istekle örmüş, aramada çelik parçasını kaçırmış, akşamleyin Sezar’dan epey bir şeyler elde etmiş, tütün satın almıştı. Ayrıca hastalığa yenilmemiş, sağlığına kavuşmuştu.

Keyfinin bozulmadığı, mutlu sayılabilecek bir gün geçmişti.

Kalk vuruşundan yat vuruşuna kadar Şuhov’un böyle tam üç bin altı yüz elli üç günü geçmişti.”

“Засыпал Шухов вполне удовлетворенный. На дню у него выдалось сегодня много удач: в карцер не посадили, на Соцгородок бригаду не выгнали, в обед он закосил кашу, бригадир хорошо закрыл процентовку, стену Шухов клал весело, с ножёвкой

²⁰⁹ О.Д.И.Д., стр. 126.

*на шмоне не попался, подработал вечером у Цезаря
и табачку купил. И не заболел, перемогся.*

*Прошёл день, ничем не омрачённый, почти
счастливый.*

*Таких дней в его сроке от звонка до звонка
было три тысячи шестьсот пятьдесят три.²¹⁰*

²¹⁰ О.Д.И.Д., стр. 131.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

“KANSER KOĞUŞU” VE “İVAN DENİSOVİÇ’İN BİR GÜNÜ”

ROMANLARINDA ÜSLUP VE ANLATIM TEKNİĞİ

3.1. ÜSLUP

Tezimizin bu bölümünde, A.Soljenitsın’ın “Kanser Koğuşu” ve “İvan Denisoviç’in Bir Günü” adlı eserlerindeki üslup özelliklerinden ve anlatım tekniğinden söz edeceğiz.

Soljenitsın, eserlerinde karakterlerin konumuna ve yaşayış tarzına uygun bir dil kullanmayı tercih eder. Bu kullanım becerisi eserlerine canlılık katar ve okuyucuyu yapay ortamlardan uzaklaştırarak romanın yansıttığı atmosferin içine çeker. Yazar ve kahraman imajını birbirleriyle bütünleştirerek okuyucuya sunan Soljenitsın, kahramanın karakterine uygun olarak, onun bireysel özelliklerini ortaya koyabilecek konuşmalara yer verir. Ayrıca çalışma kampında olduğu dönemlerde onu çevreleyen konuşma renkliliğini eserlerine yansıtır. Modern bir köylüyü yansıtan diyalektik ve halk diline özgü konuşma tarzını genel hatlarıyla okuyucuya sunar.²¹¹

3.1.1. “Kanser Koğuşu” Adlı Eserde Üslup

Soljenitsın, “Kanser Koğuşu” romanında olayın geçtiği hastaneyi, hastanede tedavi gören, ülkenin farklı bölgelerinden gelen hastaları okuyucuya tanıtırken, kişileri bulunduğu statüye uygun konuşturmayı başarır. Eğer kişi zengin, mevki sahibi ise, bunu kişinin sadece konuşma tarzı,

²¹¹ http://rus.1september.ru/view_article.php?ID=200802305, (Erişim Tarihi; 08.07.2013).

kullandığı kelimelerle değil, aynı zamanda o kişiye uygun tutum ve davranışlarıyla da bütünlük halinde anlatır. Özellikle “İvan Denisoviç’in Bir Günü” eserinde ağırlıklı olarak gördüğümüz gibi, eğer kişi halktan biriyse, ona eserinde yer verdiği satırlarda halk diline özgü kelimeler kullanmaya özen gösterir.

Yazar uzun, karmaşık yapılı cümlelerin yanı sıra basit ve kısa cümleler de kullanır.

Eserlerin incelenmesinde anlatım özelliklerinin yanı sıra anlatım tekniği de önem taşır. Bu nedenle eserlerin anlatım biçimi, anlatım konumu ve bakış açısını inceleyeceğiz.

Öncelikle Soljenitsın’ın “Kanser Koğuşu” romanını yukarıda belirtilen özellikler çerçevesinde ayrıntılarıyla inceleyelim.

Romanda farklı kesimden insanlar yer alır. Soylu kesimin temsilcisi olan Rusanov, romanın ilk sayfalarında bulunduğu ortamı ve kişileri eleştirir, hatta derin bir tiksinti duyar.

Boynundaki tümörün tedavi edilmesi için hastaneye gelen Pavel Nikolayeviç Rusanov’un, hastane ortamını gördükten sonra eşine söylediği ilk cümle:

“-Капа! Burada ölürüm. Gerek yok. Geri dönelim.”

“- Капа! Я здесь умру. Не надо.Вернёмся.”²¹²

Koğuşta geçen ilk günün sonunda, Rusanov’un düşüncelerini dile getirmek için eserde yer alan “Koğuşta o ilk akşamın birkaç saati içerisinde

²¹² P.K., стр. 6.

Pavel Nikolayeviç dehşete kapıldı.” *“В этот первый же вечер в палате за несколько часов Павлу Николаевичу стало жутко.”*²¹³cümlesi, hastanın güçlü bir memnuniyetsizlik duygusu içerisinde olduğunu okuyucuya yansıtır.

Romanın ilerleyen sayfalarında, Rusanov’un bulunduğu ortama alıştığını, çevresindeki insanlara daha anlayışlı ve dostça yaklaştığını gözlemliyoruz. Çünkü artık Rusanov da şunun farkına varmıştır: burada herkes tek bir istek uğruna aynı çatı altında toplanmıştır. Bu istek kanser hastalığından kurtularak hayatlarına kaldıkları yerden devam etmektir:

“En önemlisi adam öyle heyecanla, öyle içten, duru bir sesle konuştu ki, bu Pavel Nikolayeviç’in yüreğini ısıttı. Halka açık bir hastanede böylesine sempatik, böylesine cana yakın bir insanla karşılaşacağını hiç ummamıştı. İşte burada içten, dostça bir grup halinde oturuyorlardı. Bu, saatten saate böyle devam edecekti. Bunu her gün yapabilirlerdi. Hastalığı neden düşünecekti? Ya da diğer hoş olmayan sorunları? Niçin?”

*“А главное так, доброхотливо он говорил, таким задушевым чистым голосом, что потеплело очень на сердце Павла Николаевича. Такого симпатичного, такого располагающего человека он никак не надеялся встретить в общей больнице. Вот сели они сплочённым дружным коллективом, и час за часом так пойдёт, и можно каждый день, а о болезни зачем думать? И о других неприятностях – зачем?”*²¹⁴

“Kanser Koğuşu” romanında anlatım özelliklerine değinirken, üslup konusunu belirli maddeler altında detaylı olarak inceleyelim.

²¹³ P.K., стр. 12.

²¹⁴ P.K., стр. 284.

3.1.1.1. Yabancı Kelimeler (Иностранные Слова)

A. Soljenitsın'ın incelediğimiz eserlerinde, yabancı kelimeleri neredeyse hiç kullanmadığını görüyoruz. Öyle ki “Kanser Koğuşu”nda üslup çalışmasını yaptığımız ilk kırk sayfada, sadece tek bir yabancı kelime ile karşılaşmaktayız:

“Oturduğunuz yerde hiç kimse nakış işlemiyorsa, oradaki dükkânlarda bol bol **moulinet** satılıyor olabilir.”

*“А там, где вы живёте, если никто не вышивает, так, может быть, свободно продаются **мулинэ**?”²¹⁵*

Yazara özgü olarak “мулинэ” şeklinde kullanılan kelimenin, aslında Rusça yazılışı “мулине” şeklindedir. Fransızca bir kelime olan “moulinet”, “pamuklu bir dikiş ipi”²¹⁶ anlamına gelmektedir.

3.1.1.2. Bilimsel – Mesleki Terimler (Научные – Профессиональные Термины)

Hastane ortamında geçen “Kanser Koğuşu”nda, bilimsel ve mesleki kelimelere sıkça rastlamak mümkündür. “Kanser Koğuşu” romanında yazar, hastane ortamında geçen eseri daha gerçekçi kılmak için bilimsel ve mesleki terimlerin kullanımına yer vermiştir:

- “Ve yine **bütçe, ağır sanayi, hayvancılık ve yeniden örgütleme.**”
*“И опять: **бюджет, тяжёлая промышленность, животноводство и реорганизации.**”²¹⁷*

²¹⁵ P.K., стр. 37.

²¹⁶ АБВУУ Lingvo 12.

²¹⁷ P.K., стр. 19.

- “Meğer **alyuvar sayım** altmış taneymiş ve bunu kimse bilmiyormuş.”

“У меня **РОЭ** (Реакция Оседания Эритроцитов) было, оказывается, шестьдесят, и никто не знал.”²¹⁸

3.1.1.3. Türemiş Kelimeler (Производные Слова)

Zengin kelime yapısıyla tanınan Rusçada, türemiş kelimeler oldukça fazladır. Nitekim bunu incelediğimiz eserlerde de görüyoruz.

Türemiş kelimeleri örneklendirirken kendi içerisinde gruplandırmayı uygun gördük.

Bazı cümlelerde iki kelime birleşerek bir sıfat oluşturmuştur:

- “-Bu **üstünkörü** tedavi dehşet verici!..”

“-Ужасно это **обезличенное** лечение!..”²¹⁹

“без лика, без лица: kişiliksiz, yüzsüz” kelimelerinden “обезличенный”²²⁰: kişiliksiz / kendine özgü oluşunu, özelliklerini kaybetmiş” sıfatı türemiştir.

- “**Penceresiz** bir köşede, hemşirenin, üzerinde sürekli aydınlatan bir masa lambasının durduğu masası vardı.”

“В **безоконном** завороте под постоянно горящей настольной лампой стоял письменный сестры.”²²¹

“без: -siz,-süz” edatı ve “окно: pencere” kelimesi birleşerek “безоконный”²²²: penceresiz” sıfatını oluşturmuştur.

²¹⁸ P.K., стр. 35.

²¹⁹ P.K., стр. 9.

²²⁰ ABBYY Lingvo 12.

²²¹ P.K., стр. 11.

- “Koğuştaki herkesin birer komodini vardı. Sadece Demka'nın yoktu. Komodini **iri kemikli** kazakla paylaşıyordu.”
 - ‘ *‘На каждого в палате приходилась тумбочка, и только у пацана Дёмки не было своей, а пополам с **ширококостым** казахом.*’²²³
- “широкий: iri” sıfatı ve “кость: kemik” kelimesi birleşerek “ширококостый”²²⁴: iri kemikli” sıfatını oluşturur.

Eserde bir fiilden yeni bir fiilin türediği cümleler de yer alır:

- “Radyasyon vakalarına bakan Doktor Vera Kornilyevna Gangart, sabah konsültasyonundan sonra hastalarını hemen yoklamaya başlamadı. Erkekler koğuştaki kapısının **hizasına gelip** içeriye baktı.”
*“Доктор же Вера Корнильевна Гангарт, лечащий врач лучевых, после пятиминутки тоже не пошла сразу обходить, а лишь, **поравнявшись** с дверью мужской палаты, заглянула туда.*’²²⁵
- “равнять”²²⁶: eşit kılmak, eşitlemek” fiilinden “поравняться: hizasına gelmek” fiili türemiştir.
- “Ne zaman tedavi uygulayan bir doktor olarak yükümlülüklerini devretmek zorunda kalsa, **tedavisini tamamlamadığı** hastalar için daima üzüntü duyardı.”
*“И когда ей приходилось передавать обязанности лечащего врача, ей всегда было жалко расставаться с теми, кого она **не долечила.***’²²⁷
- “лечить: tedavi etmek” fiilinden “долечить”²²⁸: tedavisini tamamlamak” fiili türemiştir.

²²² АБВУУ Lingvo 12.

²²³ Р.К.,стр. 16.

²²⁴ АБВУУ Lingvo 12.

²²⁵ Р.К., стр. 39.

²²⁶ С.И.Ожегов, **Словарь Русского Языка**, Москва, Издательский дом «ОНИКС 21 век», 2005, стр. 552.

²²⁷ Р.К.,стр. 40.

Sevimlilik ifadesi katan kelimeler (уменьшительные – ласкательные слова)

Yazar bu eserinde sevimlilik ifadesi katan kelime kullanımına sıkça yer vermiştir:

- - “Korkma, bu **öykücükler** kısa.” diye mırıldandı.
 “- *Не бойсь, - бормотнул он, - тут **рассказишки** **маленькие**.*”²²⁹
 “рассказ²³⁰: öykü” kelimesinden “рассказишка: öykücük” kelimesi türemiştir.
- “Koğuşta hoş bir kadın **sesciği** duyuldu.”
 “*В палате раздался приятный женский **голосок**.*”²³¹
 “голос²³²: ses” kelimesi “голосок: sescik” olmuştur.
- -**Ateşciğini** ölçelim!
 -*Температурку померим!*²³³
 “температура²³⁴: ateş” kelimesi “температурка: ateşcik” olmuştur.

3.1.1.4. Halk Diline Özgü Kelimeler (Фольклорные Слова)

Halk diline özgü kelime kullanımına hemen hemen her eserde rastlamak mümkündür. Çoğu halk kesiminden oluşan hastaların konuşmalarında halk dili kullanımı, yazarın sıkça kullandığı kelime gruplarındandır:

²²⁸ АБВYY Lingvo 12.

²²⁹ Р.К., стр.16.

²³⁰ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 652.

²³¹ Р.К., стр. 19.

²³² С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 135.

²³³ Р.К., стр. 19.

²³⁴ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 777.

- “İçeriye, önünde (elinde) hemen hemen ağzına kadar sarı bir sıvıyla dolu ve üzerinde etiketi olan, yarım litrelik kavanoz taşıyan bir **köylü** girdi.”

*“Снаружи вошёл какой-то **мужик**, перед собой неся поллитровую банку с наклейкой, почти полную жёлтой жидкостью.”²³⁵*

мужик²³⁶: крестьянин: köylü

- “Ogloyed’in yüzü solgundu, ama rahatça hareket edebiliyordu, laubali bir şekilde konuşuyordu, yaşlı kadını öyle heyecanla selamlamıştı ki Pavel Nikolayeviç’in aklına, onun numara yaptığı, devlet hastalara parasız **yemek** verdiği için bundan yararlandığı geldi.”

*“У Оглоеда хоть была серизна в лице, но двигался он свободно, разговаривал развязно, а на бабу так накинуся, что мелькнуло у Павла Николаевича – не симулянт ли он, пристроился на государственных **харчах**.”²³⁷*

харчи²³⁸: еда: yemek

- “Yaptığı hatanın ve onu üzen gecikmenin farkında olma, tümörün yarattığı hüznün, Pavel Nikolayeviç’in **yüreğini öylesine sızlattı ki.**”

*“И это сознание делаемой ошибки, обидного промедления, наложенное на его тоску от опухоли, так **защемило сердце Павла Николаевича.**”²³⁹*

защемить сердце²⁴⁰: yüreği sızlamak

²³⁵ P.K., стр. 7.

²³⁶ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 355.

²³⁷ P.K., стр. 17.

²³⁸ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 842.

²³⁹ P.K., стр. 17.

²⁴⁰ ABBYY Lingvo 12.

3.1.1.5. Resmi Konuşma Tarzı (Официальный Стил)

Günlük konuşmanın yanı sıra resmi konuşma stili de Soljenitsın'ın eserlerinde yer alır.

Pavel Nikolayeviç Rusanov koğuşa ilk geldiğinde, Yefrem ile konuşurken ona “siz” diye hitap etmektedir:

- “-**Sizin** benden ne istediğinizi anlamıyorum yoldaş. **Siz** niçin beni korkutuyorsunuz? **Size** hiçbir şey sormadım ki.”

*“- Я не понимаю, товарищ, чего **вы** от меня хотите? И зачем **вы** меня запугиваете? Я ведь **вам** вопросов не задаю”.*²⁴¹

3.1.1.6. Atasözleri ve Deyimler (Пословицы и Фразеологизмы)

Kullanıldığı dile zenginlik katan deyimler ve atasözleri “Kanser Koğuşu”nda da karşımıza çıkar. Eserde atasözlerinin ve ağırlıklı olarak deyimlerin yer aldığı görülür.

- “**Gözlerine inan, kulaklarına inanma.**”

*“Глазам своим верь, а ушам не верь.”*²⁴²

Глазам своим верь, а ушам не верь.: Gözlerine inan, kulaklarına inanma. (atasözü)

Bu Rus atasözüne karşılık gelen bir atasözü Türkçe’de yoktur.

- “- Nasıl derler bilirsiniz: **gençken evlenmek için erkendir, yaşlandığınızda ise geç.**”

*“-Знаете, как говорят: **молодому жениться рано, а старому поздно.***²⁴³

²⁴¹ P.K., стр. 13.

²⁴² P.K., стр. 24.

Молодому жениться рано, а старому поздно.: Gençken evlenmek için erkendir, yaşlandığınızda ise geç.(atasözü)

Rusça'da bu atasözüne karşılık gelen bir atasözü Türkçe'de yoktur.

- “-**Ülkemiz o kadar büyük ki.**”

“-Родина необъятна.”²⁴⁴

Родина необъятна.: Ülkemiz o kadar büyük ki. (deyim)

Rusça'da bu deyim karşılık gelen bir deyim Türkçe'de yoktur.

- “- Evet, sizi ziyarete de geldim, ama şımarıp profesyonel bir doktor olmadan önce **bana dost elinizi uzatınız.**”

“- Я – и в гости. Но пока вы ещё не испортились, не стали окончательным врачом – протяните мне человеческую руку.”²⁴⁵

Rusça'sı “Протяните мне человеческую руку.: Bana insani elinizi uzatın.” şeklinde olan bu deymi Türkçe'ye “insani el” değil “dost eli” şeklinde çevirmemiz daha uygundur.

- “Neden son ana kadar beklemek gerekiyordu?”

*“Да почему надо было **допускать до последнего?**”²⁴⁶*

допускать до последнего: son ana kadar beklemek (deyim)

Türkçe'de bu deyim karşılığı olarak “Yumurta kapıya gelmek/dayanmak” deymi kullanılır.²⁴⁷

²⁴³ P.K., стр. 36.

²⁴⁴ P.K., стр. 30.

²⁴⁵ P.K., стр. 32.

²⁴⁶ P.K., стр. 34.

²⁴⁷ <http://www.turkcebilgi.com>, (Erişim Tarihi; 20.07.2013).

3.1.1.7. Alışılmamış Kelime Sırası (Нетрадиционный Порядок Слов)

Devrik cümle yapılarının kullanımına edebi dilde sıkça başvurulur. Devrik cümle yapıları, anlatımı renkli kılmak için ya da cümle içerisinde yer alan bazı kelimeleri vurgulamak için kullanılan bir yöntemdir. Kurallı cümlelere göre daha akıcı bir okuma ortamı sağlar. Kimi zaman da kişinin duygularını yansıtır:

- “**İş ve toplum yaşamına özgü işlerde** Pavel Nikolayeviç kararlı bir kişiydi ve onu hoşnut ve huzurlu kılardı **aile yaşamına özgü işlerde** her zaman eşine güvenmek.”

“В делах гражданских и служебных Павел Николаевич был неуклонен и сам, тем приятней спокойней было ему в делах семейных всегда полагаться на жену.”²⁴⁸

- “**Gücü yoktu** Pavel Nikolayeviç’in itiraz edecek.”

“Не было сил Павла Николаевича возражать.”²⁴⁹

3.1.1.8. Kopuk Cümleler (Оборванные Предложения)

Kişinin kopuk cümleleri genellikle kendi söylediği sözden emin olmadığı durumlarda ya da o an ne söyleyeceğine karar veremediği anlarda kullandığını görüyoruz:

- “-Hayır, hayır! Bu tür işleri...”

“-Нет,нет! Таких поручений...”²⁵⁰

²⁴⁸ P.K., стр. 6-7.

²⁴⁹ P.K., стр. 14.

²⁵⁰ P.K., стр. 9.

Bu cümlede yarım kalmış bir düşünce vardır. Pavel Nikolayeviç'in eşi Kapitolina Matveyevna, eşine özel bir bakım sağlanması için hemşire Mita'ya para uzatır. Mita'nın parayı kabul etmeyişi, örnekte yer alan yarım kalmış cümle ile ifade edilmektedir:

- “-О... nasıl derler... öldü.”

“- Она... как это называется... погибла.”²⁵¹

Burada üç noktalar (...), kişinin düşündüğü anlardır. O kısımlarda konuşmayı keserek beklemektedir.

3.1.1.9. Birleşik/Bileşik Cümleler (Сложные Предложения)

Birleşik cümle veya **bileşik cümle**, bir ana (temel) cümle ile onun anlamını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümleden meydana gelen cümledir. Birleşik cümlelerde ana yüklem haricinde yargı veya eylem bildiren başka sözcükler de bulunur.²⁵²

Yazar, birleşik cümlelere eserlerinde yer vererek anlamsal bir zenginlik oluşturmak ister:

- “Penceresiz bir köşede, üzerinde sonsuza dek aydınlatan bir masa lambasının olduğu, **onun, hemşirenin** tedavi masası vardı, yanında ise buzlu cam üzerinde Kızıl Haç işareti bulunan gömme dolap asılıydı.”

“В беззаконном завороте под постоянно горящей настольной лампой стоял письменный **сестры, её же процедурный столик, а рядом висел настенный шкаф, с матовым стеклом и красным крестом.**”²⁵³

²⁵¹ P.K., стр. 36.

²⁵² http://tr.wikipedia.org/wiki/Birle%C5%9Fik_c%C3%BCmle, (Erişim Tarihi; 11.08.2013).

²⁵³ P.K., стр. 11.

Burada yazar tedavi masasının bulunduğu yeri tasvir ederken, hemşireyi özellikle vurgulayarak “hemşire” kelimesini iki kere kullanmıştır.

3.1.1.10. Kelime ve Ses Tekrarı (Повторение Слов и Звуков)

Özellikle şiirlerde başvurulan bir yöntem olan kelime ve ses tekrarı, esere ahenk kazandırmak için kullanılır:

- “**Oturmak istedi oturamadı, yatmak istedi yatamadı.**”
“Он сидел – не сидел, лежал – не лежал”²⁵⁴
- “**-Kötü durumda** işlerimiz... çok **kötü**...”
“- Так что –**сикиверное** наше дело... очень **сикиверное**...”²⁵⁵
- “-Hatta ben **çok bilgili** bir adamım. Gerektiği yerde **çok bilgiliyimdir.**”
“- Я – даже очень **грамотный**. Где мне нужно – я очень **грамотный**.”²⁵⁶

3.1.1.11. Mecazi Anlam (Переносный Смысл)

Her kelimenin bir gerçek (temel) anlamı vardır. İnsanlar o kelimeyi duyduklarında akıllarında çağrışım yapan olgu ortaktır. Bir de kelimenin mecaz anlamı vardır. Rusçada çok fazla mecaz anlamlı kelimeler söz konusudur:

²⁵⁴ P.K., стр. 14.

²⁵⁵ P.K., стр. 15.

²⁵⁶ P.K., стр. 15.

- “Merdivenin altında kıyafetlerini değiştirip, karısı ve oğluyla vedalaşıp bu koğuşa gelmek için merdivenleri çıkar çıkmaz, **eski yaşamı sona ermiş**, yerini tümörün kendisinden de daha korkunç olan bir hayat almıştı.”

*“Стоило только переодеться под лестницей, проститься с родными и подняться в эту палату – как **захлопнулась вся прежняя жизнь**, а здесь выперла такая мерзкая, что от неё ещё жутче стало, чем от самой опухоли.”²⁵⁷*

“Захлопнулась дверь: kapı kapandı, захлопнулось окно: pencere kapandı”²⁵⁸ olabilir, ama “захлопнулась жизнь: yaşamı sona erdi” gerçek anlamın dışında bir kullanımdır.

- “1942 yılında ondan küçük bir **kanserli tümör** parçası aldılar, bir şeyi olmadığını, gidip keyfine bakmasını söylediler.”
- “Так ему ещё в сорок втором году **рачок маленький вырезали** и сказали – пустяки, иди гуляй.”²⁵⁹*

Burada “пак” kelimesi “kanser” anlamında kullanılmıştır. “рачок”²⁶⁰ kullanımı kelimenin sadece “yengeç” anlamı için geçerli bir kullanımdır.

- “Şimdi **kanserli tümörü** öyle büyümüştü ki!”
- “А сейчас **рачище** у него та-кой вырос!”²⁶¹*

Burada “пак” kelimesi “kanser” anlamında kullanılmıştır. “рачище”²⁶² kullanımı kelimenin sadece “yengeç” anlamı için geçerlidir.

²⁵⁷ P.K., стр. 12.

²⁵⁸ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 222.

²⁵⁹ P.K., стр. 14.

²⁶⁰ ABBYY Lingvo 12.

²⁶¹ P.K., стр. 14.

²⁶² ABBYY Lingvo 12.

- “Yetti artık hastalığın, **yakınıp duruyorsun.**”

*“Да надоел больно, **скулишь.**”²⁶³*

“скулить”²⁶⁴(о собаке): выть: ulumak” kelimesi köpek için kullanılır. İnsan için kullanıldığında “yakınmak” anlamında kullanılır.

- “Bugün Pavel Nikolayeviç için hiçbir şey hoş olamazdı, ama bu ses çok **hoştu.**”

*“Хотя сегодня ничто не могло быть приятно Павлу Николаевичу, но этот голосок был просто **лакомый.**”²⁶⁵*

“лакомый”²⁶⁶ sıfatı “lezzetli” anlamında, bir yemeği nitelerken kullanılır. Bu cümlede “лакомый голосок: приятный голосок: hoş ses” anlamında kullanılmıştır. Yazar, yemek için kullanılan bir sıfatı ses kelimesini nitelemek için, hoş bir ses olduğunu anlatmak için kullanmıştır.

- “-Toplumsal yaşam çok **hoşuma gidiyor.**”

*“- Меня... общественная жизнь очень **разжигает.**”²⁶⁷*

разжигать²⁶⁸: ilk anlamı yakmak (ateş vs.). Burada “меня разжигает: hoşuma gidiyor, ilgimi çekiyor” anlamında kullanılmıştır.

3.1.1.12. Ünlem Kelimeleri (Восклицательные Слова)

Seslenme amaçlı kullanılabildiği gibi kişilerin duygularını ifade etmelerine de yardımcı olan ünlem kelimelerine, eserden şu cümleler örnek gösterilebilir:

²⁶³ P.K., стр. 16.

²⁶⁴ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 713.

²⁶⁵ P.K., стр.19.

²⁶⁶ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 310.

²⁶⁷ P.K., стр. 24.

²⁶⁸ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 635.

- “-Капитолина Matveyevna: **“Hiç kimseyle anlaşmaya varamıyoruz!”** diye bağırdı.”
“- Ни с кем нельзя договориться! – вспыхнула Капитолина Матвеевна.”²⁶⁹
- “-Rusanov ona **“Hey! Aksakal!”** diye seslenerek parmağıyla tehdit etti.”
“- Э! Аксакал! – погрозил ему пальцем Русанов.”²⁷⁰

3.1.1.13. Yaşa Göre Konuşma Tarzı (Разговор По Возрасту)

Yazar kişiyi konuştururken, konumuna uygun konuşurma çabası gösterir. Bunun başlıca nedeni ise karakterleri okuyucunun gözünde görünür kılmaya çalışırken, okuyucunun onları kişilikleriyle bir bütün olarak canlandırmalarını istemesidir. Ayrıca yaşa göre konuşma da eserde görülür.

Pavel Nikolayeviç Rusanov, hemşire Zoya ile konuşmaktadır. Onunla konuşurken ona “девушка: küçük hanım” diye seslenmektedir. Doktor veya hemşireye hitap ederken bu kelimenin kullanılması uygun değildir:

- “-**Küçük hanım**, sizden rica ediyorum. Birlikte çalıştığınız kişileri daha iyi tanırırsınız. Sizin ayarlamanız daha kolay olur.”
“- Девушка, я буду всё - таки просить, вы знаете своих людей, вам легче организовать.”²⁷¹

Pavel Nikolayeviç, Yefrem'den hem yaş olarak büyük, hem de konum olarak yüksek olmasına rağmen, Yefrem onunla konuşurken kaba bir üslup kullanmaktadır:

²⁶⁹ P.K., стр. 7.

²⁷⁰ P.K., стр. 22.

²⁷¹ P.K., стр. 9.

- “Yefrem öfkeyle soludu:
-İster sor ister sorma evine dönemeyeceksin. Gözlüklerinle yeni pijamalarını evine yollayabilirsin.
....
- Eve dönsen bile uzun süre geçmeden yeniden buraya gelirsin. Kanser insanları sever. Pençelerini bir taktı mı öldürünceye kadar bırakmaz.”
- *“Ефрем только фыркнул злобно:
- Да уж задавай не задавай, а домой не вернёшься.Очки вон можешь вернуть. Пижаму новую.*
....
- *Если и попадёшь домой – ненадолго, а-опять сюда. Рак людей любит. Кого рак клешнёй схватит – то уж до смерти.”²⁷²*

3.1.1.14. Takma Adlar (Клички)

Gerçek isimlere alternatif olarak üretilen, kimi durumlarda birinin yüzüne karşı söyleyemediğimiz takma adlar vardır:

“Kanser Koğuşu”nda, Rusanov ve eşi hastaneye geldiklerinde, eşi onu hastalığı konusunda telkin etmeye çalışır. Bu esnada ona “Pasik” diye seslenir. Eserde “Pavel” adı yerine, konuşma diline özgü şekli olan “Pasik” kelimesi kullanılmaktadır.

- “-**Pasik!** – diye seslenen karısı kocasının üzüntüsünü paylaşarak onu telkin ediyordu.”
“-Пасик!- внушала жена, страдая вместе с мужем.”²⁷³

²⁷² Р.К., стр. 13.

²⁷³ Р.К., стр. 7.

Rusanov, hastanede geçirdiği ilk günlerde aynı odada kaldığı hastaları tek tek gözlemler ve hepsine yönelik eleştirilerde bulunur. Bu kişilerden biri de Kostoglotov'dur. Rusanov, Kostoglotov'a "Ogloyed"* lakabını takar. Çünkü Rusanov, Kostoglotov'un koğuştaki hastalarla yaptığı konuşmalardan yola çıkarak, onun küstah bir adam olduğunu düşünür:

- "Komşusuna bir ad takmıştı –**Ogloyed.**"²⁷⁴
*"Он придумал соседу прозвище – **Оглоед.**"*²⁷⁵

3.1.1.15. Sıfatlar (Прилагательные)

Kanser Koğuşu"nda kullanılan ve atmosferi aktaran sıfatlar genellikle olumsuzdur, negatiftir. Okuyucuda kötümser bir etki yaratır.

Yazar, kanser hastalığını betimlerken kanserli hastaların çaresizliğine değinir:

- "öngörülemeyen, hazırlıksız yakalayan hastalık"
*"болезнь, **непредусмотренная, неподготовленная**"*²⁷⁶

Hastanede kalan Özbeklerin giysileri ve başörtüleri, sıfatlar yardımıyla tasvir edilmektedir:

- "Özbekler **kapitone***, **pamuklu** sabahlıklar giymişti, **yaşlı Özbek kadınlar beyaz** renkte, **genç** Özbek kadınlar ise **eflatunlu, kırmızılı ve yeşilli renkte** başörtü takmışlardı."

* Оглоед:Ogloyed: küstah adam. ABBYY Lingvo 12.

²⁷⁵ P.K., стр. 15.

²⁷⁶ P.K., стр. 5.

* Kapitone, kabarık ve kalın olması için arasına pamuk, yün, elyaf vb. yumuşak dolgu maddesi yerleştirilen iki kumaşın üzerine el ya da makine dikişleriyle çeşitli biçimlerde dikilerek süsleme ile birleştirilen kumaştır.<http://www.nevresimdunyasi.com>, (Erişim Tarihi; 07.09.2013).

“Узбеки в стёганных ватных халатах, старые узбечки в белых платках, а молодые – в лиловых, красно-зелёных.”²⁷⁷

Pavel Nikolayeviç dış görünüşüyle ve giyim kuşamıyla da varlıklı bir insan olduğunu belli etmektedir. Yazar, bunu özellikle vurgulamak amacıyla Pavel Nikolayeviç'i betimleme ihtiyacı duymuştur:

- **“Kapı gıcırdamasıyla beraber küçük odadan yeşilli kahverengili yeni pijamaları ve kürk astarlı sıcak tutan ev terlikleri ile Pavel Nikolayeviç çıktı.”**
“Со скрипом двери из каморки вышел Павел Николаевич в новенькой зелёно-коричневой пижаме и тёплых комнатных туфлях с меховой оторочкой.”²⁷⁸

Tümörü tanımlarken etkileyici sıfatların seçilmesi, kanser hastalığının eserde temel konu olduğunu hatırlatır niteliktedir:

- **“Tümörün beklenmedik, gereksiz, anlamsız, kimseye yararı dokunmayan sert şişkinliği, onu, olta iğnesinin balığı çekişi gibi bu demirden, dar, perişan, yayları gıcırdayan, şiltesi incecik karyolaya fırlatıp atmıştı.”**
“Твёрдый комок опухоли – неожиданной, ненужной, бессмысленной, никому не полезной притащил его сюда, как крючок тащит рыбу, и бросил на эту железную койку – узкую, жалкую, со скрипящей сеткой, со скудным матрасиком.”²⁷⁹

²⁷⁷ P.K., стр. 6.

²⁷⁸ P.K., стр. 10.

²⁷⁹ P.K., стр. 12.

3.1.1.16. Karşılaştırma Cümleleri (Сравнение)

Karşılaştırma cümleleri, yazarın kullandığı dilbilgisi unsurlarından birisidir. Eserlerde karşılaştırma “gibi” sözcüğünden yararlanılarak belirtilmiştir:

- “Azovkin kolunu yerden **kovayı kuyudan çıkarırmış gibi** güçlkle kaldırdı, termometreyi aldı.”

“Он еле поднял руку от пола, как ведро из колодца, взял термометр.”²⁸⁰

- “-Ne Lyudmila Afanasyevna ne de Vera Kornilyevna bana hiçbir açıklamada bulunmuyorlar, beni **bir maymunu tedavi eder gibi** tedavi ediyorlar.”

“- Ни Людмила Афанасьевна, ни Вера Корнильевна мне ничего не объясняют, лечат, как обезьяну.”²⁸¹

3.1.1.17. İroni (Ирония)

Eleştirel bir yaklaşıma sahip olan ve söylenenin tam tersinin kastedildiği bir ifade türü olan ironi, eserde sıkça kullanılır. İroni yaparken mimik, jest ve tonlama ile söylemek istenen şey vurgulanmış olur.

Pavel Nikolayeviç, hastanede radyo olmayışını yadırgamaktadır. Aslında hastanede radyo olmayışı güzel değil, kötü bir durumdur. Kastedilen budur:

- “Burada, koğuştta radyo bile yok, hatta koridorda bile yok, **ne güzel bir durum ama!**”

²⁸⁰ P.K., стр. 19.

²⁸¹ P.K., стр. 33.

“А здесь, в палате, даже радио нет, и в коридоре нет, хорошенькое дело!”²⁸²

Hemşire Zoya ve Kostoglotov muhabbet etmektedirler. Konu aile fertlerine gelir. Kostoglotov annesini ve kız kardeşini kuşatma esnasında kaybetmiştir. Zoya, bunun üzerine Hitler'i kötülemeye başlar. Kostoglotov ise duruma biraz daha farklı bir açıdan yaklaşır. Hitler düşmandır, onlarla savaşmaktadır. Hitlerin nazik bir şekilde “ülkeyi terk edin” demeleri tabii ki beklenemez. Kostoglotov'a göre kuşatmanın yaşanması Hitler'in değil, başka birisinin/birilerinin hatasıdır. Fakat kimi suçladığını konuşma esnasında dile getirmez:

- “Acaba onun kuşatma altına alınanlara bir kapı açarak, **“teker teker dışarı çıkın, kalabalık etmeyin”** demesini mi bekliyorlardı?”
*“Неужели ждали, что он приотворит калиточку и предложит блокадным: **выходите по одному, не толпитесь?**”²⁸³*

3.1.1.18. Cansızlara Özgü Kelimelerin Canlılar İçin Kullanılması (Неодушевлённые Слова с Одушевлёнными)

Yazar, sıfat kullanımında bazen insana özgü sıfatları cansız varlıklar için kullanır. Özellikle de tümörden bahsederken, bu kelimeyi hep kişiye yönelik sıfatlarla kullanır. Yazar, tümörü kişiselleştirerek, tümörün yarattığı olumsuz etkinin bir hastanın üzerinde ne kadar güçlü olduğunu vurgulamaya çalışır:

- **“zararsız deri”**
“безобидная кожа”²⁸⁴

²⁸² P.K., стр. 18.

²⁸³ P.K., стр. 31.

²⁸⁴ P.K., стр. 5.

- “... ve **sağır, hissiz tümör** içine yerleşiyor ve **bütün dünyayı gölgeliyordu.**”
“... и опухоль, глухая, бесчувственная, вдвинулась и заслонила весь мир.”²⁸⁵

3.1.1.19. Yazarın Dış Görünüş veya Karakter Tasviri Yapması (Писатель Описывает Внешность или Характер)

Yazar, kahramanlarını okuyucu ile tanıştıırken dış görünüş tasvirinden yararlanır.

Eserde Doktor Dantsova'nın dış görünüşü şu şekilde tasvir edilir:

- “Artık **genç sayılmazdı** ve **solgun, oldukça yorgun** bir görünüşü vardı.”
“Она была уже немолода, и вид у неё был бледный, очень усталый.”²⁸⁶

Koğuştaki bir hastanın tasviri ise, dış görünüşü ve giyiminin yanı sıra boynundaki sargının büyüklüğünü de canlandırmamıza yardımcı olur:

- “Bu geçitte **pembe çizgili pijama giymiş, geniş omuzlu, kısa boylu bir hasta** duruyordu. **Bütün boynu sargı bezleriyle hemen hemen kulak memelerinin altına kadar sımsıkı, kat kat sarılmıştı.**”
“В этом проходе стоял коренастый широкоплечий больной в розово-полосчатой пижаме. Толсто и туго была обмотана бинтами вся его шея – высоко, почти под мочки ушей.”²⁸⁷

²⁸⁵ P.K., стр. 19.

²⁸⁶ P.K., стр. 5.

²⁸⁷ P.K., стр. 11.

“Kanser Koşuşu” romanında üslup konusunu inceledikten sonra aynı çalışmayı “İvan Denisoviç’in Bir Günü” romanında da ele alalım.

3.1.2. “İvan Denisoviç’ in Bir Günü” Adlı Eserde Üslup

3.1.2.1. Halk Diline Özgü Kelimeler (Фольклорные Слова)

Soljenitsın’ın eserlerinde halk diline özgü kelimelere sıkça rastlamak mümkündür. “İvan Denisoviç’in Bir Günü”nde, konuşma diline özgü kelimelerin yer aldığı şu cümleler örnek gösterilebilir:

- “Hava soğuktan ve nöbetçi daha fazla vurmak **istememişti**.”
*“Холодно было, и надзирателю **неохота** была долго рукой махать.”²⁸⁸*
 неохота²⁸⁹: не хочется, нет желания: istememe, isteği olmama
- “Uyku arasında kimi zaman iyice hastalandığını düşünmüş, kimi zaman da hastalığının **biraz** geçtiğini hissetmişti.”
*“Сквозь сон чудилось – то вроде совсем заболел, то отходил **маленько**.”²⁹⁰*
 маленько²⁹¹: немного: biraz
- “Kadınlar gibi bağırsıp çağırıyorlardı. Yirminci iş kolundan elektrik kaynakçısı **bağırdı**.”
*“Браились привязчиво, как бабы. Электросварщик из 20-й бригады **рявкнул**.”²⁹²*

²⁸⁸ О.Д.И.Д., стр. 3.

²⁸⁹ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр.397.

²⁹⁰ О.Д.И.Д., стр. 4.

²⁹¹ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 328.

²⁹² О.Д.И.Д., стр. 5.

рявкнут²⁹³: кричать слишком громко: oldukça yüksek sesle bağlamak

- “Ekim ayında Şuhov sağlam burunlu, üst üste iki dolakla²⁹⁴ giyilebilen **sağlam** bir çift fotin aldı.”

*“В октябре получил Шухов ботинки **дюжие**, твердоносые, с простором на две тёплых портянки.”*²⁹⁵

дюжий²⁹⁶: сильный: sağlam

- “Tiyurin bir kilo iç yağıyla işini halletmiş olmalıydı, çünkü yüz dördüncü iş kolu yine komşularının yanına gelmişti **muhtemelen**.”

*“А килограмм сала, должно, отнёс – потому что опять в свою колонну пришла 104-я, по соседним бригадам **видать**.”*²⁹⁷

видать²⁹⁸: вероятно: muhtemelen

- **Karnının** gurultusunu duymamak, yiyecek istememek için kampı düşünmeyi bıraktı, yakında eve yazacağı mektubu tasarlamaya başladı.

*И чтобы **брюхо** не занывало, есть не просило, перестал он думать о лагере, стал думать, как письмо будет скоро домой писать.*²⁹⁹

брюхо³⁰⁰: живот человека: insan karnı

- *Да молоко **дули** – пусть брюхо лопнет.*³⁰¹

Hele süt, karnın patlayana kadar **içerdin**.

²⁹³ С.И.Ожегов, **а.г.е.**, стр. 680.

²⁹⁴ Портянка: dolak: Çorap yerine ayağa dolanan kumaş parçası., ABBYY Lingvo 12.

²⁹⁵ О.Д.И.Д., стр. 10.

²⁹⁶ С.И.Ожегов, **а.г.е.**, стр. 181.

²⁹⁷ О.Д.И.Д., стр. 21.

²⁹⁸ С.И.Ожегов, **а.г.е.**, стр. 80.

²⁹⁹ О.Д.И.Д., стр. 30.

³⁰⁰ С.И.Ожегов, **а.г.е.**, стр. 61.

³⁰¹ О.Д.И.Д., стр. 37.

дуть³⁰²: пить:içmek

Yazarın romanlarında argo kelimelere de rastlamak mümkündür. Argo kelimelerin kullanıldığı konuşmalar, kahramanı ve onun yaşadığı çevreyi yansıtan konuşmalardır. Aşağıda yer alan örnekte de görüldüğü gibi, yazarın yaratmak istediği; basit konuşma diline özgü sentaks yapısıdır:³⁰³

“Ufak ufak balıkların yalnız kılçıkları kalmıştı, balığın eti kılçığıyla beraber pişip dağılmıştı. Sadece kafasıyla kuyruğunda et vardı. Balığın vücudunun diğer yerlerinde ne pul, ne de et kalmıştı. Şuhov kılçığı dişleriyle ezdi, emdi ve masaya tükürdü. Bir balığın solungaçlarını, kuyruğunu ve gözlerini bile yerli yerinde görürse hepsini yerdi, ama çanağın içine düşüp çanağın içinde yüzen büyük gözleri görürse yemezdi. Sonra gülerlerdi insana!”

*“Из рыбки мелкой попадались всё больше кости, мясо с костей сварилось, развалилось, только на голове и на хвосте держалось. На хрупкой сетке рыбкиного скелета не оставив ни чешуйки, ни мясинки, Шухов еще мял зубами, высасывал скелет – и выплевывал на стол. В любой рыбе он ел все, хоть жабры, хоть хвост, и глаза ел, когда они на месте попадались, а когда вываливались и плавали в миске отдельно – большие, рыбы глаза – не ел. Над ним за то смеялись.”*³⁰⁴

Soljenitsın'ın dil yapısını incelerken dikkat edilmesi gereken bir diğer unsur da “şive”dir. Başkahraman olarak bir köylüyü seçen yazar, kahramanın konuşmasını son derece anlamlı ve kendine özgü bir şive özelliği ile esere yansıtmayı başarmıştır. Halk diline özgü olan ve eski Rusça'da kullanılan kelimeler olan “опосля: в другое время³⁰⁵: başka bir zaman; надысь: на

³⁰² С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 179.

³⁰³ http://rus.1september.ru/view_article.php?ID=200802305, (Erişim Tarihi; 22.09.2013).

³⁰⁴ О.Д.И.Д., стр. 13.

³⁰⁵ ABBYY Lingvo 12.

днях³⁰⁶: *bu günlerde*; милок: милый³⁰⁷: *sevimli, hoş*; глянь-кось: глядите пожалуйста³⁰⁸: *bakınız lütfen* anlamına gelir. Köylü dilinde halk diline özgü kelimelerin ve şivenin kullanımının birbirleriyle iç içe olduğunu görürüz. Bunun sonucu olarak da eserde “духовитый: душистый³⁰⁹: *güzel kokulu*; хреновый: негодный³¹⁰: *aşağılık*; подхватиться: порывисто вскакивать³¹¹: *bir çırpıda koparmak*” gibi kelimeler karşımıza çıkar. Bu kullanımlar yardımıyla İvan Denisoviç’in konuşmaları duygu yüklü bir hal almaktadır.³¹²

3.1.2.2. Bilimsel – Mesleki Terimler (Научные – Профессиональные Термины)

Öykünün konuşma dilini tamamlayan unsurlardan birisi de hapishane jargonunun kullanımıdır. Yazar, eserde hapishaneye özgü kelimeleri ölçülü oranda ve uygun şekilde kullanmıştır. Öyküde hapishane jargonunun kullanılmaması, şüphesiz, öyküyü inandırıcı olmaktan çıkarırdı.³¹³ Örneğin:

- “Çınlama kesildi, ama dışarısı Şuhov’un **туалете** gitmek için kalktığı zamanki kadar kapkaranlıktı.”
*“Звон утих, а за окном всё так же, как и среди ночи, когда Шухов вставал к параше, была тьма и тьма,...”*³¹⁴
 параша³¹⁵: туалет: tuvalet

³⁰⁶ ABBYY Lingvo 12.

³⁰⁷ ABBYY Lingvo 12.

³⁰⁸ ABBYY Lingvo 12, глянь:глянуть,-кось: употребляется при смягчении приказа(в сочетании с глаголами в форме повелительного наклонения: Emir bildiren fiilleri yumuşatmak için kullanılır.).

³⁰⁹ ABBYY Lingvo 12.

³¹⁰ ABBYY Lingvo 12.

³¹¹ ABBYY Lingvo 12.

³¹² http://rus.1september.ru/view_article.php?ID=200802305, (Erişim Tarihi; 28.09.2013).

³¹³ http://rus.1september.ru/view_article.php?ID=200802305 , (Erişim Tarihi; 19.08.2013).

³¹⁴ О.Д.И.Д., стр.3.

³¹⁵ <http://academic.ru/searchall.php?stype=undefined&SWord=ПАПАША>, (Erişim Tarihi; 13. 08. 2013).

İki veya daha fazla kelimenin kısaltmasının birleşerek tek bir kelime halini aldığı bazı sözcükler de Rus halkının aşına olduğu, hapishane jargonunun kullanımına örnek teşkil eden sözcüklerdir. Örneğin; *начкар*³¹⁶: начальник караула: nöbetçilerin başı, *опер*³¹⁷: *уполномоченный*: yetkili.³¹⁸

- “Hasta filan değildi, onu **yetkililer** bırakmışlardı.”

*“Ничего он не болен, **опер** его оставил.”*³¹⁹

Hapishane ortamında kullanılan kelime ve deyimler de eserde açık bir şekilde fark edilir: *“качать права: отстаивая свою правоту*³²⁰: *hakını savunmak, от звонка до звонка: sabah zilinden akşam ziline kadar”* vs. Bu kelimeler hiçbir açıklamaya ihtiyaç duymaksızın tüm Rus halkı okuyucuları tarafından anlaşılır. Bu kelimelere *“ГУЛАГ: Главное управление лагерей и тюрем, являвшееся одним из органов в системе Министерства Внутренних Дел (в СССР в 1930-1950 гг.)*³²¹: *İç İşleri Bakanlığı’na bağlı olarak çalışan, tüm kamp ve haipshanelerin genel müdürlüğü olan bir kurum.(SSCB’de, 1930-1950’li yıllarda),зэк*³²²: *заключённый: hükümlü*”³²³ gibi kısaltmalar da dâhildir.³²⁴

- “Karda keçe çizmelerini gıcırdatan **hükümlüler**, hızlıca koşarak işlerinin başına geçtiler.”

*“Скрипя валенками по снегу, быстро пробежали **зэки** по своим делам...”*³²⁵

³¹⁶ <http://dic.academic.ru/searchall.php?SWord=%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%BA%D0%B0%D1%80&from=ru&to=&stype=0>, (Erişim Tarihi; 05.08.2013).

³¹⁷ О.Д.И.Д., стр.132.

³¹⁸ http://rus.1september.ru/view_article.php?ID=200802305, (Erişim Tarihi; 11.08.2013)

³¹⁹ О.Д.И.Д., стр. 22.

³²⁰ <http://academic.ru/searchall.php?stype=undefined&SWord=Качать>, (Erişim Tarihi; 14.08.2013).

³²¹ ABBYY Lingvo 12.

³²² ABBYY Lingvo 12.

³²³ www.bibliotekar.ru/gulag/57.htm, (Erişim Tarihi; 05.08.2013).

³²⁴ http://rus.1september.ru/view_article.php?ID=200802305, (Erişim Tarihi; 02.09.2013).

³²⁵ О.Д.И.Д., стр. 7.

3.1.2.3. Türemiş Kelimeler (Производные Слова)

“İvan Denisoviç’in Bir Günü” adlı kısa öyküde, iki kelimenin birleşerek tek bir kelime oluşturduğu türemiş kelimelere de rastlanır:

- “Bir denemeden zarar gelmezdi, neden **sağlık ünitesine** çıkıp bir günlüğüne de olsa işten kaytarmayı denemiyordu?”
*“Испыток не убыток, не попробовать ли в **санчасти** коснуться, от работы на денёк освободиться?”³²⁶*
 санчасть³²⁷: санитарная часть: sağlık ünitesi
 “санитарный: sağlık” ve “часть: bölüm, kısım, ünite” kelimeleri tek bir kelimedede birleşerek, “санчасть: sağlık ünitesi” kelimesini oluşturmuştur.
- “**Yemek masasında** değiştirmişlerdi alçaklar.”
*“В **продстоле** передёрнули, гады.”³²⁸*
 продстол³²⁹: продовольственный стол: yemek masası
 “продовольственный: besin” ve “стол: masa” kelimeleri tek bir kelimedede birleşerek, “продстол: yemek masası” kelimesini oluşturmuştur.
- “Hükümlüler tarafından **ağaçtan yapılmış olan** kolonu geçtiler,...”
*“Колонна прошла мимо **деревООбделочного**, построенного ээками,...”³³⁰*
 деревООбделочный³³¹: относящийся к производству изделий из дерева: ağaçtan yapılmış ürün

³²⁶ О.Д.И.Д., стр. 5.

³²⁷ <http://poiskslov.com/word/>, (Erişim Tarihi: 17.10.2013).

³²⁸ О.Д.И.Д., стр. 6.

³²⁹ АBBYU Lingvo 12.

³³⁰ О.Д.И.Д., стр. 30.

³³¹ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 158.

“дерево: ağaç” ve “обделать: işlemek, biçim vermek” kelimeleri tek bir kelimeye birleşerek, “деревообделочный: ağaçtan yapılmış ürün” kelimesini oluşturmuştur.

Sevimlilik ifadesi katan kelimeler (Уменьшительные – ласкательные слова)

Yazar, sevimlilik ifade eden kelimelere de eserinde sıkça yer verir:

- Şuhov talaşla tıkiş tıkiş doldurulmuş **döşekciğinde** yatıyor, yatıyordu.

*“А Шухов лежал и лежал на спрессовавшихся опилках своего **матрасика**.”³³²*

матрасик³³³: матрас: döşek

- İkinci bir kişiyi ararcasına başını çevirdi, ama kimi yarıkaranlıkta kimisi de **lambacık** eşliğinde...

*“Он обернулся, ища второго кого бы, но все уже, кто в полутьме, кто под **лампочкой**...”³³⁴*

лампочка³³⁵: лампа: lamba

- Domuz yavrusu gibi **pembecik**, on altı yaşlarında bir delikanlı olan Gorçik...

*“Гопчик, хлопец лет шестнадцати, **розовенький**, как поросёнок...”³³⁶*

розовенький³³⁷: розовый: pembe

- Öğle yemeğinde yemek için **küçük ekmek kabuğunu** tekrar sararak beyaz ceketine soktu...

³³² О.Д.И.Д., стр. 6.

³³³ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 334.

³³⁴ О.Д.И.Д., стр. 7.

³³⁵ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 310.

³³⁶ О.Д.И.Д., стр. 40.

³³⁷ ABBYY Lingvo 12.

“Корочку эту он обратно в тряпицу белую завернул на обед,...”³³⁸

корочка³³⁹: корка: kabuk

- Artık mektup yazmak dipsiz kuyuya **taş parçası** atmak gibiydi.

“Писать теперь – что в омут дремучий камешки кидать.”³⁴⁰

камешек³⁴¹: камень: taş

- Şuhov onu **küçük parçalara** ayırdı.

“Шухов её отламывал кусочками.”³⁴²

кусочек³⁴³: кусок: parça, dilim

Konuşma diline özgü kelimeler (Разговорные слова)

- “Aralıkta keçe çizmeler imdadına yetişti. **Hayat** budur! Artık ölmeye gerek yok.”

“А в декабре валенки подоспели – житуха, умирать не надо.”³⁴⁴

житуха³⁴⁵: жизнь: yaşam

- “Yeni çizmelere iyi bakmıştı, yağlayarak derisini yumuşatmıştı, ah!”

“Берёг, солидолом умягчал, ботинки новёхонькие, ах!”³⁴⁶

новёхонькие³⁴⁷: новые: yeni

- “Beş gün yatabildi.”

“А мог пяток дней полежать.”³⁴⁸

³³⁸ О.Д.И.Д., стр. 39.

³³⁹ С.И.Ожегов, **а.г.е.**, стр. 290.

³⁴⁰ О.Д.И.Д., стр. 30.

³⁴¹ С.И.Ожегов, **а.г.е.**, стр. 259.

³⁴² О.Д.И.Д., стр.14.

³⁴³ С.И.Ожегов, **а.г.е.**, стр. 307.

³⁴⁴ О.Д.И.Д., стр.10.

³⁴⁵ ABVYU Lingvo 12.

³⁴⁶ О.Д.И.Д., стр.10.

³⁴⁷ ABVYU Lingvo 12.

пятак³⁴⁹: пять: beş

- “Tek eliyle minnet duyarak **bitmemiş sigaray**ı aldı.”
*“... одной рукой поспешно благодарно брал недокурок..”*³⁵⁰
 недокурок³⁵¹: недокуренная сигарета: bitmemiş sigara

3.1.2.4. Atasözleri ve Deyimler (Пословицы и Фразеологизмы)

- “Haddinden fazla çalışmak zararlıdır.”
*“От работы лошади дохнут.”*³⁵² (пословица: atasözü)
 От работы лошади дохнут³⁵³: Haddinden fazla çalışmak zararlıdır.
- “Kamptan çıkmanın hiçbir yararı olmazdı.”
*“С них лагеря как с гуся вода.”*³⁵⁴ (фразеологизм: deyim)
 Как с гуся вода³⁵⁵: все нипочем, ничего не действует на кого-л.:
 Faydasız, kimseye hiçbir etkisi olmayan

3.1.2.5. Alışılmamış Kelime Sırası (Нетрадиционный Порядок Слов)

- “... işbaşı yapıłana kadar **yaklaşık bir buçuk saati vardı kendine ait.**”
*“... до развода было часа полтора времени своего.”*³⁵⁶

³⁴⁸ О.Д.И.Д., стр. 17.

³⁴⁹ АBBYU Lingvo 12.

³⁵⁰ О.Д.И.Д., стр. 24.

³⁵¹ АBBYU Lingvo 12.

³⁵² О.Д.И.Д., стр. 17.

³⁵³ В.П. Жуков, **Словарь русских пословиц и поговорок**, 13-е издание, Москва, Русский Язык Медиа, 2007, стр. 278.

³⁵⁴ О.Д.И.Д., стр. 33.

³⁵⁵ АBBYU Lingvo 12.

³⁵⁶ О.Д.И.Д., стр. 3.

- “İki kişi hemen kalkmıştı. Bunlar komşu ranzanın üstünde yatan baptist Alyoşka ile onun altında yatan **deniz yüzbaşı** **eski, kaptan Buynovski’ydi.**”

“Вставали сразу двое: наверху – сосед Шухова баптист Алёшка, а внизу – Буйновский, капитан второго ранга бывший, кавторанг.”³⁵⁷

3.1.2.6. Koruk Cümleler (Оборванные Предложения)

- “Bir türlü istemiyordu sabah Ama sabah olmuştu işte.”
“Всё не хотелось, чтобы утро... Но утро пришло своим чередом.”³⁵⁸

“ ...” yerinde “приходило: geldi” fiili olmalı. Burada, sabahın gelmesi kastediliyor.

- “Neden gömlekleri? Kamp komutanının kendisi vermemiş miydi gömlekleri? Öyle değil...”

“Почему – рубахи? Рубахи ж сам начальник выдавал?.. Не, не так...”³⁵⁹

“-” yerinde “взяли: aldılar” fiili olmalı. Burada, gömleklerin tutukluların elinden alınması” kastediliyor.

- “Diğer yandan komutan yardımcısı kontrol ediyordu.
Bir de teğmen”

“И помощник начальника караула с другой стороны проверяет.

И ещё лейтенант.”³⁶⁰

³⁵⁷ О.Д.И.Д., стр. 5.

³⁵⁸ О.Д.И.Д., стр. 4.

³⁵⁹ О.Д.И.Д., стр. 24.

³⁶⁰ О.Д.И.Д., стр. 28.

“Bir de teğmen” cümlesinin sonunda “проверить: kontrol etmek” fiili olmalı. Burada, komutan yardımcısının yanı sıra teğmenin de kontrol ettiği kastediliyor.

3.1.2.7. Birleşik/Bileşik Cümleler (Сложные Предложения)

- “Şimdi kolbaşı yardımcısı ekmek kesimine gidecekti, kolbaşı ise İDŞ³⁶¹’ye (İş Dağıtım Şubesi).”
“Помбригадир сейчас в хлеборезку пойдёт, а бригадир – в штабной барак.”³⁶²
 “-” yerine “пойдёт: gidecek” fiili olmalı. Burada söylenmek istenen; kolbaşının iş dağıtım şubesine gideceğidir. İki ayrı cümle ortak bir fiille birleştirilmiştir. Fiilin ikinci kez tekrarından kaçınılmıştır.

3.1.2.8. Fonetik Tekrarlar (Фонетические Повторения)

- “Çınlama kesildi, ama dışarısı Şuhov’un tuvalete gitmek için kalktığı zamanki kadar **kapkaranlıktı**.”
*“Звон утих, а за окном всё так же, как и среди ночи, когда Шухов вставал к параше, была **тьма и тьма**,...”³⁶³*
- “Kampta yok olup gidenler kimlerdir: çanak yalayanlar, kamp revirine umut bağlayanlar, bir de arkadaşlarını gammazlayanlar.”
*“В лагере вот **кто** подыхает: **кто** миски лижет, **кто** на санчасть надеется да **кто** к куму ходит стучать.”³⁶⁴*

³⁶¹ İDŞ: İş Dağıtım Şubesi: Aleksandr Soljenitsın, **İvan Denisoviç’in Bir Günü**, Çeviren: Mehmet Özgül, İstanbul, Cem Yayınevi, 1991, s. 7.

³⁶² О.Д.И.Д., стр. 4.

³⁶³ О.Д.И.Д., стр. 3.

³⁶⁴ О.Д.И.Д., стр. 4.

- “Şuhov, talaşla tikiş tikiş doldurulmuş döşekciğinde **yatıyor, yatıyordu.**”

*“А Шухов **лежал и лежал** на спрессовавшихся опилках своего матрасика.”³⁶⁵*

3.1.2.9. Kelime veya Ses Tekrarı (Повторение Слов или Звуков)

- “104’üncü iş kolundan geriye kalanlar **bölüm bölüm** ortalıktan yok oldular.”

*“А **остальная 104-я сразу в сторону, и дёру, дёру.**”³⁶⁶*

- “**Yavaş yavaş** ısırma ve çiğnemeye başladı.”

*“... стал **помалу-помалу** откусывать и жевать.”³⁶⁷*

- “Kırmızı yüzlü, gürbüz bir adam olan Letonyalı Kildigs:

- Çoktandır tipi görmedik! Kış boyunca tipi olmadı. Nasıl bir kış bu?! diyerek içini çekti.

-Evet...**tipi... tipi...** - diyerek yeniden iç çekti kolbaşı.”

“- Эх, буранов давно нет! – вздохнул краснолицый упитанный латыш Кильдигс.-За всю зиму – ни бурана! Что за зима?!

*- Да... **буранов ... буранов...** – перевздохнула бригада.”³⁶⁸*

³⁶⁵ О.Д.И.Д., стр. 6.

³⁶⁶ О.Д.И.Д., стр. 35.

³⁶⁷ О.Д.И.Д., стр. 36.

³⁶⁸ О.Д.И.Д., стр. 39.

3.1.2.10. Mecaz Anlam (Переносный Смысл)

- “Ama Şuhov, ilk işi kolbaşılık³⁶⁹ olan Kuzyomin’in söylediklerini hiç hatırlından çıkarmıyordu. Bin dokuz yüz kırk üç yılında on iki yıllığına **hüküm giymiş** eski bir kamp kurduydı.”

*“А Шухову крепко запомнились слова его первого бригадира Кузёмина – старый был лагерный волк, **сидел** к девятысот сорок третьему году уже двенадцать лет,...”³⁷⁰*

сидеть³⁷¹: находиться в заключении: tutuklu olmak, hüküm giymek

“сидеть³⁷²” fiili ilk anlamı olan “oturmak” anlamında değil, “hüküm giymek” anlamında kullanılmıştır.

- “Herkes son **hoş** dakikaların tadını çıkarmak için ısınacakları bir yere sığınmıştı.”

*“... все приткнулись и греются последние **сладкие** минуты.”³⁷³*

сладкие³⁷⁴: приятные: hoş

“сладкий” sıfatı ilk anlamı olan “tatlı” anlamında değil, “hoş” anlamında kullanılmıştır.

3.1.2.11. Yaşa Göre Konuşma Tarzı (Разговор по Возрасту)

- “-Bu soğukta insanları soymaya hakkınız yok. Ceza yasasının dokuzuncu maddesini bilmiyor musunuz?”

³⁶⁹ Kolbaşı: İş kolunun, yani çalışma grubunun başkanı., Aleksandr Soljenitsın, **İvan Denisoviç’in Bir Günü**, s. 6.

³⁷⁰ О.Д.И.Д., стр. 4.

³⁷¹ АBBYY Lingvo 12.

³⁷² С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 703.

³⁷³ О.Д.И.Д., стр.14.

³⁷⁴ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 714.

“-Вы права не имеете людей на морозе раздевать! Вы девяную статью уголовного кодекса не знаете!..”³⁷⁵

Burada Buynovski şikâyetle bulunsa da, Volkovoy’la konuşurken ona “вы”(siz) diye hitap eder.

3.1.2.12. Takma Adlar (Клички)

- “Uzun, siyah gözlü ve zayıf bir çavuş olan **bir buçuk İvan**’ın nöbetçi olduğunu hatırladı.”

“Дежурит – вспомнил – Полтора Ивана, худой да долгий сержант черноокий.”³⁷⁶

- “Tam da orada **çakal** Fetyukov yalanıp duruyordu... .”

“Тут же и Фетюков, шакал, подсосался,..”³⁷⁷

3.1.2.13. Sıfatlar (Прилагательные)

- “Buzdan **saydamlığını yitirmiş** olan **çift** camlı pencereden, ayrılma ziline sesi zar zor işitiliyordu.”

“Сквозь двойные, непрозрачные от белого льда стёкла еле слышно донёлся звонок развода.”³⁷⁸

- “**Esmer, uzun boylu ve somurtkan** biriydi, ayağına da çabuktu.”

“Тёмный, да длинный, да насупленный – и носится быстро.”³⁷⁹

³⁷⁵ О.Д.И.Д., стр. 26.

³⁷⁶ О.Д.И.Д., стр. 5.

³⁷⁷ О.Д.И.Д., стр. 23.

³⁷⁸ О.Д.И.Д., стр. 18.

³⁷⁹ О.Д.И.Д., стр. 24.

- “**Boş** alanın üzerinden **sisli, kızıl** bir güneş yükseliyordu.”
*“Солнце возшло **красное, мглистое** над зоне **пустой**.”³⁸⁰*

3.1.2.14. Karşılaştırma Cümleleri (Сравнение)

- “Tam manasıyla **atları çiftlikte otlatmak gibi**.”
*“Точно, как лошадей в колхоз **сгоняли**.”³⁸¹*
- ...hakkını savunamayan **bir insan gibi çekingendi** ve gürültü çıkarmaya cesaret edemezdi...
*“... и хоть шуметь и качать права он, как человек **робкий**, не смел...”³⁸²*
- “Volkovoy ceza yasasına hala dayanıyordu, ama **siyah bir yıldırım misali** değişti.”
*“Статью из кодекса ещё терпел Волковой, а тут, как **молния чёрная**, передёрнулся.”³⁸³*
- “Köpeklerden biri, **tutuklularla alay eder gibi** dişlerini gösterdi.”
*“Одна собака зубы **оскалила, как смеётся над зэками**.”³⁸⁴*
- “Karşıdan gelen rüzgâra karşı, **diğer birçok kişinin de olduğu gibi**, iki ucunda uzun bağcığı olan bir bez parçası vardı.”
*“Тряпочка на случай встречного ветра у него, как и у **многих других**, была с двумя рубезочками длинными.”³⁸⁵*

³⁸⁰ О.Д.И.Д., стр. 35.

³⁸¹ О.Д.И.Д., стр. 10.

³⁸² О.Д.И.Д., стр. 19.

³⁸³ О.Д.И.Д., стр. 26.

³⁸⁴ О.Д.И.Д., стр. 28.

³⁸⁵ О.Д.И.Д., стр. 28.

- “Birbirlerine öyle tutunmuşlardı ki **adeta biri diğeri olmadan nefes alamazmış gibiydiler.**”
“Они так друг за друга держались, как будто одному без другого воздуха синего не хватало.”³⁸⁶

3.1.2.15. İroni (Ирония)

- “Nöbetçilerin başı, hükümlülerin “**duası**” denilen her günkü biktırıcı duayı okuyordu.”
“Начальник караула прочёл ежедневную надоевшую арестантскую «молитву».”³⁸⁷
 Burada nöbetçilerin başı, dua ile alay etmektedir. Kelimenin tırnak içerisinde verilmesi de bu yüzdendir.

3.1.2.16. Canlılara Özgü Kelimelerin Cansızlar İçin Kullanılması (Одушевлённые с Неодушевлёнными)

- “Sisli, nefes kesen bir ayaz vardı.”
*“Мороз был со мглой, **прихватывающей дыхание.**”³⁸⁸*
 мгла: sis,прихватывать: повредить,попортить что-либо (морозом): bir şeye zararı dokunmak (ayazdan), прихватывать дыхание: nefesini kesmek³⁸⁹
- “Gardiyanların odasındaki **soba oldukça şiddetli bir şekilde yanıyordu.**”
*“В надзирательской **яро** топилась печь.”³⁹⁰*

³⁸⁶ О.Д.И.Д., стр. 37.

³⁸⁷ О.Д.И.Д., стр. 29.

³⁸⁸ О.Д.И.Д., стр. 7.

³⁸⁹ ABBYY Lingvo 12.

³⁹⁰ О.Д.И.Д., стр. 8.

яро³⁹¹: ярость: сильный гнев: güçlü öfke

- “Gökyüzü hala karanlıktı, kamp fenerleri gökyüzünden **yıldızları kovmuştu.**”

*“Было всё так же темно в небе, с которого лагерные фонари **согнали звёзды.**”*³⁹²

согнать³⁹³:сгонять:kovmak

- “Ayaz, yakıcı sisiyle Şuhov’u sarmıştı, uzun süre öksürmeye **zorladı.**”

*“Мороз едкой мглицей больно охватил Шухова, **вынудил** его **закашляться.**”*³⁹⁴

вынудить³⁹⁵: вынуждать: заставляя сделать что-либо: bir şey yarmaya zorlamak

- “Kamp alanının dışındaki **ayaz**, saran rüzgârla birlikte Şuhov’un alışık olan tüm yüzünü **ısırıyordu.**”

*“Мороз тут за зоной при потягивающем ветерке крепко **покусывал** даже ко всему притерпевшееся лицо Шухова.”*³⁹⁶

покусывать³⁹⁷: ısırmak, dağlamak

- “Kötü kalpli rüzgâr!”

*“Злой ветерок!”*³⁹⁸

İnsanlar için kullanılan bir sıfat olan “злой: kötü kalpli”, bu örnekte rüzgârı nitelemek için kullanılmıştır.

³⁹¹ С.И.Ожегов, **а.г.е.**, стр. 894.

³⁹² О.Д.И.Д., стр. 14.

³⁹³ ABVYU Lingvo 12.

³⁹⁴ О.Д.И.Д., стр. 18.

³⁹⁵ ABVYU Lingvo 12.

³⁹⁶ О.Д.И.Д., стр. 28.

³⁹⁷ ABVYU Lingvo 12.

³⁹⁸ О.Д.И.Д., стр. 34.

3.1.2.17. Cansızlara Özgü Kelimelerin Canlılar İçin Kullanılması (Неодушевлённые с Одушевлёнными)

- “Ayağına çabuk ve **ince**, sakarın teki olan Stepan Grigoriç, kendi kendine kuşkuluyor ve hastalara huzur vermiyordu.”

*“Степан Григорьич, гонкий такой да **звонкий**, сам смутится, и больным нет покою.”*³⁹⁹

звонкий⁴⁰⁰: тонкий и громкий голос: İnce ve yüksek ses. Ses için kullanılan bir kelime burada insan için kullanılmıştır.

3.1.2.18. Yazarın Yaptığı Dış Görünüş veya Karakter Tasviri (Писатель Описывает Внешность или Характер)

A. Soljenitsın, “İvan Denisoviç’in Bir Günü” nde, tutukluları okuyucuya ilk tanıttığı satırlarda, kimi zaman kişinin dış görünüşünü tasvir etmesine olanak sağlayan sıfatlardan, kimi zaman da karakter yapısını anlatmasına yardımcı olan sıfatlardan yararlanmışır:

- “Üzerinde yeni, beyaz bir sabahlık olan genç delikanlı Kolya **Vdovuşkin**, temiz masaya oturmuş bir şeyler yazıyordu.”

*“... молодой парень **Коля Вдовушкин**, за чистым столиком, в свеженьком белом халате – и что-то писал.”*⁴⁰¹

- Sadece kolbaşı yardımcısı dudaklarını kımıldatarak kalemle bir şeyler sayıyordu, Şuhov’un komşusu olan, **üstüne başına iyi bakan, eli yüzü pak baptist Alyoşa** ise üst ranzada...”

³⁹⁹ О.Д.И.Д., стр. 17.

⁴⁰⁰ С.И.Ожегов, **a.g.e.**, стр. 225.

⁴⁰¹ О.Д.И.Д., стр. 15.

*“Только помбригадир Павло, шевеля губами, что-то считал карандашиком да на верхних нарах **баптист Алёшка**, сосед Шухова, **чистенький, приумывый**,....”⁴⁰²*

- “ **Sezar, tüm ulusların karışımıydı:** bir Yunanlı mıydı, bir Yahudi mi, yoksa bir Çingene mi anlayamıyordun. **Gençti henüz.**”

*“В Цезаре всех наций намешано: не то он грек, не то еврей, не то цыган – не поймёшь. **Молодой ещё.**”⁴⁰³*

- “ Geriye dönüp baktı ve arkadaki beşerli grupta yürüyen kolbaşıyla yüz yüze geldi. **Kolbaşı omuzları düzgün, geniş suratlı birisiydi. Yüzü asıktı.** Emrindeki gruba iltifatta bulunmaz, onları iyi besler, tayının çoğunu almaya özen gösterirdi.”

*“Оглянулся – и на бригадиром лицом папал, тот в задней пятёрке шёл. **Бригадир в плечах здоров, да и образ у него широкий. Хмур стоит.** Смехуёчками он бригаду свою не жалуёт, а кормит – ничего, о большой пайке заботлив.”⁴⁰⁴*

- “**Sessiz ve talihsiz bir adamdı Senka Klevşin. Daha kırk bir yılında tek kulağının zarı patlamıştı.** Sonra tutsak düşmüş, üç kez kaçmış, ama yakalamışlardı ve Buchenwald toplama kampına göndermişlerdi.”

“Сенька Клевшин – он тихий, бедолага. Ухо у него лопнуло одно, ещё в сорок первом. Потом в плен попал, бежал три раза, излавливали, сунули в Бухенвальд.”⁴⁰⁵

Burada Soljenitsın'ın “Kanser Koğuşu” ve “İvan Denisoviç'in Bir Günü” romanlarında uyguladığı üslup özelliklerini incelemeye çalıştık. Yazar, romanlarında çoğunlukla türemiş kelimelerden, mecaz anlamlı kelimelerden,

⁴⁰² О.Д.И.Д., стр. 19.

⁴⁰³ О.Д.И.Д., стр. 23.

⁴⁰⁴ О.Д.И.Д., стр. 34.

⁴⁰⁵ О.Д.И.Д., стр. 38.

zengin bir sıfat kullanımından, kıyaslamalardan, ses tekrarlarından faydalanmış, bunun yanı sıra halk dili ve soylu kesime özgü konuşmalara da eserlerinde geniş yer vermiştir. Bu bağlamda yazarın eserleri konu, sözcük uyumu ve figürler bakımından uyum içerisinde verilmiştir.

3.2. ANLATIM TEKNİĞİ

A.Soljenitsın'ın dört yüz yetmiş altı sayfalık "Kanser Koğuşu" adlı eseri iki ana bölümden, otuz altı alt bölümden oluşur.

Soljenitsın'ın yüz otuz iki sayfalık "İvan Denisoviç'in Bir Günü" adlı eseri bölümlere ayrılmadan yazılmıştır. Romanın konusunu oluşturan, tutuklunun bir gününün anlatıldığı eserde gün, bölümlere veya saatlere bölünmeden bir bütün olarak anlatılmıştır.

Bu başlık altında yazarın anlatım tekniğini oluşturan anlatım biçimi, anlatım konumu ve bakış açısına değineceğiz.

Anlatım Biçimi ve Anlatım Konumu

Soljenitsın, eserlerinde üçüncü tekil kişi (o-anlatıcı) kullanmıştır. Tez konumuzu oluşturan eserlerde de o-anlatıcı yöntemini kullandığını görüyoruz. Yazar o-anlatıcı yöntemini, takındığı tutum itibarıyla ilahi (tanrısal) düzeyde gerçekleştirir. Mehmet Tekin, Tanrısal anlatım üzerine şunları söyler:

"Tanrısal anlatım yönteminin en belirgin özelliği, yazar-anlatıcının her zaman ön planda bulunması ve yalnızca kişilerin duygu ve düşüncelerini aktarmakla kalmayıp, olaylara, kişilere hatta genel olarak yaşama ilişkin kendi görüş ve düşüncelerini de belirtmesi, yorumlarda bulunmasıdır."⁴⁰⁶

⁴⁰⁶ Tekin, Mehmet; **Roman Sanatı**, İstanbul, Ötüken Neşriyat A.Ş., 2008, s. 29.

Aşağıda yer alan örneklerde de açıkça görüleceği üzere yazar-anlatıcı, her iki eserde de baştan sona Tanrısal anlatım yöntemini kullanmıştır.

Yazar-anlatıcı “Kanser Koğuşu”nda Doktor Dantsova’nın kendisinin de kanser olduğunu öğrendikten sonra iç dünyasında yaşadığı fırtınaları, zayıflıkları, geleceğe yönelik kaygılarını anlatırken, duygu yüklü satırlara yer vererek ilahi bir anlatımda bulunmuştur:

“Kadına, hastalığının seyri ve tedavideki yeri tanınamaz geliyordu. Şimdi tedavideki akıllı, önderlik eden güç değil de, bu kuvvetin mantık dışı bir parçası olacaktı. Hastalığın varlığını ilk defa kabul edişi, onu bir kurbağaymışçasına ezmişti. Hastalığa ilk alışması dayanılacak gibi değildi. Bütün dünya tersine dönmüştü. Bütün düzen altüst olmuştu. Henüz ölmeden kocasından, oğlundan, kızından, torunundan ve işinden ayrılması gerekiyordu ki özellikle de bu işin kendisi hastalığından ötürü onda ve onun aracılığıyla gürleyecek de olsa, işinden de ayrılması gerekiyordu. Bir gün içerisinde hayatını oluşturan her şeyi bir kenara bırakması gerekiyordu ve ondan sonra da uçuk yeşil bir gölge gibi uzun zaman doğrudan doğruya ölüme mi gittiğini, yoksa hayata mı döneceğini bilmeden bir sürü işkence çekecekti.”

“Таким же неузнаваемым выглядел теперь ей ход её собственной болезни и её новое место в лечении. Теперь уже не предстояло ей быть в лечении разумной направляющей силой – но отбивающимся безрассудным комком. Первое принятие болезни раздавило её, как лягушку. Первоеживание с болезнью было невыносимо:

*опрокидывался мир, опрокидывался весь порядок мировых вещей. Ещё не умерев, уже надо было бросить и мужа, и сына, и дочь, и внука, и работу – хотя именно эта самая работа будет теперь грохотать по ней и через неё. Надо было в один день отказаться от всего, что составляло жизнь, и бледно-зелёной тенью потом ещё сколько – то мучиться, долго не зная, до конца ли она допрёт или вернётся к существованию.*⁴⁰⁷

Yazar, “İvan Denisoviç’in Bir Günü” nde, kendi hayatından bir kesit sunduğu bu eserde de Tanrısal anlatım yöntemine başvurmuştur. Çalışma kampında koşulları, kişileri okuyucuya tanıtırken açık bir şekilde eleştirisini yapmış, düşüncelerini, yorumlarını ortaya koymuştur. Muhafızlar için çalışma kamplarındaki hükümlülerin yaşamının hiçbir değeri yoktur. Onların en çok önem verdikleri şey; kamptan bir hükümlünün kaçmasını engellemektir:

“Bu çevrede öyle tipiler çıkardı ki, işe götürmek şöyle dursun, hükümlüleri barakalardan yemekhaneye bırakmaya korkarlardı. Yemekhaneye ip çekilmezse kaybolurdun. Hükümlü karda donup kalsın, köpek yesin leşini. Ya kaçarlarsa? Bu tür olaylar olmuştu. O ufak ufak kar tanecikleri sanki birisi sıkıştırmış gibi bir yere toplanırdı. Bu kartopluluğundan teli aşarak gidebilirlerdi. Doğrusu uzağa gidemezlerdi.”

“Когда задует в местности здешней буря, так не то что на работу не ведут, а из барака вывести боятся: от барака до столовой если верёвку не протянешь, то и заблудишься. Замёрзнет арестант в снегу – так пёс его ешь. А ну-ка убежит? Случаи были. Снег при буране мелочкий-мелочкий, а в сугроб ложится, как прессует его кто.

⁴⁰⁷ Р.К., стр. 397.

*По такому сугробу, через проволоку перемётанному, и уходили. Недалеко, правда.*⁴⁰⁸

Bakış açısı

Yazar eserlerinde konuyu, kişileri, çevreyi özenli bir şekilde tanıtmak için bir bakış açısı belirlemelidir. Soljenitsın'ın eserlerinde bu bakış açısının Tanrısal bakış açısı olduğunu görüyoruz. Yazar eserlerinde bakış açısını yansıtırken içe bakış yöntemini kullanır.

Mehmet Tekin, “Tanrısal bakış açısı” ndan bahsederken şunları der:

“Anlatıcı figür adeta ‘Tanrı gibi’ her şeyi bilir, görür, sezer; geçmişten ve gelecekte haberler verir. Kelimenin tam anlamıyla o her şeyin üstünde ve her şeye hakimdir. Böyle bir güç ve yetenekle donatılmış anlatıcı, aslında gerçek dünyaya ait olan yazara, yarattığı kurmaca (gerçeksi) dünyada yer alan kahramanlarının duygu ve düşüncelerini sunma/anlatma yönünde geniş imkânlar sağlar.”⁴⁰⁹

Bu bağlamda, aslında Tanrısal anlatım ile içe bakış yönteminin birbirleriyle iç içe geçtiğini görüyoruz. İkisi bir arada karşımıza çıkmaktadır.

Yazar, şehir ve köy yaşamının kıyaslamasını yapmaktadır. Burada yazar, şehir yaşamına ilişkin eleştirisini açık ve sert bir şekilde yapar:

“Yalnızca insanların neyin iyi, neyin kötü olduğu üzerine değişik inançları var. Tepenizde birinin gürültü ettiği, radyoların dört yandan bangır bangır çaldığı beş katlı bir kafeste yaşamak iyi kabul ediliyor, oysa bozkırın kenarındaki kerpiç bir kulübede çalışkan çiftçiler arasında yaşamak en büyük talihsizlik sayılıyor.”

⁴⁰⁸ О.Д.И.Д., стр. 39.

⁴⁰⁹ Tekin, **a.g.e.**, s. 50.

“Просто у людей перевернуты представления – что хорошо и что плохо. Жить в пятиэтажной клетке, чтоб над твоей головой стучали и ходили, и радио со всех сторон, - это считается хорошо. А жить трудолюбивым земледельцем в глинобитной хатке на краю степи – это считается крайняя неудача.”⁴¹⁰

Yazar, gururlu kişiliği nedeniyle boyacılık işini kendine uygun görmemektedir. Çünkü bu ve benzeri işlerde yırtık, yüzsüz olmanın ve başkalarına yaranmanın gerektiğini, bunun ise kendi kişilik yapısına ters düşeceği düşüncesini okuyucuya aktararak, bu anlatım tekniği ile aslında eserdeki kahramanı ve emeği okuyucunun gözünde yüceltmektedir:

“Anlaşılan cazip, kolay bir kazanç yoluydu bu. Sonra köy halkından geri kalmak da ağırına giderdi sanki ama İvan Denisoviç şu halıcılık işine gönülden razı değildi. Bunun için laubali, küstah olmak ve polise rüşvet yedirmek gerekiyordu.....Kolay kazanılan paranın değeri yoktur, insana para kazanma hissi vermezdi. Eskiler doğru söylemişler: “İnsan karşılığını vermediği şeyin değerini bilmez diye...””

“Заработок, видать, легкий, огневой. И от своих деревенских отставать вроде обидно... Но, по душе, не хотел бы Иван Денисович за те ковры браться. Для них развязность нужна, нахальство, милиции на лапу совать. ... Легкие деньги – они и не весят ничего, и чутья такого нет, что вот, мол, ты заработал. Правильно старики говорили: за что не заплатишь, того не доносишь.”⁴¹¹

Yukarıda verilen örneklerde de görüldüğü üzere yazar hem “Kanser Koşuşu” hem de “İvan Denisoviç’in Bir Günü”nde içe bakış yöntemini ustalıkla uygular. Eserin başkahramanlarından bahsederken onların iç

⁴¹⁰ O.Д.И.Д., стр. 37.

⁴¹¹ O.Д.И.Д., стр. 32-33.

dünyalarında geçen duygu ve düşünceleri ayrıntılı olarak ve okuyucuya hissettirerek yansıtır.

Sunuş Biçimi

Eserlerde, sunuş biçiminde kullanılan tekniklerin zengin bir şekilde yer aldığını görüyoruz. Roman sanatında kullanılan belli başlı anlatım tekniklerini eserlerden örnekledirirken, en fazla üç örnek vermeyi uygun gördük.

3.2.1. Anlatma – Gösterme Tekniği

“Yazarın kendini saklama, gizleme fırsatını yakaladığı, dolayısıyla okuyucunun anlatılanlarla karşı karşıya kalmasını sağlayan”⁴¹² bir yöntem olan “anlatma-gösterme tekniği”, tez konumuzu oluşturan eserlerde sıkça yer alır.

“Kanser Koğuşu”nda, hastane içerisinde gezinen kadınların günlük basit uğraşları, bir hareket silsilesi içerisinde anlatılmıştır. Bu da yazar-anlatıcının varlığını okuyucuya unutturur:

“Birbiri ardınca, hastanenin gri, tekdüze sabahlıkları içinde gezinen kadınlar, yaşlı adamın kremayı getirip getirmediğini anlamak, sütçü kadının gelip gelmediğini öğrenmek, kliniğin çatısından ameliyathanenin penceresine bakmak, birilerini ziyaret etmek ve lavaboda kapları yıkamak için merdivene ve aşağıya bir yere yönelmişlerdi. (Ameliyathanenin aşağıdaki beyaz kısmının üzerinden, cerrahların ve hemşirelerin kepleri ve yukarıdaki parlak ışıklar görülüyordu.)”

“Сейчас же одна за другой женщины в однообразных серых халатах потянулись на лестницу и куда-то вниз: посмотреть, не

⁴¹² Tekin, a.g.e., s. 197.

*пришёл ли сметанный дед; и не пришла ли та бабка с молоком; заглядывать с крыльца клиники в окна операционной (поверх забеленной нижней части видны были шапочки хирургов и сестёр и яркие верхние лампы); и вымыть банку над раковиной; и кого-то навестить.*⁴¹³

“İvan Denisoviç’in Bir Günü”nde başkahraman Şuhov, Sezar’ın verdiği sigarayı alır. Şuhov’un sigaradan bir nefes çekerken duyduğu haz, bir paragraf boyunca kademe kademe anlatılır:

“Şuhov yerinden fırladı. (Sezar’ın kendiliğinden böyle bir öneride bulunmasını bekliyordu.) Bir eliyle bitmemiş sigarayı başarılı bir şekilde yakaladı, öbür elini de düşürmemek için altına tuttu. Sezar sigarayı ağızlığıyla vermedi diye de gücenmedi ona. (Kiminin ağzı temiz, kimininki pisti.) Ateşi tuttuğu halde nasırlaşmış parmakları yanmıyordu. Çakal Fetyukov’un elinden almıştı ya onu, önemli olan buydu. Ateş dudaklarını yakana kadar derin bir nefes çekti. M–m–m–m! Duman aç vücudunun her yanına yayıldı, bacaklarında da kafasında da hissetti.”

*“Шухов вострепнулся (он и ждал так, что Цезарь сам ему предложит), одной рукой поспешно благодарно брал недокурок, а второю страховал снизу, чтоб не обронить. Он не обижался, что Цезарь брезговал дать ему докурить в мундштуке (у кого рот чистый, а у кого и гунявый), и пальцы его закалелые не обжигались, держась за самый огонь. Главное, он Фетюкова – шакала пересёк и вот теперь тянул дым, пока губы стали гореть от огня. М-м-м-м! Дым разошёлся по голодному телу, и в ногах отдалось и в голове.*⁴¹⁴

⁴¹³ Р.К., стр. 40.

⁴¹⁴ О.Д.И.Д., стр. 24.

3.2.2. Tasvir (Betimleme) Tekniği

Sunuş biçimleri arasında yer alan bir diğer teknik de tasvir (betimleme) tekniğidir.

Tasvir, romanda yaratılan dünyada yer alan kişi, zaman, olay, mekân gibi unsurları görünür kılar.

Aşağıda yer alan paragrafta, yazar anlatıcının “Kanser Koğuşu” eserinin tümünde teker teker anlattığı hastaların yaşadığı oda tasviri yer alır:

“Sobanın çıkıntısının olduğu karşı duvara yalnızca dört karyola sığmıştı. Bu yataklardan biri, geçidin karşı tarafında, Rusanov’unkiyle uç uca olan Yefrem’inkiydi; diğer üçünde sadece gençler vardı – sobanın yanında esmer, bön bön bakan bir çocuk, koltuk değnekli genç bir Özbek ve pencerenin yanında sapsarı yüzlü, kurtcuk gibi incecik, yattığı yerde kıvranıp inleyen biri vardı. Pavel Nikolayeviç’in solundaki aynı sırada azınlık grubundan iki kişi yatıyordu. Kapının yanında uzun boylu, saçları kısacık kesilmiş oturmuş kitap okuyan bir Rus çocuk vardı. Diğer tarafta, cam kenarındaki son yatakta ise Rus’a benzeyen biri oturuyordu, ama öyle barbar bir suratı vardı ki komşuluğu sevinç uyandıracak gibi değildi. Bu görünüşü herhalde (ağzının köşesinden başlayıp sol yanağının altından geçip hemen hemen boynuna kadar uzanan) yara izinden ileri geliyordu, belki karışık, yukarıya doğru dikilmiş, bir tarafa toplanan siyah saçlarından ötürüydü, belki de yalnızca sert, kaba ifadesindendi.”

“По той стене, где из-за печного выступа помещалось только четыре койки, одна койка – прямо против русановской, ноги к ногам через проход, - была ефремова, а на трёх остальных совсем были юнцы: простоватый смуглявый хлопец у печки, молодой узбек с костылём, а у окна – худой, как глист, и скрюченный на своей койке пожелтевший стонущий парень. В этом же ряду, где был Павел

*Николаевич, налево лежали два нацмена, потом у двери русский пацан, рослый, стриженный под машинку, сидел читал, - а по другую руку на последней приоконной койке тоже сидел будто русский, но не обрадуешься такому соседству: морда у него была бандитская. Так он выглядел, наверно, от шрама (начинался шрам близ угла рта и переходил по низу левой щеки почти на шею); а может быть от непричёсанных дыбливых чёрных волос, торчавших и вверх, и вбок; а может вообще от грубого жёсткого выражения.*⁴¹⁵

Eserin ilerleyen sayfalarında ise Azovkin'in yatakta acı çektiği anı anlatan pozisyon tasvir edilir. Yazar bu betimlemeyi yaparken etkileyici kelimeler seçmiş, bu kelimeler de betimlemeyi görünür kılmıştır:

“О, öncekinden daha tuhaf bir şekilde, yastık karnının altında, yüzükoyun, çaprazlama yatıyordu. Çenesini, köpeğin kafasını koyuşu gibi şilteye gömmüştü ve karyolanın ayakucundaki parmaklarından bir kafesteymiş gibi bakıyordu. Örttüğü yüzünde içten gelen ağrıların gölgesi belirdi. Bir kolu yere kadar sarkmıştı.”

*“Он лежал ещё странней прежнего – наискось кровати, ничком, с подушкой под животом, упершись подбородком в матрас, как кладёт голову собака, и смотрел в прутья кровати, отчего получался как в клетке. По его обтянутому лицу переходили тени внутренних болей. Рука свисала до полу.*⁴¹⁶

Yazar, Doktor Gangart'ın dış görünüşünü tasvir ederken, tarafsız kelimelerin yanı sıra yorum içeren kelimeler de kullanır. Doktor Gangart'ın genel görünümünden bahsederken güzel olduğunu belirtir. Yazar, doktorun saç rengini okuyucuya aktarırken ise kararsız kalır:

⁴¹⁵ P.K., стр. 14.

⁴¹⁶ P.K., стр. 19.

“Doktor Gangart ufak tefek, güzel vücutlu bir kadındı. Kemerini sımsıkı oturduğundan vücudu daha da güzel görünüyordu. Modaya uygun olmayan şekilde ensesinde topladığı saçları siyahtan daha açıktı, ama koyu kumraldan daha da koyuydu. Bize, karmaşık bir ifade olan “koyu kumral saçlı kadın” ifadesini söyletiyordu. Siyahla açık kumral arasında bir renkti.”

“Доктор Гангарт была невысока и очень стройна – казалась очень стройной оттого, что у неё подчеркнуто узко сходилось в пояском перехвате. Волосы её, немодно положенные узлом на затылок, были светлее чёрных, но и темней тёмно-русых – те, при которых нам предлагают невразумительное слово «шатенка», а сказать бы: чёрно-русые – между чёрными и русыми.”⁴¹⁷

“İvan Denisoviç’in Bir Günü”nde ise çalışma kampının tasviri yer alır. Kampın mevcut hali, örneğin; kamp içerisinde yer alan prefabrik evler, taş örgüler, araçlar vs. doğayla bütünleştirilerek anlatılmaktadır:

“Sisli, kızıl bir güneş, boş bir alan üzerinde yükseliyordu. Prefabrik evlerin tahtaları karlar altında kalmıştı. Şurada burada temel olarak yapılmış, ondan sonra yarım bırakılmış taş örgüler vardı. İlerde kepçe kolu kırılmış bir buldozerle kopuk kepçesi bir kenarda yatıyordu. Sağda solda öbek öbek hurda yığınları duruyordu. Çukur çevrelenmemişti. Araba bakımevinin üstünde yeni kapatılmış bir çatı vardı. Tepede, ikinci katı yapılan bir termik santral vardı.”

“Солнце взошло красное, мглистое над зоной пустой: где щиты сборных домов снегом занесены, где кладка каменная начатая да у фундамента и брошенная, там экскаватора рукоять переломленная лежит, там ковш, там хлам железный, канав

⁴¹⁷ P.K., стр. 39.

понарыто, ям наворочено, авторемонтные мастерские под перекрытие выведены, а на бугре – ТЭЦ в начале второго этажа.”⁴¹⁸

Ayrıca eserde yemekhane ve mutfak tasviri yapılır. Yemekhanede ve mutfakta yer alan eşyalar ve bu eşyaların nerede bulundukları anlatılır:

“Çalışma sitesindeki yemekhane derme çatma bir barakaydı. Ocağın çevresindeki ince tahtaları yan yana çakmışlar, aralıkları kapatmak için paslı tenekelerle kaplamışlardı. Bir tahta bölme, barakayı mutfak ve yemek odası olmak üzere ikiye ayırıyordu. Gerek mutfakta, gerekse yemek odasında yerler döşeli değildi.....Mutfakta dört köşe bir ocak, ocağın ortasına oturtulmuş bir kazan vardı.”

“Производственная кухня – это халабуда маленькая, из тёсу сколоченная вокруг печи, да ещё жестью проржавленной обитая, чтобы щели закрыть. Внутри халабуду надвое делит перегородка – на кухню и на столовую. Одинаково, что на кухне полы не стелены, что в столовой. А кухня вся – печь квадратная, в неё котёл вмазан.”⁴¹⁹

3.2.3. Mektup Tekniği

“Mektup tekniği kullanımı yazara, karakterlerin duygu ve tepkilerini sunma fırsatı vermektedir. Mektuplar, olayın can alıcı yerinde yazıldıklarından olaya canlılık katmaktadır.”⁴²⁰

“Kanser Koğuşu” eserinde, mektup tekniği kullanımına uygun tek bir örnek mevcuttur. O da Kostoglov’un Kadminler’e yazdığı mektuptur. Bu

⁴¹⁸ O.Д.И.Д., стр. 35,

⁴¹⁹ O.Д.И.Д., стр. 53.

⁴²⁰ Tekin, a.g.e., s. 226.

mektupta Kostoglotov'un dostlarına iç döküşüne şahit oluyoruz. Genel olarak mektubun konusunu, Kostoglotov'un bulunduğu hastane ile ilgili yorumları ve Ush-Terek'e duyduğu derin özlem oluşturur. Mektup uzun olduğu için bu çalışmamızda mektubun sadece başlangıç kısmını sunacağız:

“3 Mart 1955

Sevgili Yelena Alexandrovna ve Nikolay İvanıç

İşte size bir bilmece. Bu nedir? Ve nerededir? Pencereelerde demir parmaklıklar var. (Ama bunların sadece zemin katında olduğunu ve hırsızlara karşı takıldığını itiraf etmeliyim. Ayrıca süs için demirden yapılmış eğimli çubuklar da bulunuyor, ama bunların üzerine enlemesine çubuklar geçirilmemiş) Odalarda karyolalar var, ama içlerinde yataklar da olduğunu söylemeliyim. Her yatakta fena halde dehşete kapılmış bir insan yatıyor. Sabahları erkenden ekmek, çay ve şeker veriliyor. (İşin garibi daha sonra kahvaltı da verilecek olması.) Sabahları etrafta kasvetli bir sessizlik var. Kimse konuşmak istemiyor. Fakat akşamları heyecanlı konuşmalar nedeniyle devamlı bir gürültü oluyor. Pencereeleri açmak ya da kapamak, kimin kolaylıkla kurtulacağı ve kimin başının derde gireceği, Semerkant camisinde kaç tuğla olduğu konularında tartışmalar yapılıyor. Gündüz hepimizi, memurlarla görüşmeler, çeşitli işlemler ve akraba ziyaretleri dolayısıyla teker teker dışarı çağırıyorlar. Satranç, kitaplar... Bazı kimselere istediği yiyecekler de veriliyor, ama bunları alanlar ispiyoncular değil. (Bunu güvenle söyleyebiliyorum, çünkü kendim de alıyorum.)”

“3 марта 1955

Дорогие Елена Александровна и Николай Иванович!

Вот вам загадочная картинка, что это и где? На окнах – решётки (правда, только на первом этаже, от воров, и фигурные – как лучи из одного угла, да и намордников нет). В комнатах – койки с постельными принадлежностями. На каждой койке – перепуганный человечек. С утра – пайка, сахар, чай (нарушение в том, что ещё и завтрак). Утром – угрюмое молчание, никто ни с кем разговаривать

не хочет, зато вечерами – гул и оживлённое общее обсуждение. Споры об открытии и закрытии форточек, и кому ждать лучшего, и кому худшего, и сколько кирпичей в самаркандской мечети. Днём «дёргают» поодиночке – на беседы с должностными лицами, на процедуры, на свидания с родственниками. Шахматы, книги. Выписывают кой-кому и дополнительное, правда – не стукачам (уверенно говорю, потому что сам получаю).»⁴²¹

3.2.4. Özetleme Tekniği

Özetleme tekniğinde gereksiz ayrıntılara yer verilmez. Bu yöntem yardımıyla kişiler ve olaylar genel yön ve çizgileriyle okuyucuya sunulur.

“Kanser Koğuşu”nda, hemşire Zoya ve hasta Kostoglotov muhabbet ettikleri bir sırada, Kostoglotov Zoya’ya kısaca altı aylık yaşam sürecini anlatır:

“İyi bir insandı! Gerçek bir insan! Onun elini sıktım. Bilmeliydim! Altı aydan beri büyük bir ıstırap içindeydim; son ay ıstırap duymadan ne yatabildim, ne oturabildim, ne de ayakta durabildim. Ve günde ancak birkaç dakika uyuyabiliyorum; birkaç şey düşünüp çözümledim. O sonbahar, kendimi örnek alarak, insanın bedeni cansızlaşmadan önce ölümün eşiğinden geçebileceğini öğrendim. Kanınız bedeninizde dolaşabilir, ama psikolojik olarak ölüm için bütün hazırlıkları yapmış, ölümün kendisine tahammül etmişsinizdir. Çevrenizdeki her şeyi mezardan seyrediyor gibi ilgisizce izlersiniz. Kendinizi asla bir Hristiyan olarak kabullenmemenize, zaman zaman bunun aksini düşünmenize rağmen birdenbire bakmışınız ki her şeye rağmen sizi inciten herkesi bağışlamış, size haksızlığı dokunanlara

⁴²¹ P.K., стр. 265.

olan öfkenizi kaybetmişsinizdir. Değiştirmek için kaygılandığınız veya üzüldüğünüz bir şey de yoktur.”

“- Молодец! Человек! Я ему руку пожал. Я знать должен. Да если я полгода до этого мучился, а последний месяц не мог уже ни лежать, ни сидеть, ни стоять, чтобы не болело, в сутки спал несколько минут, - так я уже что-то ведь передумал! За эту осень я на себе узнал, что человек может переступить черту смерти, ещё когда тело его не умерло. Ещё что-то там в тебе кровообращается или пищеварится – а ты уже, психологически, прошёл всю подготовку к смерти. И пережил саму смерть. Всё, что видишь вокруг, видишь уже как бы из гроба, бесстрастно. Хотя ты не причислял себя к христианам, и даже иногда напротив, а тут вдруг замечаешь, что ты таки уже простил всем обижавшим тебя и не имеешь зла к гнавшим тебя. Тебе уже просто всё и все безразличны, ничего не порываешься исправить, ничего не жаль.”⁴²²

“Özetleme tekniğinden, karakterler tanımlanırken ve onlar hakkında bilgiler verilirken de yararlanılır.”⁴²³

“İvan Denisoviç’in Bir Günü”nde Volkovoy’un hem dış görünüşü hem de karakter yapısından bahsedilmektedir:

“Çatık kaşlı, asık suratlı, çam yarması gibi bir adamdı Volkovoy; ayağına da çabuktu. Ummadığın yerde karşına çıkar, “Ne arıyorsun burada?” diye bağırmaya başladı. Onun elinden kurtuluş yoktu. İlk geldiği günler bilek kalınlığında sırimdan örülmüş bir kamçı taşırmış elinde. Bununla zindandakilere her gün dayak atarmış. Akşam yoklamasından önce barakaların önünde toplanan hükümlülerin arkasından gizlice sokulur; “Hizaya girin, hayvanlar, daha ne duruyorsunuz!” diye bağırarak enselerinin

⁴²² P.K., стр. 32-33.

⁴²³ Tekin, a.g.e., s. 230.

köküne patlatmaya başlarmış. Kırbacı yiyenler ellerini enselerine götürür, kanlarını silerek kaçışırlarmış. Zindan korkusundan kimse sesini çıkarıp tek kelime söylemezmiş.”

“Тёмный, да длинный, да насупленный – и носится быстро. Вынырнет из барака: «А тут что собрались?» Не ухоронишься. Поперву он ещё плётку таскал, как рука до локтя, кожаную, кручёную. В БУРе ею сек, говорят. Или на проверке вечерней столпятся зэки у барака, а он подкрадется сзади да хлесь плетью по шее: «Почему в строй не стал, падло?» Как волной от него толпу шарахнет. Обожжённый за шею схватится, вытрет кровь, молчит: каб ещё БУРа не дал.”⁴²⁴

Aynı eserde Senka Klevşin’in yaşamı hakkında bilgi verilmektedir:

“Sessiz ve talihsiz bir adamdı Senka Klevşin. Daha kırk bir yılında tek kulağının zarı patlamıştı. Sonra tutsak düşmüş, üç kez kaçmış, ama yakalamışlardı ve Buchenwald toplama kampına göndermişlerdi.”

“Сенька Клевшин – он тихий, бедолага. Ухо у него лопнуло одно, ещё в сорок первом. Потом в плен попал, бежал три раза, излавливали, сунули в Бухенвальд.”⁴²⁵

3.2.5. Geriye Dönüş Tekniği

Roman yazarı sadece “şu an” ı anlatmakla yetinmez. Yazar, anlatım esnasında kimi zaman geçmişe kimi zaman da geleceğe uzanır. “Şu an” ın başarılı bir şekilde yansıtılabilmesi için geçmişe yer vermek, geriye dönüp olayları ve kişileri o günün atmosferini yansıtarak anlatmak, “an” ın anlatıldığı

⁴²⁴ О.Д.И.Д., стр. 24 -25.

⁴²⁵ О.Д.И.Д., стр. 38.

satırlar için önem taşır. “Romanda yer alan her şeyin; insanın, çevrenin, zamanın, eşya ve düşüncenin... bir mazisi vardır. Romancı, bu elemanlara ruh ve can vermek için fırsat buldukça geçmişe döner. O, bu işlemi gerçekleştirirken de geriye dönüş tekniğinden yararlanır.”⁴²⁶

“Kanser Koğuşu”nda, doktorların yaşayacağına dair ümidi kestiği için hastaneden taburcu etmeyi düşündükleri Azovkin, yakın geçmişi, altı ay öncesini hatırlar. O günlerde ne kadar sağlıklı olduğunu ve bir de şimdiki halini düşünür:

“Daha altı ay önce bir Genç Komünistler Birliği Gönüllü Papaz İşçileri takımının başında, omzunda bir kürek, avazı çıktığı kadar bağıra bağıra şarkı söylemişti. Şimdi ıstırabını bile fısıltıdan daha yüksek bir sesle anlatamıyordu.”

*“Полгода назад он шёл с лопатой через плечо во главе комсомольского воскресника и пел во всю глотку – а сейчас даже о боли своей не мог рассказать громче шёпота.”*⁴²⁷

İkinci Dünya Savaşı’nın üçüncü yılında yani 1942’de Almanlar’a esir düşen Şuhov, arkadaşları ile kaçarak bu esaretten kurtulmayı başarır. Ancak casus damgası yer ve nasıl tutuklanıp çalışma kampına getirildiği yazar anlatıcı yardımıyla okuyucuya iletilir:

“Şöyle olmuştu: 1942 yılında kuzeybatı cephesinde düşman onları her yandan kuşatmıştı. Uçaklar yiyecek filan atmıyorlardı. Hoş, bunun için uçak da yoktu ya! Sonunda öyle bir duruma düştüler ki, ölen atların tırnaklarını kesip ıslattılar ve yediler. Elllerinde düşmana sıkacakları tek mermi yoktu. Böyle olunca da Almanlar onları ormanda teker teker yakaladılar ve aldılar. Böyle bir grupta Şuhov iki gün esir kaldı. Beş kişi bir gün ormandan kaçtılar. Ormanlardan, bataklıklardan geçip kendi birliklerine katılmaları bir

⁴²⁶ Tekin, a.g.e., s. 234.

⁴²⁷ P.K., стр. 52.

mucizeydi doğrusu. Yalnız iki kişi kaçtıktan kısa bir süre sonra yayılım ateşinde ölmüşler, birisi de aldığı yaralardan kurtulamamıştı. Sapasağlam dönen iki kişiydiler.”

“А было вот как: в феврале сорок второго года на Северо-Западном окружили их армию всю, и с самолётов им ничего жрать не бросали, а и самолётов тех не было. Дошли до того, что строгали копыта с лошадей околёвших, размачивали ту роговицу в воде и ели. И стрелять было нечем. И так их помалу немцы по лесам ловили и брали. И вот в группе такой одной Шухов в плену побыл пару дней, там же, в лесах, - и убежали они впятером. И ещё по лесам, по болотам покрались – чудом к своим попали. Только двоих автоматчик свой на месте уложил, третий от ран умер, - двое их и дошло.”⁴²⁸

3.2.6. İç Çözümleme Tekniği

“İç çözümleme yöntemi, anlatıcının araya girerek kahramanın duygu ve düşüncelerini okuyucuya aktarması demektir.”⁴²⁹

Özellikle psikolojik derinliği olan romanlarda sıkça kullanılan iç çözümleme tekniğine, tez konumuzu oluşturan her iki eserde de yoğun şekilde yer verilmiştir.

Daha hastaneye gelişinin ilk gününde hastane atmosferinden etkilenen Pavel Nikolayeviç, kendisine acımaya başlar ve içinde bulunduğu güç durum onda kişilik olarak kendisini zayıf hissetmesine neden olur:

“Kendi kendine karşı acımayla coşan Pavel Nikolayeviç karısına ve oğluna baktı. Mita’nın yardım için uzanan elini reddetti, tırabzana tutunarak

⁴²⁸ O.Д.И.Д., стр. 51.

⁴²⁹ Tekin, a.g.e., s. 260.

merdiveni çıkmaya başladı. Kalbi deli gibi atıyordu; yalnızca merdiveni çıkmak için sarf ettiği güçten değildi bu. Merdiveni – nasıl demeli? – darağacına tırmanan bir idam mahkûmu gibi çıkıyordu.”

“Павел Николаевич сиротливо посмотрел на своих, отклонил поддерживающую руку Миты и, крепко взявшись за перила, стал всходить. Сердце его забило, и ещё не от подъёма совсем. Он всходил по ступенькам, как всходят на этот, на как его... ну, вроде трибуны, чтобы там, наверху, отдать голову.”⁴³⁰

Pavel Nikolayeviç kanser koğuşuna yerleştiği için pişmanlık duymaktadır. Doktorların onu gelip muayene etmemesinden dolayı hastanede ona ilgi gösterilmediğini düşünmektedir. Ayrıca tümörün boynunda ağrıya sebep olması ve dokunduğunda fark ettiği şişlik, Rusanov'da bulunduğu ortama sabredememe hissi yaratmıştır:

“Yaptığı hatayı anlaması, sinirlerini bozan gecikme, boynundaki tümörün yarattığı ruh çöküntüsünü daha da arttırdı. Pavel Nikolayeviç o hale geldi ki kaşıkların tabaklara sürtünmesinden çıkan tıkırtılara, demir karyolaların görünüşüne, kaba çarşaflara, duvarlara, lambalara ve insanlara dayanamaz oldu. Kendini bir tuzağa düşürülmüş hissediyor, sabaha kadar kararlı bir girişimde bulunamayacağını anlıyordu.”

“И это сознание делаемой ошибки, обидного промедления, наложенное на его тоску от опухоли, так защемило сердце Павла Николаевича, что непереносимо было ему слышать что-нибудь, начиная с этого стука ложек по тарелкам, и видеть эти железные кровати, грубые одеяла, стены, лампы, людей. Ощущение было, что он попал в западню, и до утра нельзя сделать никакого решительного шага.”⁴³¹

⁴³⁰ P.K., стр. 10-11.

⁴³¹ P.K., стр. 17.

Mahkûmların ziftli kâğıdı çalışma alanına sokabilmek için yaşadıkları kaygı hissi, yazar anlatıcı tarafından aşağıdaki paragrafta anlatılmıştır:

“Hemen çekip aldılar. Peki ama şimdi nasıl götüreceklerdi? Gözetleme kulelerinden görülmekten korkmuyorlardı, çünkü onların tek kaygısı hükümlülerin kamptan dışarı kaçmamasıydı. Oysa içerde evlerin bütün tahtalarını parçalasan onlara vız gelirdi. Kamp gözcüsüyle karşılaşacak olsanız o da sesini çıkarmazdı. Çünkü hükümlüler daha çok iş başarmış olacaktı. Öteki hükümlülerin ise nesineydi prefabrik evler? Kolbaşılar için de öyle... Bu işe yalnız çalışma amiri, hükümlülerden seçilen ustabaşı, bir de sırik gibi boyuyla Şkuropatenko karışırdı. Aslında Şkuropatenko da bir hükümlüden başka bir şey değildi. Prefabrik evleri hükümlülerden koruması, malzemeyi kimseye çaldırmaması için ona gözcülük görevini vermişlerdi. Belki onları bu mesafede yakalayabilecek tek kişi bu Şkuropatenko’ydu.”

“Вынули. Теперь – как нести? С вышки заметят – это ничто: у попок только та забота, чтоб зэки не разбежались, а внутри рабочей зоны хоть все щиты не щепки поруби. И надзиратель лагерный если навстречу попадётся – тоже ничто: он сам приглядывается, что б ему в хозяйство пошло. И работагам всем на эти сборные дома наплевать. И бригадирам тоже. Печётся об них только прораб вольный, да десятник из зэков, да Шкуropatenko долговязый. Никто он, Шкуropatenko, просто зэк, но душа вертухайская. Выписывают ему наряд-поврежёнку за то одно, что он сборные дома от зэков караулит, не даёт растаскивать. Вот этот-то Шкуropatenko их скорей всего на открытом прозоре и подловит.”⁴³²

Burada mahkûmların hiçbir şahsi çıkarı olmamasına rağmen, prefabrik evlerin yapımında gerekli olan ziftli kâğıdı çalışma esnasında kullanabilmek

⁴³² О.Д.И.Д., стр. 43.

uğruna yoğun çaba harcadıkları görülür. Ziftli kâğıdı almaları sonucu, yakalandıkları takdirde verilecek cezaları da göz önüne almış olurlar.

3.2.7. İç Monolog Tekniği

Eserde sunuş biçiminde kullanılan yöntemlerden birisi de iç monolog tekniğidir. “İç monolog okuyucuyu, kahramanın iç dünyasıyla karşı karşıya getiren bir yöntemdir. Yöntemin uygulandığı bölümlerde yazarın – daha doğrusu anlatıcının – varlığı ortadan kalkar; muhtemel yorum ve açıklamalar okuyucuya bırakılır.”⁴³³

Tezin konusunu oluşturan her iki eser de iç monolog tekniği kullanımına rastlamak mümkündür:

“Kanser Koğuşu” eserinde Kostoglotof, Kadminler’e yazdığı mektupta, kendisine uygulanan tedavi üzerine yorumlarda bulunur. Doktorların hastalara uyguladığı tedavi yöntemlerini sorgular. Kostoglotof en iyi tedavi yöntemini tıp kitaplarını okuyarak kendi kendine edinebileceğini düşünür:

“Yine de ne yapmam gerektiğine, benim için neyin iyi olacağına karar vermek zor. Köprücük kemiğinin yukarısını yoklayıp, orada parmaklarını batırıp duruyorlar. Metastası orada bulacaklarını mı sanıyorlar? Neden beni o binlerce röntgen ünitesiyle dolduruyorlar? Bunu tümörün tekrar büyümesine engel olmak için mi yapıyorlar? Yoksa bu, bir köprüyü gerekenden beş ya da on defa daha sağlam yapmaları gibi bir güvenlik tedbiri mi? Yoksa yerine getirmedikleri takdirde işlerini kaybedecekleri birtakım duygusuz, keyfi emirleri yerine getirmeye mi çalışıyorlar? Ben bu talimattan ayrılabilirim! Bana yalnızca gerçeği söyleyin! Bu kısır döngüyü bozabilirim, ama söylemiyorlar.”

⁴³³ Tekin, a.g.e., s. 264.

“И всё равно трудно решить: как же мне быть? как поступить правильно? Вот щупают часто над ключицами, а насколько это вероятно, что там обнаружатся метастазы? Для чего они простреливают меня этими тысячами и тысячами рентгеновских единиц? –действительно ли, чтоб опухоль не начала снова расти? Или на всякий случай, с пятикратным и десятикратным запасом прочности, как строятся мосты? или только в исполнение бесчувственной инструкции, отойти от которой они не могут, иначе лишатся работы? Но я-то мог бы и отойти! Я-то мог бы и разорвать этот круг, только скажите мне истину!.. – не говорят.”⁴³⁴

“İvan Denisoviç’in Bir Günü”nde kampa gelen Doktor Stepan Grigoriç’in kişilik yapısı, Şuhov’un ağzından özetle anlatılır. Bu anlatım esnasında Şuhov, doktorun acımasız yönlerini göz önüne çıkarır ve onun çalışma üzerine olan fikirlerini eleştirel cümlelerle yansıtır:

“Bu kadar çalışmaya can mı dayanır? Bunu anlamak gerek. Gelip duvar örme işinde kendisi çalışsa, sessizce oturup kalmazdı herhalde.”

“От работы лошади дохнут. Это понимать надо. Ухайдакался бы сам на каменной кладке – небось бы тихо сидел.”⁴³⁵

Zaman:“Kanser Koğuşu”nun ikinci sayfasında *“soğuşa rağmen...”* diye başlayan paragraftan, romanın kış aylarında başladığını anlıyoruz. Romanın son sayfalarına doğru ise *“bir buçuk ay sonra Mayıs”* cümlesi geçiyor. Yani roman Mart ayı ortalarında bitmektedir. Yıl olarak ise 1955 yılında geçiyor. Kitabın ikinci bölümünde Yefrem, odadaki bir hastadan bahsederken *“1942 yılında ...on üç yıl geçti”* diyor. Ayrıca Kostoglotov’un Kadminler’e yazdığı mektupta tarih 3 Mart 1955 olarak verilmiştir.

⁴³⁴ P.K., стр. 268.

⁴³⁵ O.Д.И.Д., стр. 17.

Kostoglotov, Zoya'nın nakış işlediğini görünce, uzun süredir nakış işleyen birini görmediğini söylüyor. "... belki de çocukluğumdan beri görmedim, 1920'lerde" diyor. Buradan iç zamanın 1920'li yıllara kadar uzandığını anlıyoruz.

"İvan Denisoviç'in Bir Günü"nde dış zaman bir günlük süreden ibarettir ve bu gün Ocak ayından bir gündür. Bunu, eserde yer alan "*Daha Ocak ayı geçmedi.*" cümlesinden anlıyoruz. Geçen olayların hangi yıl olduğunu belirten bir cümle ise eserde yer almamaktadır.

Andrey Prokofyeviç Tiyrin, hayatını anlattığı satırlarda "O zamanlar, yani 1930'da, yirmi iki yaşlarında çiçeği burnunda bir delikanlıydım." diyor. Yani eserde yer alan en uzak zaman 1930 yılıdır.

Mekân: Tezimizde incelediğimiz iki eser üzerinden çıkarım yapacak olursak, yazarın eserlerinde hastane, hapishane, toplantı salonu vb. mekanların tasvirlerine yer verdiğini görüyoruz.

"Kanser Koğuşu"nın on ikinci bölümünde doktorların toplantı salonunun tasviri yer alır:

"Toplantı salonu; üç pencereli aydınlık bir yerdi. Gerçi öyle cömertçe döşenmemişti, ama insan burada bir muhasebecinin ve bir başhekimin zevkini hissediyordu. İki tane kanepe vardı; ama bunlar yumuşak yastıklı kanepeler değildi; resmi yerlerde rastlanan, arkaları dimdik, sert, kısa zamanda insanın ensesine ağrı veren çeşittendi. Çerçeveleri altın yaldızlı aynalar vardı; ama öyle yükseğe asılmışlardı ki ancak bir zürafa kendini görebilirdi. Çalışma masasıyla konferans için kullanılan masa da insanın içine sıkıntı verecek bir biçimde yerleştirilmişti. Başkanın büyük masası kalın bir camla kaplıydı; bunun sağ yanında "T" harfi şeklinde uzun konferans masası duruyordu. Neyse ki konferans masasında Semerkant stilinde gök mavisi kadifeden bir örtü vardı. Örtünün mavisi odayı canlandırmıştı. Yumuşak

yastıklı koltuklar da vardı; bunlar nedense masadan uzağa yerleştirilmişti; bu koltuklar da odaya hoş bir hava veriyordu.”

*“Это была светлая угловая комната с тремя окнами. Не то чтоб она была обставлена со свободным вкусом – и рука бухгалтера и рука главного врача ясно чувствовались: два стоявших тут дивана были не какие-нибудь откидные, а совершенно официальные – с высокими отвесными спинками, ломавшими шею, и зеркалами в спинках, куда можно было посмотреть разве только жирафу. И столы стояли по удручающему учрежденческому уставу: председательский массивный письменный стол, покрытый толстым органическим стеклом, и поперёк ему, обязательной буквой Т, - длинный стол для заседающих. Но этот последний был застелен, как бы на самаркандский вкус, небесно-голубой плюшевой скатертью – и небесный цвет этой скатерти сразу овеселял комнату. И ещё удобные креслица, не попавшие к столу, стояли прихотливой группкой, и это тоже делало комнату приятной.”*⁴³⁶

“İvan Denisoviç’in Bir Günü”nde ise hapishane yapısından ve bölümlerinden kısaca bahsedilmektedir:

“Hapishane, toplanma alanının solunda, iki bölümlük taş bir yapıydı. ... Hapishanenin on sekiz odası, ayrıca tecrit hücreleri vardı. Kamptaki bütün yapılar ahşap olduğu halde yalnız burası taştan yapılmıştı.”

“Тут же и БУР по левую руку от линейки: каменный, в два крыла. ... На восемнадцать камер тюрьма, да одиночки из камер нагорожены. Весь лагерь деревянный, одна тюрьма каменная.”*⁴³⁷

⁴³⁶ Р.К., стр. 149 – 150.

* БУР: Барак Усиленного Режима: Sıkı yönetim kışlası. О.Д.И.Д., стр. 131.

⁴³⁷ О.Д.И.Д., стр. 27.

Edebi alıntı: “Kanser Koğuşu” eserinde, yazarın edebi alıntı yaptığını görürüz.

Şulubin ve Kostoglotov, hastane bahçesinde sohbet ettikleri esnada, Şulubin der ki:

“Büyük milletlerin bir varoluş kanunu vardır: Her şeyi yaşa ve ayakta kal! Tarih mezarından çıkıp her birimize ‘Kimdi o?’ sorusunu sorduğu zaman, geriye kalan Puşkin’in seçimidir:

**“Bu alçaklık çağında,
Her koşulda bir insan ancak
Bir despot, bir hain ya da bir mahkûm olabilir.” ”**

“У больших народов такой закон: всё пережить и остаться! И когда о каждом из нас история спросит над могилой – кто ж он был? – останется выбор по Пушкину:

***“В наш гнусный век...
На всех стихиях человек –
Тиран, предатель или узник.””⁴³⁸***

Bu satırlar, Puşkin’in “Vyazemski’ye” (К Вяземскому) adlı şiirinden bir alıntıdır.

⁴³⁸ P.K., стр. 387.

SONUÇ

Aleksandr Soljenitsın'ın “Kanser Koğuşu” ve “İvan Denisoviç'in Bir Günü” adlı eserlerinden yola çıkarak kişilik çatışmasına değindiğimiz tezimizde, öncelikli amacımız ülkemizde çok fazla tanınmayan yazar ile ilgili olan boşluğu mümkün olduğunca doldurmaktır. Bu bağlamda yirminci yüzyıl sonu yazarlarından olan A. Soljenitsın'ın Rus Edebiyatında bırakmış olduğu derin izleri, bir nebze de olsa göstermek istedik.

Soljenitsın'ın tezimizin asıl inceleme konusu olan “Kanser Koğuşu” ve “İvan Denisoviç'in Bir Günü” adlı eserleri dışında, “Gulag Takımadaları”, “İlk Çember”, “Matryona'nın Evi” ve “Dava Uğruna” adlı eserleri ile ilgili de kısa bilgiler verdik. Ancak kişilik çatışmasının ağırlıklı olarak görüldüğü “Kanser Koğuşu”nda ve “İvan Denisoviç'in Bir Günü”nde, kişilerin bulundukları dönemin koşullarına ayak uydurmak zorunda kaldıklarında yaşadıkları kişilik çatışmaları, tezimizde detaylı olarak incelenmiş ve varılan çıkarımlar örneklerle desteklenmiştir. Edebiyatın ve psikolojinin iç içe görüldüğü Soljenitsın'ın eserlerinde, kanser hastalığının kişide meydana getirdiği fizyolojik ve psikolojik değişimler ve benzer bir şekilde çalışma kampının atmosferi ve koşulların zorunlu kıldığı yaptırımlar, eserlerin psikolojik yönünün derinleşmesini sağlamıştır.

Yazarın tez konumuzu oluşturan romanlarında takındığı gerçekçi tutum, toplumun o dönemde yaşanan siyasi değişim sürecinden nasıl etkilendiğini, toplumun yaşadığı sıkıntıları ve yaşanmışlıkları göstermesi bakımından dikkate değerdir. Yazar, ele aldığı sorunların kaynağına ve çözümüne yönelmiş, halkı mevcut sorunlara karşı duyarlı olmaya çağırmıştır adeta.

Soljenitsın'ın romanlarında kullandığı anlatım teknikleri ise; anlatma-gösterme, tasvir (betimleme), mektup, özetleme, geriye dönüş, iç çözümleme ve iç monolog teknikleridir. Yazar, tez konumuzu oluşturan eserlerde o-

anlatıcı yöntemini kullanır ve bu yöntemi ilahi (tanrısal) bir düzeyde gerçekleştirir. Soljenitsın'ın eserlerinde belirlemiş olduğu bakış açısı ise tanrısal bakış açısidir bakış açısını yansıtırken içe bakış yöntemini uygular.

Soljenitsın mekan tasvirinde oldukça başarılıdır, ancak eserlerinde mekan tasvirine nadiren yer verir. Kimi zaman mekân tasvirinde gerçekçi bir tutum sergilerken, kimi zaman da kişilerin o an içinde bulundukları ruh haline uygun bir dış dünyayı tasvir eder. Örneğin, “Kanser Koğuşu”nda doktorların toplantı salonunun ya da “İvan Denisoviç’in Bir Günü”nde kamp avlusunun tasvirini yaparken yazarın gerçekçi bir üslup takındığını görüyoruz. “Kanser Koğuşu”nda Doktor Vera’nın odası tasvir edildiğinde ise, bu oda mevcut sosyal yaşam ortamının ihtiyaçlarına cevap vermemesine rağmen, o an Vera’nın ruh haline uygun olarak tasvir edilir. Bu başarılı tasvirler, anlatılan mekânın okuyucunun gözünde rahatlıkla canlanmasını sağlar.

Karamsar bir havanın hakim olduğu romanlarda yazar, betimlemelere sıkça yer verir. Yaşanmışlığın da etkisiyle bir kanserli tümörü okuyucuya anlatırken adeta canlı bir varlıkmiş gibi betimler. Kamptaki tutukluların hayatta kalabilmek, karınlarını doyurabilmek uğruna insani değerlerini günden güne kaybedişlerini kampta yaşanan olaylar üzerinden anlatırken, bu anlatım okuyucuda acıma hissi uyandırır ve okuyucuya üzüntü verir. Yazar bunun yanı sıra kişi betimlemeleri de yapar. Yazar, kahramanlarını okuyucu ile tanıştıırken dış görünüş tasvirinden yararlanır. Kimi zaman da kahramanların karakter yapılarını anlatır. Yazarın bu betimlemeleri yaparken zengin bir sıfat kullanımı sergilemesi dikkat çeker.

A. Soljenitsın çalışma kampında olduğu ya da kanser tedavisi gördüğü dönemlerde onu çevreleyen konuşma renkliliğini eserlerine yansıtır. Kişileri bulunduğu statüye uygun konuşturur. Bunu yaparken yabancı kelime kullanımına pek yer vermez, daha ziyade zengin bir dil yapısına sahip olan Rusça’daki türemiş kelime kullanımıyla, ya da atasözleri ve deyimlerle okuyucuya aktarır. Mecaz anlamlı kelimeler, kıyaslamalar ve ses tekrarları da yazarın eserlerinde geniş yer verdiği unsurlardır. Olayların geçtiği atmosferi

canlı kılabilmek adına yazar, ortama uygun kelimeler seçer. Örneğin; “Kanser Koğuşu”nda bilimsel ve mesleki terimlere yer verir. Kullanılan tıp terimleri, hastane ortamının daha gerçekçi bir şekilde yansıtılmasını sağlar. “İvan Denisoviç’in Bir Günü”nde ise kamp yaşamına özgü olan hapishane jargonunu kullanılır. Halk diline özgü kelime kullanımı da eserlerde sıkça görülür. “Kanser Koğuşu”nda çoğu alt kesimden gelen hastaların konuşmalarında halk dili kullanımı, yazarın sıkça kullandığı kelime gruplarındandır. “İvan Denisoviç’in Bir Günü”nde de halk diline özgü olan ve eski Rusçada kullanılan kelimelere rastlarız. Kimi zaman yazar bu eserde argo kelimelere de yer verir. Başkahraman olarak bir köylüyü seçen yazar, kahramanın konuşmasını başarılı bir şekilde yansıtabilmek adına şive unsurundan da faydalanır. Yazar anlatımı renkli kılabilmek ya da cümle içerisinde yer alan bazı kelimeleri vurgulamak için devrik cümleler kurar. Romanların diyalog kısımlarının üslubunda yazar şahısları genellikle bir çatışma ortamında verir. Bu çatışma atmosferi kimi zaman farklı eğitim düzeylerine sahip ya da toplumun farklı kesimlerinden gelen kişiler arasında yaşanırken, kimi zaman da ast ile üst arasında yaşanan diyaloglarda karşımıza çıkar.

Eserlerinin temeline insanı alan yazar, geçmiş ve bugün arasında bir bocalama süreci yaşayan kahramanların karakter analizlerini yaparken, koşullar nasıl olursa olsun kişilerin gösterdiği yaşam mücadelesini ve ölümden kaçışı gerçekçi örneklerle işlemiştir.

KAYNAKÇA

ABBYY Lingvo 12.

BÜRÜN, Vecdi (Telif ve Tercüme); **Sovyet Rusya’da Hürriyet Mücadelesi**, İstanbul, Yağmur Yayınevi, 1977.

ERDOĞMUŞ. Nihat; “Kişilerde İç Çatışma Nedeni Olarak Rekabet-İşbirliği İkilemi”, **İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı 1, 1999, s. 45-60.

KARCIOĞLU. Fatih, ALİOĞULLARI. Zişan Duygu; “Çatışmanın Nedenleri ve Çatışma Yönetim Tarzları İlişkisi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, cilt 26, sayı 3-4, 2012.

KAŞOĞLU, Ayla; “L.N. Tolstoy’un “Diriliş” ve R.N. Güntekin’in “Dudaktan Kalbe” Romanlarının Karşılaştırılması”, Ankara, 1996.

NEBİOĞLU, Osman; **Soljenitsın’ın Hayatı**, Nebioğlu Yayınevi.

NEBİOĞLU, Osman; **Sovyet Liderlerine Açık Mektup, Yalanla Yaşamayın**, Çeviren: Prof. Dr. İsmet Giritli, 1. Baskı, Nebioğlu Yayınevi, 1974.

SEVAL. Halil; “Çatışmanın Etkileri ve Yönetimi”, **Kırgızistan - Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı 15, 2006.

SOLJENİTSIN, Aleksandr; **Batıyı Uyarıyorum**, Hazırlayan: Yakup Sezer, İstanbul, Otağ Yayınları, 1976.

SOLJENİTSIN, Aleksandr; **İlk Çember**, Çeviren: Hasan Aslan, İstanbul, E Yayınları.

SOLJENİTSIN, Aleksandr; **İvan Denisoviç’in Bir Günü**, Çeviren: Mehmet Özgül, İstanbul, Cem Yayınevi, 1991

SOLJENİTSİN, Aleksandr; **Soljenitsın ve Batı**, Derleyen: Ferda Koray, Ankara, Baylan Matbaası, 1997.

SUVER, Akkan; **Soljenitsın**, 2. Baskı, İstanbul, Su Yayınları, 1976.

TEKİN, Mehmet; **Roman Sanatı**, İstanbul, Ötüken Neşriyat A.Ş., 2008.

ÜÇGÜL, Sevinç; “**Konstantin Paustovski’ nin Öykü Sanatı**”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1998.

Жуков, В.П.; **Словарь русских пословиц и поговорок**, 13-е издание, Москва, Русский Язык Медиа, 2007

НИВА ,Жорж;**Солженицын**,Переводчики с французского: Жорж Нива, Симон Маркиш, Москва, Художественная Литература, 1992

Ожегов,С.И.; **Словарь Русского Языка**, Москва, Издательский дом «ОНИКС 21 век», 2005

СОЛЖЕНИЦЫН, Александр;**Один День Ивана Денисовича**,Москва, Издательства Астрель, 2005

СОЛЖЕНИЦЫН, Александр; **Раковый Корпус**, Санкт-Петербург, Издательская Группа “Азбука – классика”, 2010

http://solzhenicyn.ru/modules/pages/Solzhenicyn_portret/Biografiya_Solzhenicyna.html

http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/SOLZHENITSIN_ALEKSANDR_IS_AEVICH.html?page=0,0

http://www.hrono.ru/biograf/bio_s/solzhenicyn.php

<http://www.neuch.ru/referat/36615.html>

<http://www.litmir.net/br/?b=40132>

<http://gramma.ru/EDU/?id=3.58&PHPSESSID=2395085e31ad0d20a8253a1be49090cb>) Т.Я.Еремина, Рассказ «Один день Ивана Денисовича», Санкт-Петербург, (Культура письменной речи

http://magazines.russ.ru/novyi_mi/redkol/sol/sol.html

<https://abb.marmara.edu.tr/cv/1787/munevvercetin+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, Prof. Dr. Münevver Çetin, Çatışma Yönetimi

<http://lenta.ru/news/2008/08/04/solzhenitsyn>

<http://www.litra.ru/composition/get/coid/>

http://www.prosv.ru/ebooks/zuravlev_literatura_11/9.htm

http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0a65625b3ac68a5c53b89521206d37_0.html

<http://glfr.ru/biblioteka/jurij-pavlov/chelovek-i-vremja-v-rasskazah-aleksandra-solzhenicina.html>

http://rus.1september.ru/view_article.php?ID=200802305

www.bibliotekar.ru/gulag/57.html

<http://ru.wikipedia.org/wiki>

<http://tr.wikipedia.org/wiki>

<http://www.turkcebilgi.com>

<http://www.nevresimdunyasi.com>

<http://academic.ru/searchall.php?stype=undefined&SWord=ПАПАША>

<http://dic.academic.ru/searchall.php?SWord=%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%BA%D0%B0%D1%80&from=ru&to=&stype=0>

<http://poiskslov.com/word/>

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%88%D0%B0>